

מים עמוקים עצה בלב איש נחל נובע מקור חכמה

קובץ

עיינות והזמנות

מאמרים, ביאורים, מכתבים והדרכות
בדברי רביז"ל ובקיום עצותיו

לק"מ ח"ב
מאמר 'ימי חנוכה'
ה'תורה הזמנית'

קובץ ד'

כ"ד אלול מביא אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עיינות והזמנות לצאים בבקעת נהר

מים עמוקים עצה בלב איש נחל נובע מקור חכמה

קובץ

עיינות והזמנות

מאמרים, ביאורים, מכתבים והדרכות
בדברי רביז"ל ובקיום עצותיו

לק"מ ח"ב
מאמר 'ימי חנוכה'
ה'תורה הזמנית'

קובץ ד'
שבת חנוכה תשפ"ה

כי ד' אלוהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עיינות והזמנות יוצאים בקעת נהר

הודפס והופץ בסיוע הארגון החשוב
תמימי דרך

©

כל הזכויות שמורות

להערות והארות ניתן
לפנות לאימייל

oir19448@gmail.com

או בפאקס 02-5823828

או להשאיר הודעה

במספר 0733516697

עימוד: צהר

+972-2-628-6660

תוכן העניינים

- א ..... דבר המבון
- ה ..... פתיחה
- טו ..... תמצית התורה
- טז ..... הר"ר מיכאל חשין שליט"א - סדר בנין ושלבי התורה
- יח ..... הגה"ח רבי יעקב מאיר שכמער שליט"א - קטעי מכתבים נפלאים
- כ ..... הגה"ח ר' משה קרמער שליט"א - מה יתבמל לעתיד לבוא?
- כד ..... הגה"ח ר' אברהם יצחק כרמל זצ"ל - על מה נתפלל לעתיד לבוא?
- כט ..... הרה"ח ר' אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א - דרוש וחידוש
- לה ..... הרה"ח ר' שאול סירוטה שליט"א - להתקרב אל המלך
- מב ..... הרה"ח ר' שלום מויקוף שליט"א - כי הוא הנותן לך כח!
- מט ..... הרה"ח ר' יהודה צבי צוקר שליט"א - היכן נקראת התורה בשם הלכה?
- נב ..... הרה"ח ר' מאיר משמרת שליט"א - השמן, הנר, הפתילה והשלהבת!
- נו ..... הרה"ח ר' יהודה צבי שפירא שליט"א - פרפראות ומגדנות
- ס ..... הר"ר אלעזר אנגל שליט"א - קשרים וביאורים בדרך אפשר
- סז ..... הר"ר בנימין זאב חשין שליט"א - השור והחמור!

דבר המכון

נודה ונהלל לשמו הגדול כאשר ישמחו ההולכים ויגילו המעייניים השותים לרויה מן העיינות והתהומות היוצאים בבקעה ובהר בנביעה חדשה ממימי הנחל נובע, אשר בו ישתו העדרים אסיפת חידושים מזקני וחשובי אנ"ש, מיטב המשפיעים ומוסרי השיעורים, טובי המעיינים והוגי מאמריו, בשיר ושבח נברך ברינה ברוך שהחינו וקיימנו לגליון זה, הקובץ השישי במספר הקובצים אשר יצאו עד עתה בס"ד, וכעת לקראת שבת חנוכה הנפלאים בהם אנו עוסקים במצוות ההודיה יו"ל בס"ד קובץ מופלא זה על מאמר ב' תנינא "ימי חנוכה".

בקובץ זה כלולים מאמרים מגוונים מחשובי אנ"ש על כמה וכמה ענינים מהתורה, ובהם מסילות ודרכים להבנת התורה, בירורים וש"ת, ופרישת השמלה הגדולה לפרטי פרטים כאשר תחזינה עיניכם, יחודיותו של קובץ זה אשר טרם נראה כמוהו, הוא כי אמנם ב"ה עד היום יצאו לאור קובצים מאוגדים ובהם חידושים נפלאים מיקירי אנ"ש אשר הגו בתורותיו ז"ל וכתבו מה שעלו במצודתם כל אחד לפי שורש נשמתו ובכך זיכו את הרבים להטעימם טעמו הקדוש ז"ל, אבל בקובצים אלו אשר יצאו לאור עד עתה וכן בקובץ אשר לפניכם השתדלנו להביא בפני הקוראים מאמרים, עיונים, וביאורים מקיפים המצויירים בכמה וכמה גוונים ממיטב הכותבים, ובהם השתדלנו להקיף ריבוי נושאים וענינים ככל האפשר, כדי שתמצא כל נפש שוקקת את מבוקשה הפשטן והמעייין וגם מי שנשמתו זקוקה למאמרים קלילים המשיבים את הנפש.

בחסדי השם יתברך כי לא תמו וכי לא כלו רחמיו הגדולים, זכינו ובימי החודשים האחרונים הלכו ועסקו המוני תמימי הדרך, די בכל אתר ואתר, עם התורה הקדושה והנוראה "ימי חנוכה" - כשהם שואבים ממנה, ומקשרי בנין התורה, מעיין בלתי נדלה של דרכים ועצות, חיזוק ושיחות משובבי לב איך להתחבר באמת ובתמים למקור חוצבם, להתאחז שם לבל ימוטו ויסוגו לעולם ממנו יתברך.

ועוד ובעיקר, נחשף לפנייהם במלוא זוהרו סוד הקשר הפנימי בין היהודי הנודד בנפתולי החיים ועובר עליו מה שעובר חבילים דמעיקין עד בלי די עד שדם תמצית נפשו עולה אל לבו בכאב גדול ולוחצת ודוחקת אותו עד עמקי הנפש, או

אז נזכרת הנשמה בבוראה אשר מאורו החצבה, ומוצאת לה הרחבות בתוך צרותיה ומודה ומהללת בכל לבה לדעת ולהכיר את בוראה אשר נפח בה את נשמתה ומקיימה בקרבו.

במאמר זה באים כל הפעולות המשתנות העוברים על האדם בכל יום ויום, ומשליטים עליו את שלטון העצבות המוריד שאולה את חיותו הרוחנית, וכאן באים כל המשתנים ומתאחדים באחדות פשוטה ומופלאה וכולם נכפפין תחת בוראם בביטול גמור לדעת כל רז סודו הצפונים בכל הפעולות המתעפים ומשתלשלים מהנהגתו הגדולה.

ומוהרנ"ת זי"ע מוסיף וכותב על כך בנפלאות הרגשתו והשגתו הק' (חיי מוהר"ן עט):

"וּלְכִי עֲנִיית דַּעְתִּי הַמְּשִׁיבָה בְּזֶה בְּחִינת תַּקוּן קְרִיבֵי תוֹדָה, שֶׁהִיא צְרִיף לְהִבְיֵא עַל שְׁחֵזוֹ מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם לְבֵיתוֹ, כִּי זֶה יְשׁוּעָה גְדוֹלָה וְנִפְלְאוֹת מְאֹד לָנוּ וְלְכָל יִשְׂרָאֵל, כִּי אִם הִיא נִשְׁאָר שָׁם בְּלִמְבָרְג, אִפְשָׁר הָאוֹר הִיא מִסְתַּלַּק לְגַמְרֵי חֵס וְשָׁלוֹם וְלֹא הֵינּוּ שׁוֹמְעִין כָּל הַנּוֹרָאוֹת, שֶׁהִיא מְגַלָּה לָנוּ אַחֲרֵיכֶּן בְּתוֹרוֹתֶיהָ וְשִׁיחוֹתֶיהָ שֶׁאִמְרָה אַחֲרֵיכֶּן, בְּפֶרֶט הַמַּעֲשִׂיּוֹת, שֶׁעֵקֶר הַמַּעֲשִׂיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת גְּלָה לָנוּ אַחֲרֵיכֶּן, בְּפֶרֶט הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁל הַשְּׁבָעָה בַּעֲטָלְיָרִם, וְבוֹדָאֵי רְאוּי לְהִבְיֵא קְרִיבֵי תוֹדָה עַל יְשׁוּעָה כְּזֹאת."

כי זו ה'דרך' הנקראת תודה והודאה הוא שביל נפלא אשר כל הצועדים בנתיב זה רואים אור גדול, כאשר אור ד' מאיר עליהם בכל דרכיהם ומעבריהם ונפתולי חיהם, כי אחדותו הפשוט מתגלית בכל פעולה ופעולה לדעת כל רז סודו אשר לא גילה לעבדיו הנביאים כי אם לפשוטי העם אשר כמונו ההולכים לאורו הקדוש ז"ל

אין לנו אלא לחתום בדברי מוהרנ"ת זי"ע ממה שכתב לידידו ורעו רבי נפתלי זי"ע, ונפשו יוצאת בדברו על תורה דידן, "ימי החנוכה" (עלים לתרופה ס):

"וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מְחִיבִים לִילָךְ עִם הַתּוֹרָה הַזֹּאת תְּמִיד לְהוֹדוֹת וְלְהַלֵּל לְהַשִּׁיב יְתִבְרַךְ תְּמִיד עַל גְּדֹל הַחֶסֶד, אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ בְּכָלֵל וּבְפֶרֶט עַל שֶׁאֲנֵינוּ לְהִיּוֹת בְּחֶלְקוֹ שֶׁל אֲדוֹנֵינוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ, אֹר הַחֶדֶשׁ, הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא וְהַנְּשָׁגֵב וְכו' וְכו'."

"וְאִם הֵינּוּ רוֹצִים לְהִבְיֵא תוֹדָה עַל זֹאת הַתּוֹרָה שֶׁל תוֹדָה בְּעֲצֻמָּה - לֹא יִסְפִּיקוּ כָּל יְמֵינוּ לְהוֹדוֹת וְלְהַלֵּל וְלִשְׁבַּח וְלִפְאֹר וְלְרַמֵּם, לְהַדִּיר וְלִנְצַח, לְבָרֵךְ לְעֵלָה וְלִקְלֵם לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ וְלְכָל יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַנְּסִים הָאֵלֹהִים, שֶׁאֲנֵינוּ לְשִׁמְעַת הַתְּגָלוֹת וְנִסְתָּרוֹת פְּאֵלָה, אֲשֶׁר אֵין לָנוּ פֶה וְכָלִים לְסַפֵּר שְׁבַח נּוֹרָאוֹת גְּדוֹלוֹת כָּל דְּבוּר מֵהַתּוֹרָה

הוא, מפלי־שֶׁפֶן וְכַל־שֶׁפֶן קָשֶׁר בְּנֵן הַנּוֹרָא הַזֶּה בְּיַחַד. אֲלֶמְלָא לָא אֲתֵינָן לְעֶלְמָא אֲלָא לְמִשְׁמַע דָּא – דִּינֵי; מִפְּל־שֶׁפֶן וְכַל־שֶׁפֶן שְׂזַכִּינוּ גַם זְכִינֵנוּ לְשִׁמְעַ עוֹד וְעוֹד פְּמָה וְכַמְּה תוֹרוֹת שְׂיַחוֹת וְזַמְעִשִׁיּוֹת נּוֹרָאוֹת פְּהֵנָה וְכֵהֵנָה. פְּמָה מְעֵלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עָלֵינוּ..

ברכה נאמנה לכל הכותבים הנכבדים ומכוני ההדפסה אשר היו לנו לעיניים ברצון ובטירחא, יצו ד' אתם את הברכה באסמיהם על אשר קיימו רצון צדיק להפיץ אורו הגדול.

בהילול והודאה

מערכת "עיינות ותהומות"

פתיחה

מאחורי הקלעים

בשנת תקס"ט, ליל שבת חנוכה – סמוך לביאתו מלמברג לברסלב – ישב רביה"ק עם תלמידיו, וצוה לזמר על השלחן: שיר המעלות לדוד, לולי ה' שהיה לנו וכו', וזמרו לפניו זה המזמור כמה פעמים אין מספר (חיי"מ קכ"ד). ולמחרת בסעודה שלישית גילה רביה"ק התורה ימי חנוכה הם ימי הודאה (ליקוטי מוהר"ן תנינא סי' ב') המדבר מענין קרבן תודה. וכתב מוהרנ"ת: ולפי עניות דעתי המשיך בזה בחינת תיקון קרבן תודה שהיה צריך להביא על שחזר מלמברג בשלום לביתו, כי זה ישועה גדולה ונפלאה מאד לנו ולכל ישראל, ובודאי ראוי להביא קרבן תודה על ישועה כזאת (חיי"מ ע"ט).

ויש לבאר מה היה בתקופות הללו. תקופה הראשונה עד תוקף המחלוקת הנ"ל בשנת תקס"ו, שניה הרוח סערה והסתלקות התינוק שלמה אפרים עד ראש השנה תקס"ח והנסיעה ללמברג, שלישית תקופת למברג. ורביעית מכשחזר רביה"ק ללמברג והלאה. ואז נבין במקצת מה היה הישועה הגדולה והנפלאה לנו ולכל ישראל בחזרתו של רביה"ק בשלום מלמברג.

תקופה הראשונה - התקופה הגדולה

"בתחילה שמענו מפיו הקדוש כמה דיבורים, שהיה נראה שיאריך ימים ויגמור כחפצו וכו'" (חיי"מ רכ"ט) 'והלל, בתחילה

בחורף שנת תק"ע סיפר רביה"ק מעשה י"ב – מעשה מבעל תפילה, ושם מסופר, שהיה מלך ומלכה, והיה תינוק יפה תואר מאד מאד שלא היה יופי של מין אנושי כלל. ויהי היום והיה רוח סערה גדולה בעולם, ובלבל את כל העולם כולו, ובא לתוך בית המלך, וחטף את הולד, ובתוך הרעש תיכף כשחטף את התינוק ורדפה הבת מלכה אחריו, רדף גם המלכה וכן המלך, עד שנתפזרו כולם, ולא נודע מקומן אים [וכל המשך הסיפור עד שחזרו כולם].

ואמר מוהרנ"ת שזה הענין – המובא במעשה הנ"ל – מרמז על רוח סערה שנגרם מחמת תוקף חוזק המחלוקת מהזקן הידוע על רביה"ק – שהיה בשנת תקס"ו – וזה גרם הסתלקות התינוק הקדוש והיקר שלמה אפרים בן רביה"ק, בסיון תקס"ו, מחולי ההוסט רח"ל, ואחר כך בערב שבועות תקס"ז נסתלקה גם הרבנית אשת רביה"ק מחולי זה, ואח"כ באותו קיץ בא על רביה"ק החולאת של ההוסט הקשה, והתחיל תיכף לדבר מהסתלקותו, וחי מאז ג' שנים בנס. וכל זה מרמז במעשה שהרוח סערה חטף התינוק, ואחריו רץ המלכה והמלך. וכשבא רביה"ק מלמברג, קיץ תקס"ח, זה רומז על התחלת עולם התיקון שבא המלך לביתו מהפיזור שנתפזרו כולם (שיחות מתוך רשימותיו של רבי שלמה וועקסלער זצ"ל ששמע מפא רבד"ג זצ"ל, מודפס סוף כוכבי אור דפוס משך הנחל).

כמה אנשי שלומינו, רבי אברהמצ"י היה כפטרבורג, ורבים נתבלבלו מאד, ורביה"ק בעצמו היה נע ונד באותה השנה – וכל זה מרמו להרוח סערה (ממעשה מבעל תפילה) שבלבל את כל העולם]

'בזה הקיץ של שנת תקס"ו שהיה אז קרוב לגמר הוצאת הבת מלך שמרמו על נפש משיח, וה'בעל דבר' וחילותיו התגברו לבטל ולסתור מחשבותיו ותחבולותיו הקדושות אשר השתדל בענין זה, עד שנפל מחדש השני למלך שהוא כלל נשמות ישראל לשינה עצומה ונשגבה ביותר ויותר וכו'. ומענין סתירת תחבולותיו באותו העת, וכל הקלקול והסתירה היה על ידי התגברות החירופים מהצורך הידוע אשר באותו העת התגבר בזה ביותר ויותר, עד שנתפתו על ידי זה רובם ככולם של אחינו בני ישראל, והתרחקו מעוצם קדושתו עד היום הזה' (ביאור הליקוטים סי' ס').

* * * * *

ונכנס הרוח סערה לתוך בית המלך, וחסף את הולד ונסתלק התינוק מחולי ההוסט סיון תקס"ו. וכמו שרימזו ר"ש וועקסלער זצ"ל 'התינוק' הוא ה' תקס"ו.

'ענה רביה"ק ואמר, מה אתם יודעים מה גדול ועצום השבר הזה שהיה בעולם, ענין הסתלקות הילד הנ"ל, כל לבכי נשבר ונתק ממקומו. והתחילו הדמעות הקדושות לירד על לחייו (חיי"מ צ"ח).

'זכר מבואר במקום אחר ברמז קצת מענין התקוה הגדולה, שהיה ראוי לבוא לכלל ישראל אם לא היה נפטר הילד הקדוש הנ"ל' (שם).

עלה במחשבה, כשנתקרבו אליו, שיגמור התיקון מיד, וכמה דיבורים שנדברו מעין זה' (שם).

וכשנולד בנו 'התינוק הקדוש והיקר' היה רביה"ק שמח שמחה גדולה. ולשמחת הברית מילה שלו בא תלמידו רבי יודל כשהוא לבוש ב'קאפוטה' חדש, כשראהו רביה"ק, פנה אליו בשמחה ואמר לו: "מיט דעם בגד וועט איר שוין אנטקעגן גיין משיח'!" [עם בגד זה כבר תלכו לקבל את פני משיח'!] (שש"ק החדש ח"א תק"ג).

וקרא שמו בישראל שלמה אפרים, ומהיוצא ממה שדיבר רביה"ק והפליג בשבחיו, שהיתה נשמתו של הילד גבוהה מאד, והיה כלול מבחינת תרין משיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, על כן נקרא בשם 'שלמה אפרים', דהיינו 'שלמה' שהוא בן דוד, ו'אפרים' בן יוסף (שם תק"ט). [וברמזים מכת"י רבי שלמה וועקסלער זצ"ל כתוב 'התינוק' גימטריא 'משיח בן יוסף'].

תקופה שניה - הרוח סערה והסתלקות התינוק

בשנת תקס"ו נתחדש המחלוקת בכל תוקפה, ונעשה רוח סערה [והוא המקטרג הגדול, וכל המלשינות והרעות שדוברים על אדם בא מרוח סערה, בחינת קץ כל בשר (עין ליקוטי מוהר"ן סימן ל"ח)].

'ובעוונותינו הרבים ובעוונות הדור ומגודל התגרות השטן, עד שהרבה מחלוקת גדול עליו, על ידי כל זה 'נתבלבל העולם', ולא היה יכול לגמור בחייו מה שרצה' (חיי"מ רכ"ט) [ועיין שם אות קנ"א ז"ל: ואז באותה השנה – תקס"ז- הוכרתי לגוד ממקומי מנעמירוב למאהליב, ובאותה שנה נתבלבלו

לומר כי 'רוח סערה' (עם האותיות והתיבות) עולה כמספר המילוי של שם החולי הוסט, כזה: 'הא ואו סמך טית']

ובקיץ תקס"ו סיפר מעשה א' מאבידת בת מלך, אבל לא גמרה – כי 'לא היה יכול לגמור בחייו מה שרצה'.

ובקיץ תקס"ז סיפר המעשה מזבוב ועכביש – המרומז על נשמתו הקדושה, ושם כתוב: 'ובא-הסמך מ"ס' – והביא עמו זקן אחד שהיה כפוף כדרך הזקן, שהיה מכיר עמו מכבר, ושחק ואמר: כבר נתתי לי עצה, רשאי הוא לירד להעולם, ועוד שם מענין השיניים שנפלו וכו'. ובסוף המעשה הוסיף רביה"ק לרמוז ואמר: מזמור לדוד בברחו וכו' [כנ"ל בהמעשה מבעל תפילה], ה' מה רבו צרי, רבים קמים עלי וכו', שני רשעים שברת וגו'.

גם סיפר אז המעשה מרב ובן יחיד, ומבואר שם איך שנתעכב הגאולה מחמת עצת הס"מ [המבואר במעשה הנ"ל מזבוב ועכביש], וסיים המעשה במילים: 'חבל! חבל! חבל על דאבדין ולא משתכחין, השי"ת ישיב נדחינו בקרוב'.

הכנה לתקופה השלישית

אכן במשך הדורות היו כמה צדיקים נפלאים שהשתדלו רבות להחיש קץ ביאת הגואל צדק לתקן עולם במלכות שדי, אולם נכשלו ולא איסתייעא מילתא, וחזרו בהם, לא כן רביה"ק שאף שראה שלא יוכל לגמור בחייו מה שרצה לגמור, המשיך להכין הכל, ולעשות כדי לגמור בהמשך עד לתיקון האחרון. ואכן כששאל מוהרנ"ת את רביה"ק: "מה יהיה בהדיבורים שנדברו – היינו מה שבתחילה שמענו מפיו הקדוש

'ואלמלי היו זוכין העולם, שיהיה נשאר מרביה"ק בן הממלא מקומו, כבר היה העולם נתתקן על מלואו ותיקונו ושלימותו על צד היותר טוב. ושמעתי פעם אחת מהרב רבי נתן ז"ל שיחה נוראה בענין זה, אשר תסמנה שערות ראש אדם בשמעו זאת, ואי אפשר לכאר זה בכתב אפילו ברמז' (שם תקפ"ג).

'בשנת תקס"ו יום ראשון, ה' מנחם אב וכו' אמר שכבר היה מוכן, שיבוא בעוד איזה שנים, וידע באיזה שנה ובאיזה חודש ובאיזה יום יבוא, אך עכשיו בודאי לא יבוא באותו הזמן. וכפי המובן מדבריו הוא שהעיקוב היה מחמת שנפטר אצלו בנו הקטן שלמה אפרים זצ"ל' (ימי מוהרנ"ת ח"א י"א).

'ובעונותינו הרבים נפטר הילד אחר שבועות, המקום ינחם אותו ואותנו וכל ישראל מ'צרה ושבר הגדול הזה שהיה בעולם' כאשר אמר בפירושו' (שם).

'ונענה אז רביה"ק ואמר: 'הונדערט יאר אוודאי' [מאה שנה בודאי], כלומר שכבר יתארך ח"ו כל כך זמן הקץ, לפחות עוד מאה שנה. ושאלו רבי יודל: "הרי אמרתם לי שעם בגד הזה אקבל את פני משיח" ! והשיב לו רביה"ק: 'דאס האב איך געזאגט אמאל, איצט זאג איך אזוי' [כך אמרתי פעם, כעת אני אומר כך] [ש"ש"ק שם].

* * * * *

ואחר התינוק שנחטף רץ המלכה, ואחריה המלך, ואשת רביה"ק הסתלקה גם היא מחולי ההוסט, ואחר כך בא החולאת של ההוסט הקשה על רביה"ק [וברמז יש

שבעים שנה (חיי"מ קע"ט), כמו שהקדים לומר אחר סיפרו המעשה הנ"ל מזכוב ועכביש 'אני שכבתי ואישנה' כנ"ל].

תקופה השלישית - תשרי שנת תקס"ח
ונסיעתו ללמברג

הקדמה

'פעם אחת אמר לאחד: אגלה לך סוד, שיהיה אפיקורסות גדול בעולם, כי למעלה יבוא אפיקורסות בעולם בשביל נסיון וכו'. וכדברים האלה נשמע מפיו הקדוש כמה פעמים' (שיחות הר"ן ר"ס). ובזנה זו עשה ותיקן כמה דברים לבער הרע והאפיקורסית מן העולם, ולהכין דרך תשובה לכל אחד ואחד, גם מקומות הרחוקים ביותר, עד שיהפוך כל הירידות לעליות גדולות, ויתחזר לדרך האמונה והקדושה.

-אספר לכם מה שאני נוסע -

בשמיני עצרת תקס"ח גילה רביה"ק תחילת התורה 'אזמרה לאלקי בעודי' מענין לחפש ולמצוא אפילו ברשע גמור איזה מעט טוב, ולדונו לכף זכות, ועי"ז מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה, בבחינת ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו. ושכן צריך האדם למצוא גם בעצמו, ולצאת עי"ז מכף חובה לכף זכות, ולשוב בתשובה.

באסרו חג נסע רביה"ק בחפזון גדול ללמברג, ולן בקראסנע, ובבוקר נסע פתאום. ומוהרנ"ת ורבי נפתלי רדפו אחריו עד שהשיגו אצל הגשר. אז ענה להם רביה"ק ואמר: אומר התחלה מן הנסיעה שלי. וגילה אז - הגמר של התורה הנ"ל אזמרה - שיש

כמה דיבורים שהיה נראה שיאריך ימים ויגמור כחפזו, כנ"ל - ענה ואמר: השמעתם מה שהוא שואל, גם אצלי בעצמי קשה ענין זה. ואעפ"כ אמר: אני לא גמרתי (בלשון תימה) כבר גמרתי ואגמור!" (חיי"מ רכ"ט).

ואף שחזה מה שיעבור בהמשך הדורות, ירידה עצומה לכנסת ישראל, וצרות נוראות בגשמיות ובעיקר בוחניות, וכלשון ראבר"נ זצ"ל "שנפל מחדש השני למלך שהוא כלל נשמות ישראל לשינה עצומה ונשגבה ביותר ויותר", וכמבואר בליקוטי מוהר"ן תורה י"ז שרוח סערה גורם שדיבורי הצדיק - שמעורר האמונה ומקרב גרים ובעלי תשובה - נתפזרים באויר, ולא מגיע לכל אחד, ובתורה י"ט שרוח סערה הוא פגם הברית, ובתורה ל"ח שרוח סערה מביא כל הנסיונות. אף על פי כן ראה רביה"ק גם תקוות ישראל וישועתן לאט לאט עד ביאת משיח בן יוסף - בתיקון פגה"ב - ומשיח בן דוד - תיקון האמונה ומלכות השי"ת בעולם. וכבר אז בשנת תקס"ו בה' אב סיפר לפני מוהרנ"ת זי"ע ורבי נפתלי מנעמירוב זי"ע כל סדר ביאת הגואל צדק (ימי מוהרנ"ת ח"א י"א).

ואכן אחרי הרוח סערה ובלבול ופיזור העולם, התחיל מיד להכין ולהוריד ולתקן הכל שיקוים מאמרו 'גמרתי ואגמור', ואמר על עצמו: 'אני שכבתי ואישנה' - כאדם הישן לחדש כוחו, כן הוא השכיב לישן כדי לחדש כוחו, ולהוריד תיקונו ועצותיו ודרכיו הקדושים, להאיר בתוקף חשכת הלילה, עד ליום המחרת, להגאולה השלימה הנמשל ליום. והוא התקופה השלישית, מראש השנה של שנת תקס"ח ונסיעתו הקדושה ללמברג [ואכן כשחזר מלמברג אמר: אני דומה כמו חוני המעגל שישן

וכל זה בכח הצדיק שתורתו הם סתרי תורה בבחינת 'מאמר סתום' שהוא 'בראשית' בחינת 'איה', שמחיה ומקיים כל המדרגות גם המקומות שכבוד ה' סתום ונעלם בתכלית ההעלמה, ומאיר שם בנשמות ישראל לחפש – במקום שהם – את כבוד השי"ת, ולצעוק מעומק הלב איה מקום כבודו, ועי"ז יחזרו ויעלו בתכלית העליה למאמר סתום (עיין ליקוטי הלכות גביית חוב מהיתומים ה"ג אות י"ט, ועיין שש"ק ח"ד מ"ט)).

הכנעות הקליפות ואפיקורסות-

אחר שבא רביה"ק מלמברג סיפר מענין הרפואות שלקח, ואמר: "גם קבלתי רפואות, והייתי שותה חינא (שיקוי מרפא סיני), ושם במדינת חינא כופרים לגמרי ואומרים: לית דין ולית דין, וכיוצא שאר הרפואות ממקומות האחרים שיש שם שאר אפיקורסות, וכשבא כל זה לתוך מעי, נעשה מזה מה שנעשה". כי היה צריך שיבוא הסם הבא משם במעיו כדי להכניע כפירות הנ"ל, וכיוצא בזה בשאר סמים (חיי מוהר"ן קפ"א).

עשה שִׁמְחָה וְיַעֲקֹר זכרם של ספרי מינים - מן העולם -

ביום שני אחר יוהכ"פ של שנת תקס"ח בא המשרת של רביה"ק למוהרנ"ת וקרא אותו בבהלה ואמר לו שרביה"ק צוה שתיכף אבוא אליו עם נייר וכלי כתיבה. וכותב מוהרנ"ת: "תיכף רצתי ובאתי אליו ומצאתיו בחדרו, ותיכף אמר לי: שב, וישבתי לפניו. והוציא הספר שלו שהתחלתי להעתיקו מזמן רב ולא נגמר (הוא הספר הנשרף), וישבתי לפניו כמה שעות, והוא קרה מילה במילה ואני כתבתי על הספר בדיו, עד שגמרתי. ואע"פ שלא ידעתי כלל מה שכתבתי, אעפ"כ מעט

רואה שהוא בחינת משה, וזה הרועה הוא עושה משכן. ודע שתינוקת של בית רבן מקבלים הבל פיהם שאין בו חטא מזה משכן וכו' וזה סוד משארו"ל: באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קוראים וכו'.

"ומבואר מדברי מוהרנ"ת בכתב ובע"פ, כי בכל זאת גבהה דעתו ודרכו נסתרה גם בזה, ושיש בזה ענינים נפלאים ונעלמים בתכלית ההעלם, עד שאין מי שידע איך להתנהג ולהשתדל בענין זה כי אם מי שגילה זאת בעצמו, שהוא היה המשה משיח האמיתי, והוא הרואה והמשגיח אמיתי היכן התינוקות קוראים. כי מאתו בעצמו נמשכים כל המשכנות של הרועים שהיו ושיהיו, שהוא מקור ההבל פה שאין בו חטא של התינוקת, ועליו נאמר ויקם משה את המשכן וכו'. כי אשר בכוחו לברר ולמצוא הנקודות טובות גם במי שנפל וירד בתכלית הירידה שאין ירידה אחריו, ועל ידי בירור הטוב הזה בעצמו, הוא עוסק לבנות ולהמשיך משכן ובית תפילה, שלא יחרב עוד" (ביאור הליקוטים סי' רפ"ב).

ואמר רביה"ק: 'וואו א הרהור תשובה נעמט זיך דאס פון מיר', 'היכן שנמצא הרהור תשובה הוא נלקח ממנו'. וזה מיוסד על פי התורה הנ"ל שהש"ץ מלקט הנקודות טובות, ועי"ז מעלה אותו באמת לכף זכות, שזה בחינת ההרהור תשובה שבא לכל אחד (שש"ק ח"ב מ"ט).

ובחזרתו מלמברג – קיץ תקס"ח – אז גילה נוראות איך לחפש ולצעוק ולמצוא את השי"ת גם בנפילות גדולות מאד מאד רח"ל, ספיקות והרהורים, גם בנפילות למקומות המטונפים ובתי ע"ז שעליהם נאמר וכבודי לאחר לא אתן, ולהפוך הירידה לתכלית העליה (ליקוטי מוהר"ן תנינא סימן י"ב)

זכפי המובן מדבריו בסוף בשתי השנים הנ"ל שחי אחר שבא מלמברג, שכל דיבוריו הן במילי דעלמא הן בדברי תורה, הכל כאשר לכל כדי להכניס אמונה בעולם, שהוא יסוד כל התורה והמצוות' (שם).

-תיקון היסוד -

אחר שבא מלעמבערג חזר ודיבר מענין העשרה קאפיטליך תהלים [נגילה בשנת תקס"ה, כמבואר בליקוטי מוהר"ן סימן ר"ה, אבל אז לא גילה איזה קאפיטלאך תהלים], ואז גילה בפרטיות איזה קאפיטלאך צריכין לומר' (ימי מוהרנ"ת ח"א י"ט). ואף שלא ידוע בדיוק מתי גילה זאת רביה"ק (עיין שיחות הר"ן קמ"א, פל"ח סימן ר"ה, ספר נוה צדיקים עמוד ס"ו - ס"ז), אבל מוהרנ"ת מדגיש שזה היה אחר שבא מלמברג!

ואמר כל מה שמשיח יעשה טובות לישראל, אני יכול לעשות, אבל אני איני יכול לגמור עדיין' (היי"מ רס"ג, עיי"ש) אבל הכין הכל לכל הרוצה לטעום מטעם אור הגנוז שיתגלה לעתיד, ולגאול א"ע באורו של משיח בן דוד - בתיקון המלכות והאמונה בה' ותפילה והתבודדות וכו', ובאורו של משיח בן יוסף בתיקון היסוד והכללי.

תורה חדי רבי שמעון - שלש מתנות טובות

-ליקוטי מוהר"ן אתחלתא דגאולה-

בכל אותו העת לא גילה דעתו שרוצה להדפיסם (התורות שבלק"מ) ולגלותם בעולם, כי בכל אותן העתים היה דרכו להזהיר הרבה לבלי לגלות תורתו לרבים, לזרים

דמעט שהתנוצץ בדעתי איזה הארה בעלמא מרחוק מגדולת נוראות נפלאות הספר הזה, הלהיב לבי ודעתי מאד, שכמעט לא ידעתי היכן אני בעולם" (ימי מוהרנ"ת ח"א כ"ז).

בלמברג בין פורים לפסח, בכה רביה"ק הרבה מאד בחדר מיוחד, וקרא לתלמידו רבי שמעון, וסיפר לו מענין הספר הנ"ל שמסר נפשו על זה, ועכשיו רואה שמוכרח להסתלק שם בלמברג, אך אם יושרף זה הספר יכול לחיות. ולמעשה צוה את רבי שמעון לנסוע חושה לעיר ברסלב, וליקח הספר בכת"י רביה"ק, וההעתקה הנ"ל שכתב מוהרנ"ת, ולשרוף את שניהם (עיין חיי מוהר"ן קס"ט) ואמר שזה הספר לא יהיה עוד בעולם (שם).

ואחר כשנה גילה רביה"ק סוד הענין שצריכין לפעמים לשרוף ספרים קדושים, והוא טובה להעולם, ובלא זה לא היה אפשר לנו כלל להתקרב להשם יתברך, כי עיי"ז נאבדין ונעקריין ספרי המינין מן העולם (עיין ליקוטי מוהר"ן תנינא סי' ל"ב, ועיי'ן עוד לקמן בענין ספר ליקוטי מוהר"ן שנדפס ולא נאבד).

ואילו לא נשרף 'ספר הנשרף' שכתבו רביה"ק ומוהרנ"ת, היו מתפשטים למאד ספרי האפיקורסים בזמנינו, עד שלא היתה שום תקומה נגדם (שש"ק ח"ד ג"ו).

-כל דיבורין הכל בשביל להכניס אמונה בלב כל אחד מישראל -

אחר שבא מלמברג שחי אחר כך שני שנים, היה מדבר בכל פעם הרבה מאמונה, והבנו מדבריו שכל דיבוריו שמדבר כל כוונתו היה הכל בשביל להכניס אמונתינו האמיתית בלב כל אחד ואחד מישראל' (שיחות הר"ן רי"ט).

באמצע החורף, מסר רביה"ק הספר ליד רבי יעקב שבא ללמברג ממעודוודיווקע, וצוה לו שיסע להדפיס הספר (חיי"מ קפ"ד), וז"ל מוהרנ"ת: 'באמצע חורף, בהיותי במאהלוב, הודיע לי חברי רבי נפתלי, שבא מלמברג ר"ד שנסע עמו ז"ל, וסיפר שרביה"ק רוצה להדפיס ספרו, ותיכף התחלתי לחשוב מחשבות בענין ההדפסה, והתחלתי לסדר הקדמה ושער וכו'. וקודם פורים, בא עגלה בשבילי מברסלב, שאסע לשם לעסוק בתיקון הספר, ובאתי לפה ברסלב על פורים, ועסקתי בתיקון ספר, וסידרתי הכל על נכון, ואח"כ חזרתי לביתי לקהלות מאהלוב, והאיש הנ"ל נסע לקהילת אוסטרעא והתחיל לעסוק בהדפסתו (ימי מוהרנ"ת כ"ו).

* * * * *

אכן אף שאיבדנו את הספר הנשרף בלמברג, באותו עת דייקא – בין פורים לפסח – ששלח רביה"ק את רבי שמעון לשרוף הספר, נסע אז רבי יעקב מעיר ברסלב לאוסטרעא להדפיס הליקוטי מוהר"ן, וכמו שאמר רביה"ק: 'זה הספר בהכרח לשרפו, וזה הספר ליקוטי מוהר"ן יהיה נדפס ויתפשט בעולם' (חיי"מ קס"ט).

כי הרוח סערה שהוא פגם הברית (תורה י"ט) משם נמשך כל האפיקורסות וספרי המינים, ושריפת הספר עזר שיאבדו הספרי מינים ולא יתקלקל השלום של הזוג הקדוש שבה תלוי השלום בין השי"ת וכנסת ישראל, והשלום בין הצדיק וישראל (עיין באריכות באבי הנחל ח"ב סי' ל"ב), וממילא יתבטל לאט לאט הרוח סערה – שגורם שדיבורי הצדיק יתפזרו באויר ולא יגיע לכל אחד – ואמר רביה"ק כשיתקבל ספרי בעולם – ולא יתפזרו יותר באויר מרוח הסערה אלא יתחיל להגיע לכל

אשר אינם מאנ"ש, וגילה קצת טעמים על זה, והיינו נזהרים בזה מאד להסתיר ולהעלים מאד הקונטרסים שנכתבו (ימי מוהרנ"ת ח"א ט').

בראש השנה של שנת תקס"ח – שחל אז בשב"ק – 'שמעתי מפיו הקדוש תורה הקדושה 'חדי רבי שמעון', ושם (אות ה') גילה מענין הספר שנעשה על ידי מחלוקת בחינת 'וספר כתב איש ריבי וכו', ולא ידענו אז מה היה מרמו' (שם כ"ה) בבוקר של יום שני אחר יום הכיפורים, 'בא אלי פתאום המשרת של רביה"ק, וקרא אותי בזריזות לרביה"ק, ותיכף סלקתי את הטלית ותפילין מעלי ורצתי אליו, ומצאתי בבית הגדול. ענה ואמר לי: הראיני מיד הספר שלך, דהיינו שכתבתי בו כל התורות שלו, שכרכתיו פה, ותיכף רצתי והבאתי אליו. ולקח הספר מירי, ובמקום שעמד, שם התחיל לפתחו ולעיין בו, והפך בו ופתחו בכמה מקומות, ועיין בהם קצת, ואחר כך ענה ואמר לי: 'לך וקח נייר וכתב עליו התחלת מכל התורות הנמצאין בזה הספר, וכך עשיתי מיד, והלכתי לבית אחר והתחלתי לכתוב, עד שגמרתי [ונשאר הקונטרס עדיין ביד מוהרנ"ת] (שם כ"ו).

'באסרו חג זרו עצמו לנסוע מיד ללמברג, ולקח מאתי הספר של התורות שלו, שהיו כתובים אצלי, ועדיין לא ידעתי אז מה היה כוונתו בזה, כי עדיין לא גילה לשום אדם שרצונו להדפיס ספרו' (שם).

ואז שלח רביה"ק את רבי זלמן דער קליינער' בשליחות לקחת הסכמות מגדולים וצדיקים עבור הספר ליקוטי מוהר"ן, ונסע אז רבי זלמן לפלונאי ולשאר ארצות (בחדוש טבת היה בלובלין, ובשבט היה בקאזניץ, ולאטשוב, ובבראד, ונמשך זמן טלטולו משך כשנה אחת).

החדש ח"ג תק"ל), כאומר – אין הדבר תלוי אלא בי, ולפני הנסיעה שלו ללמברג – להכין הדרך לקיים 'גמרתי ואגמור', עם כל התיקונים הנצרכים להמשך הדורות עד ביאת הגואל – הודיעם שאין על מה להתעקש [אלא להמשיך לצפות למשיח] כי בנסיעה זו אני מכין את הדרך לדורות הבאים עד ביאת המשיח.

כי רביה"ק היה תמיר ונעלם גם מעיני צדיקי דורו החוזים מרחוק [וכלשון הסכמת החוזה מלובלין על הליקוטי מוהר"ן שחתם בזה"ל: 'כ"ד האוהבו הגם שאיני ידוע ומכירו'], וכמו שמסופר, שבהיות רביה"ק בלמברג והיה שם גם הרה"ק רבי הירש לייב מאליק זי"ע, נסעו שניהם לתוך איזה יער ודברו מכל הצדיקים מה היתה עבודתם, ובסיום דבריהם שמעו שאמר רביה"ק לרבי הירש לייב: אבל מה הענין שלי, זה שום אדם אינו יודע! (חיי"מ תקע"ט, ועיין שש"ק החדש ח"א תקנ"ט).

- עולם נלך לאורו על ידי רבי נתן תלמידו -

ראש השנה תקס"ח גילה תורה 'חדי רבי שמעון', והיה כעין צואה לאנ"ש איך שיהיה ההתנהגות אחר פטירתו ז"ל בענין ההתקרבות אליו, ושם מבואר מענין ידי הסמיכה וידי הכתיבה, ומזכיר שם הפסוק 'ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו', ובזה רימוז סמיכה למוהרנ"ת זי"ע, שכמעט עיקר ההשארה של רביה"ק הוא רק על ידו. וכן 'ידי הכתיבה' כי היה כתבן וסופר גדול, וזכה להמבואר שם בפנים להוציא משפטי אמת והנהגות ישרות מכל הלימודים שלומד, שזה כל ענין החיבורים הק' שחיבר, שהם ספרי ליקוטי הלכות, אשר כל יסוד ענינם הוא רק על קוטב זה להוציא מכל הלימודים שהאדם

אחד – אפשר כבר להתכונן למשיח. וגם עצם הלימוד בספרו ליקוטי מוהר"ן הוא אתחלתא דגאולה.

נמצא ששריפת ספר הנשרף הוא הגורם שליקוטי מוהר"ן יוכל להתפשט בעולם.

ושניהם, שריפת הספר והדפסת הליקוטי מוהר"ן, שניהם היו כדי לבאר האפיקורסות מהעולם ומן הלב, ויתפשט האמונה בכל, **שריפת הספר** – כמבואר לעיל, והדפסת הליקוטי מוהר"ן כמו שאמר מוהרנ"ת לפני הסתלקותו: 'אז עזרא הסופר גייט אוועק און טרייף פסול איז זעך מתגבר אזוי פיעל ווי סע היינט דא אלפים ורבבות טרייף פסול, נאר איך האף אז איין בלעטיל פון ספרי רבינו וועט זיין א תיקון אויף אלדינג' [ויש לומר ע"פ מש"כ באבי הנחל (שם) שדייקא סתרי תורה שהם אנפי אורייתא, צריכין להעלים כדי לבער ספרי מינים מן העולם, אבל תורה פשוטה בודאי צריכין ללמדה הרבה, ובפרט כשמתגברין האפיקורסים, בכדי לחזק האמונה הקדושה עיי"ש, כי ידוע שאצל רביה"ק היה ספר הנשרף נקרא ספר הרזין שלו, וספר ליקוטי מוהר"ן ספר הנגלה שלו, (עי' חיי"מ קע"ה), כי ע"כ שרף ספר הנשרף והדפיס ספר ליקוטי מוהר"ן, ובודאי צריכין ללמדה הרבה כנ"ל].

* * * * *

אכן ספר ליקוטי מוהר"ן הוא אתחלתא דגאולה, אבל היה אז רק האתחלתא דגאולה, וגם משום כן, כששלח רביה"ק את תלמידו רבי זלמן דער קליינער, לפולין, לצדיקי הדור עבור הסכמות על הליקוטי מוהר"ן, מסר לו שליחות מיוחדת להרה"ק מלובלין זי"ע והרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, שלא יתעקשו יותר מדי בענין הקץ (שש"ק

גודל מעלתה והחיוב למסור הנפש על זה, ואכן לא מצינו בליקוטי מוהר"ן קמא בכל המאמרים ושמונים ושש תורות שבה, תורה אחת מענין לנסוע לצדיק לראש השנה, ורק לפני ראש השנה תקס"ח שאז גילה רביה"ק תורה חדי רבי שמעון, שהיה כעין צוואה מרביה"ק, כנ"ל, שם באות ז' גילה רביה"ק [מקצת מ]סוד הענין, ורמז בצוואה זו שיימשך ענין זה בנסיעה על קברו הקדוש (כמבואר כל זה בפל"ח סם) [בתורה רי"א מדבר ג"כ מענין זה, והוא אכן נאמר סמוך לראש השנה תקס"ח, וקשור להמבואר בתורה 'חדי רבי שמעון'].

וכן רואים, כי אחר שבא רביה"ק מלמברג ביטל רביה"ק ענין התענייתים שהיה אומר לכל אחד להתענות כ"פ בשנה, כ"א כפי שורש נשמתו, ואמר: הלא מי שאינו זוכה להיות אצלי על ר"ה, הוא אין לו להתענות כלל, ומי שזוכה להיות על ראש השנה, הוא בודאי אין צריך להתענות כלל, מאחר שזוכה להיות אצלי על ר"ה (חיי"מ תצ"א).

הרי שאף שהפסדנו את הספר הנשרף, קיבלנו א נייע ראש השנה של רביה"ק, גבוה הרבה יותר, וכמו שאמר רביה"ק: 'איך שהספר הגנוז שלו גדול וספר הנשרף, הראש השנה שלי יותר גדול' (הקדמת ציון המצינות).

נמצא שקבלנו בשנה זו שלש מתנות טובות, להאיר לנו בגלותינו ולפעול על ידם גאולת הפרט וגאולת כלל ישראל בכלל, וכולם מרומזים בתורה 'חדי רבי שמעון' שאמר רביה"ק בראש השנה של שנה זו.

תקופה רביעי - הקיצותי כי ה' יסמכני

אם לפני הנסיעה ללמברג אמר רביה"ק אני שכבתי ואישנה, עכשיו כשחזר בשלום מלמברג הוא בחינת הקיצותי כי ה' יסמכני. ואכן כשבא מלמברג אמר: אני דומה כמו חוני

לומד משפטי אמת והנהגות ישרות (פרפראות לחכמה ס"ו ס"א) [וכן הוציא המשפטי הנהגות ישרות שבליקוטי מוהר"ן בכתבו הספר ליקוטי עצות, וביותר רואים ההנהגה ישרה במכתביו שבעלים לתרופה, וזה אשר מצינו רמז כי: 'ליקוטי עצות, ליקוטי הלכות, ומכתביו' גימטריא 'משפטי הנהגות ישרות' (עם האותיות והכולל)].

ומיד אחרי סוכות כשרביה"ק נסע על הדרך ללמברג, ומוהרנ"ת ורבי נפתלי רדפו אחריו עד שהשיגוהו אצל הגשר, אז בירכס באריכות ימים, ואף שמוהרנ"ת היה לו חולי המעים הקשה משנת תקצ"ד [ואף שמוהרנ"ת היה תלמיד חביב אצל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, וגם אחר התקרבותו לרביה"ק המשיך הרה"ק מבארדיטשוב לכנותו 'מיין נותל'ע', ומוהרנ"ת כתב חלק מהתורות בספה"ק קדושת לוי, וידוע שתלמידי הרה"ק מבארדיטשוב לא האריכו ימים, ואמרו הצדיקים כי הרה"ק מבארדיטשוב היה ניצוץ מנשמת התנא רבי עקיבא, שנפטר בצעירותם], ברכת צדיק פעל וחי מוהרנ"ת עד ששים וחמש שנים, והספיק לכתוב כל ספרי רביה"ק זי"ע, ושמונה חלקי ליקוטי הלכות, וספר ליקוטי תפילות, ומאות מכתבים לאנשי שלומינו המלאים מכל השארת רביה"ק.

וממילא אף שהרוח סערה גרם הסתלקות רביה"ק זי"ע, בשנת תקס"ח הסמיך רביה"ק את מוהרנ"ת זי"ע כדי שלא יכבה נרו בליל הגלות הארוך, וימשיך הדורות לילך לאורו על ידי תלמידו מוהרנ"ת.

- גאר מיין זאך איז ראש השנה -

חייב הנסיעה לרביה"ק זי"ע על ראש השנה התחיל שנים רבות לפני שנת תקס"ח, אמנם רואים שבשנה זו התחזקה יותר ויותר

כמספר: ... שם הכינוי של החולק], הפח נשבר ואנחנו נמלטנו [עם הכולל כמספר רבי 'נחמן בן פיגא' עם האותיות והתיבות]. הפח נשבר [כמספר ספר 'הנשרף'] אנחנו נמלטנו [עם הכולל כמספר 'ליקוטי מוהר"ן'] הפח נשבר ואנחנו נמלטנו [עם האותיות כמספר 'אומן ראש השנה' עם האותיות והכולל]. עזרנו בשם הויה עשה שמים וארץ [עם האותיות והכולל כמספר 'מיון פייער וועט שוין טלואין ביז משיח וועט קומען' עם התיבות והכולל].

וזמרו לפניו זה המזמור בליל שבת כמה פעמים אין מספר.

ובסעודה שלישית גילה התורה ימי חנוכה הם ימי הודאה בליקוטי תנינא סימן ב', וכותב מוהרנ"ת זי"ע ולפי עניות דעתי המשיך בזה בחינת תיקון קרבן תודה, שהיה צריך להביא על שחזר משם בשלום לבית! כי זה ישועה גדולה ונפלאה מאד לנו ולכל ישראל. ובודאי ראוי להביא קרבן תמיד על ישועה כזאת (חיי"מ ע"ט).

- חבל על דאבדין ולא משתכחין -

ויש ענין שנתהפך הכל לטובה, ואף שסיים רביה"ק הסיפור מרב וכן יחיד במילים חבל על דאבדין ולא משתכחין, אח"כ פעל שלא יכבה נרו לעולם ועד, וחובותינו לקיים חבל מלשון צובינדן, התקשרות על דאבדין הצדיק שאבד מן העולם, ולא משתכחין, לא לשכוח את כל אשר עשה, וגילה ותיקן. וג' פעמים כתוב שם חבל, להתקשר חזק להג' מתנות הנ"ל, הליקוטי מוהר"ן הק', ומוהרנ"ת וספריו הק', וראש השנה אצל רביה"ק. ואף שאין שהוציאה לא סיפר, בסוף הוציאה אמן ואמן.

ואמר בזו הלשון: אייערע קינדער זאלט איר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאן (שיחות הר"ן ר"ט).

המעגל שישן שבעים שנה (חיי"מ קע"ט), ועכשיו מתחיל תקופה חדשה, וכמו שאמר אחר שבא מלמברג: אני עכשיו כגמול עלי אמו (שם קפ"ב).

"ישתבח שמו יתברך לעד ולנצח על כל החסד הנפלא והנורא הזה, שעשה עמנו ועם כל העולם, מה שזכינו שחזר רביה"ק בחיים מלמברג שלא על פי דרך הטבע כלל (כאשר אמרו הרופאים שאי אפשר לחיות כי אם כמו חודש אחד, ואי אפשר לו ליסע דרך כזה וכו') וחי אחר כך בנס שתי שנים ויותר קצת, אשר באלו השנים החיה אותנו מאד מאד, וגילה תורות ושיחות ומעשיות נפלאות ונוראות, אשר אין דוגמתם, וכו', ועסק עמנו ועם כל העולמות וכו' וכו' בתיקונים נפלאים וכו' יותר מבתחילה, אשר לדעתי כל ההשאה שנשאר ממנו עמנו איזה התגלות מהשגות דעתו הנוראה, הכל היה בכח הפעולות של אותן השנים האחרונות, כפי שאני מבין מרחוק, יתברך שמו לעד על כל הטובה הזאת" (ימי מוהרנ"ת ח"א כ"ז).

'כי אחר שבא מלמברג זכה לדרך כזה ודיבור דיבורים כאלה, שעל ידי זה לא יכבה נרו לעולם ועד' (חיי"מ רכ"ט).

- לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל -

ובימי חנוכה שהם ימי הודאה, בליל שבת קודש תקס"ט צוה לזמר על השלחן: שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו 'יאמר נא ישראל' [כמספר 'למברג תקס"ח'] לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם [גדול]. אזי חיים בלענו בחרות אפס בנו אזי המים שטפנו נחלה עבר על נפשינו. אזי עבר על נפשינו המים הזדונים [דער זיידינע וואסער, כידוע]. ברוך ה' שלא נתננו טרף לשניהם [המרומז מעשה מזכוב ועכבוש כדלעיל]. נפשינו כצפור נמלטה [ללמברג] מפח יוקשים [עם הב' תיבות

תמצית התורה

כלליות בנין המאמר:

ימי חנוכה הם ימי הודאה * ההודאה היא בחינת עולם הבא כי על ידה סמוכין וקרובין אליו יתברך * ההודאה ולימוד וידיעת ההלכה הם בחינה אחת * ע"י הודאה-הלכה נעשה הולדה בניקל * ע"י תודה-הלכה מאיר אור האמת * כאשר אור האמת מאיר הוא מאיר ב'ריבוע הדיבור' * 'ריבוע הדיבור' פירושו ארבעת חלקי הדיבור וכאשר הם מאירים הדיבור מתחבר ונשלם ומתקיים * ארבעת החלקים הם: דיבור של צדקה, דיבור של תשובה, דיבור של עשירות, דיבור של מלכות * כאשר אור האמת מאיר בדיבור, הדיבור נשלם בבחינת 'לשון הקודש' * 'לשון הקודש מקושר לשבת * כאשר הדיבור נשלם בבחינת לשון הקודש/שבת ממושיכין שמחת וקדושת שבת לכל ימי החול * כאשר ממושיכין קדושת שבת לשאר ימי החול נתגלה אחדות הפשוט מתוך פעולות מושגות * בחינת התגלות אחדות הפשוט מתוך הפעולות המושגות היא יקרה מאוד בעיני השם יתברך.

הר"ר מיכאל חשין שליט"א

סדר בנין ושלבי התורה

תורה זו מתחלת "ימי חַנּוּכָּהּ הֵם יְמֵי הַוְדָאָה", ורבנו בונה כאן בתורה בנין שלם של ד' שלבים שמתחיל מענין זה של תודה והודאה וכו', ובסוף התורה מבאר רבנו את שאר השלבים איך הכל הוא בחי' חנוכה.

רבנו מחבר ג' דברים שהם בחינה אחת.

א' תודה

ב' הלכה

ג' הולדה

וג' דברים אלו הם בחינת שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא,

בסדר התורה מחבר רבנו קודם את תודה והלכה, ואח"כ אומר שעי"ז בָּאָה הוֹלְדָה בְּנִקְל, ובתוך דבריו מב' שגם הולדה זה בחי' שעשוע עוה"ב.

בסוף התורה מובא שמזמור לתודה הוא סגולה למקשה לילד, והיינו תודה וכן הלכה ג"כ כמו' שם, שעי"ז באה הולדה בנקל.

ליקו"ה פריקה וטעינה ד לד - פּמְבָאָר לְעִיל שְׁתוֹדָה הֶלְכָה וְתוּמְכֵי אוּרֵיָתָא וְהוֹלְדוֹת הַבְּנִים הַכֹּל בְּחִינָה אַחַת וְתַלּוּיִים זֶה בָּזָה וְצָרִיף לְהַתְחִיל מִכָּל נִקְדָּה וְנִקְדָּה טוֹבָה שֶׁבָּהֶם עַד שְׂיִזְכָּה לְמָה שְׂיִזְכָּה אֲשָׁרֵי לוֹ:

שלב א' תודה והלכה [הולדה].

שלב ב' וְכַשְׂזָכִין לְבְחִינַת תוֹדָה הֶלְכָה, על יְדֵי זֶה נִתְגַּלָּה אוֹר הָאָמֶת וּמְאִיר בְּהַדְבּוֹר ומשלימו.

על יְדֵי שְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת שֶׁהֵם: אֵל, אֱלֹקִים, הוִי"ה, שֶׁהֵם מִקּוֹר הָאָמֶת, וְהֵם בְּחִינַת: תְּפִלָּה וְתוֹרָה וְשִׁדּוּכִים וְזוּגִים.

ועל יְדֵם מְאִיר הָאָמֶת בְּהַדְבּוֹר, דְּהֵינּוּ בְּרַבּוּעַ הַדְבּוֹר, הֵינּוּ בְּחִינַת אַרְבָּעָה חֻלְקֵי הַדְבּוֹר:
פ' יֵשׁ רַבּוּעַ הַדְבּוֹר, אַרְבָּעָה חֻלְקֵי הַדְבּוֹר.

א' פִּי יֵשׁ 'דְּבּוֹר שֶׁל צְדָקָה',

ב' וַיֵּשׁ 'דְּבּוֹר שֶׁל תְּשׁוּבָה',

ג' וַיֵּשׁ 'דְּבּוֹר שֶׁל עֲשִׂירוֹת', דְּהֵינּוּ עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת

ד' וַיֵּשׁ 'דְּבּוֹר שֶׁל מַלְכוּת',

וכשהאמת מאיר בדיבור אז נשלם הדיבור.

שלב זה מורכב מב' חלקים:

א' התגלות אור האמת

ב' הארתו בדיבור, שעי"ז נשלם הדיבור.

שלב ג' על יְדֵי שְׁלֹמוֹת הַדְבּוֹר, על יְדֵי זֶה מִמְּשִׁיכִין הַשְּׂמֻחָה וְהַנִּיחָא שֶׁל שְׁבֵת לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחַל.

ואזי נִתְרוֹמְמִין וְנִתְעַלִּין כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁל שְׁשֵׁת יָמֵי הַחַל מִן הָעֲצָבוֹת וְהַעֲבָדוֹת, וְנִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם מְנוּחָה וְשְׂמֻחָה,

שלב זה גם מורכב מב' חלקים:

א' ששְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר הוּא בְּחִינַת לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, וְלְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ הוּא מְקַשֵּׁר לְשַׁבָּת,

ב' וְעַל פֶּן עַל יְדֵי שְׁלֵשׁוֹן הַקִּדְּשׁ מְקַשֵּׁר לְשַׁבָּת, עַל פֶּן עַל יְדֵי שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר שֶׁהוּא בְּחִינַת לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, עַל יְדֵי זֶה מְמַשְׁכֵּינׁן הַשְּׂמֻחָה וְהַנִּיחָא שֶׁל שַׁבָּת לְשַׁשֵּׁת יְמֵי הַחֹל,

שלב ד' וְעַל יְדֵי זֶה שֶׁמְמַשְׁכֵּינׁן קִדְּשָׁה שֶׁל שַׁבָּת לְשַׁשֵּׁת יְמֵי הַחֹל, עַל יְדֵי זֶה נִתְגַּלְהַ הָאַחַדוֹת הַפְּשׁוּט יִתְבַּרְךָ.

שָׁפַל הַפְּעֻלוֹת מְשַׁתְּנוֹת נְמַשְׁכֵּינׁן מְאַחַד הַפְּשׁוּט יִתְבַּרְךָ.

וְזֶה בְּחִינַת מַעֲשֵׂה דְרָבִי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל בְּתַנּוּר שֶׁל עֲכָנְאִי

וְזֶה בְּחִינַת חֲנֻכָּה. כִּי יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הַוִּדְיָה,

וְזֶה: "וַיְהִי מְקֻץ שְׁנַתִּים יָמִים"

עוד נקודות השייכות לשלב א':

עניין הדמים השוטפים על הלב בעת צרה, וכשיוצאין מהצרה חוזרין תהלוכות הדמים לילך כסדר, והוספה לזה מסוף התורה שכשהלב בצרה גם הריאה בצרה, וזה גם ענין צרת הצדיק ורפואתו.

תמכי אורייתא שעל ידם נולדים הלכות.

תיקון הרגלין ע"י הלכות.

הגה"ח רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א^א

קטעי מכתבים נפלאים

וכשמתבוננים, נמצאים אנו הרבה אשמים על זה, כפי הטובה שמשפיע עלינו בכל עת ואין אנו משלמים לו עליה אחת מיני אלף.

זבעת שקבלתי מכתבך בימים הללו, הייתי מדבר הרבה מענין זה של תודה והודאה, כי היה עוד המשך מתנוכה, ולמדנו את המאמר בליקוטי מוהר"ן תנינא ב', המפליג בגודל מעלת הדבר הזה שאדם בזה העולם זוכה להכיר את טובת הבורא עמו, ומודה ומהלל לשמו הגדול ומשיג ומכיר אותו ית', שזאת התקרבות יקרה מאד. וזה בחינת שעשועי העולם הבא, התענוג הנצחי המיועד לאיש הישראלי^ב.

וברש"י (ברכות סג ע"א ד"ה ויברכו שם כבודך):
 "הַנְּהִיגוּ בְּרִכּוֹתַי (של מקום) בעולם הזה כדי להיות רגילים לעוה"ב שכולו ארוך", היינו שצריכים להתרגל לברך ולהודות לשמו ית' בזה העולם כדי שנהיה רגילים בזה לעתיד, אף אם בעולם הזה הוא בקטנות ובמעט השגה, אבל זה יקר מאד אצלו ית'ש.

מה עושים כאשר הילדים מדלגים וקופצים? **לכבוד** חברי וידידי היקר האברך הנלכב כש"ת... שליט"א וכל אשר אתו ועמו שלומם יסגא לעלם.

את מכתבך קבלתי... הנה כמעט שאיני זוכר כל הפרטים שכתבת, וזה שאני זוכר ממכתבך, שכתבת את חסד ה' שהיה לך בעת חזרתך הביתה - גם זו היא זכיה גדולה, כי מדרך הרע והחושך המעוררב בזה העולם להסתיר את כל אמת ונכונה, ולהטיח את עיני האדם ולסתום את הלב מלראות ולהבין את חסדי ה' אשר מלאה הארץ, ובמקום לראות את הטוב, עוד מהפכים את השמחה לתוגה ולרוגז ח"ו.

ולדוגמא, לפעמים רואה האדם את בניו ובנותיו ילדי ביתו הקטנים, שמרעישים ומדלגים וקופצים, ובמקום לשמוח על קיומם ועל בריאותם ו'כל הנשמה תהלל י-ה על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה'^ג, נסתם השכל מלראות כל אלה, ועוד מתרעם ומתרעם.

א באדיבות הוצאת ספרי הגר"מ, תשו"ח.

ב הוא מאמרו של ר' לוי בשם ר' חנינא במדרש (בר"ר יד, יא): "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם, צריך לקלס לבוראו".

ג וזלה"ק שם: ימי חנוכה הם ימי הודאה, כמו שכתוב "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל". וימי הודאה זה בחי' שעשועי עוה"ב, כי זה עיקר שעשוע העוה"ב להודות ולהלל לשמו הגדול ית' ולהכיר אותו ית', שע"ז מכירים וקורבים אליו ית', כי כל מה שיודעין ומכירין אותו ית' ביותר, סמוכים אליו ביותר. כי כל שאר הדברים יתבטלו לעתיד כולם, בבחי' "כל הקרבנות בטלים חוץ מקרבן תודה" (מדרש רבה צו פרשה ט') שלא ישאר לעתיד רק בחי' תודה והודאה, להודות ולהלל ולדעת אותו ית', כמ"ש (ישעי' יא) "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" - שזה כל שעשוע העוה"ב.

ב'דיבור של מלכות', ואם להיפך, היינו שגומל חסד לחבירו ע"י דיבורו זה בחי' 'דיבור של צדקה', ואם מתפאר בהדיבור זה בחי' 'דיבור של עשירות' "שלשה שרי גאים" המובא שם (כדאי' בגמרא חולין צ"ב, שג' שרי גאים הם עשירים הקרובים למלכות, שיש להם בחי' דיבור), ואם מתחרט לחבירו על איזה דבר שעשה לו, זה בחי' 'דיבור של תשובה'.

וע"י 'תורה' שבתפילה, שזה שלימות האמת שבתפילה, וע"י 'הלכה' שהיא שלימות האמת של תורה, וכשנכללים בהאמת הזו של תורה (תפילה) והיא להלכה (תורה), שזה תלוי בזה - זהו תכלית השלימות. ולכן דוד הלכה כמותו, שהיתה לו שלימות התפילה וההודאה. אז מאיר הדיבור בהאדם, עד שבכל חלקי דיבורו מאיר לו האמת, וכל דבריו מאירין, כמובא מרבינו הק"ה שדיבור פשוט של צדיק אחד לפעמים חשוב יותר מדיבור של תורה של צדיק אחר, וכ"ז הוא מחמת בהירות האמת של אור ה' המאיר בדיבורו.

וה' אור לי, הוא יאיר לנו אורו במקום שאנו נמצאים.

הדו"ש וטובתו והצלחתו בלונ"ח יעקב מאיר שכטער בן חי' דינה

והשעשוע של העוה"ב הנצחי הוא בבחינה של 'להודות ולהלל' ולהכיר ולהשיג אותו ית', אמנם ביתר שאת ויתר עז, במאד נעלה, במעלה מעלה עד לאין ערוך, בבחינה של "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחפה לו" (ישעי' סד, ג), "טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון" (תהלים צב, ב).

* * *

ריבוע הדיבור, מהו?

ב"ה [יום ד' מקץ] ג' חנוכה תשל"ב ירושלים עיה"ק ת"ו בכ"א

אל כבוד ידיני ולבבי הרה"ח ר' חיים שלמה ראטענבערג שליט"א ושלמיה ישגא לחדא עם כל אשר אתו ועמו ה' עמהם לעולם יחיו ויתענגו על רוב עוז ושלום.

בענין של 'ריבוע הדיבור'¹ המובא בלק"מ (ח"ב סי' ב), יתכן שכל הדיבורים שמדברים אינם יוצאים מכלל ריבוע הדיבור, וכל דיבור ודיבור שייך לאיזה חלק מריבוע הזה (עיין בהערה), והיינו שאם אחד מדבר עם חבירו וכונתו שיעשה רצונו, זה נכלל

ד שם באות ד מתבאר כי גדר האדם הוא הדיבור, והדיבור מתחלק לארבעה, שיש ארבעה חלקי הדיבור, והם מכונים "ריבוע הדיבור": א. דיבור של צדקה. ב. דיבור של תשובה. ג. דיבור של עשירים. ד. דיבור של מלכות דקדושה. ורבינו מפרש כל אלה אצל משה רבינו במצרים, שהיה הדיבור בגלות (והיה חסר בו ד' החלקים) ומרומז בפסוק "לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך" ורבינו מגלה איך מרומז ריבוע הדיבור בטענה זו של משה שהוא לאו בעל דברים א. 'לא איש דברים' מרמז דיבור של צדקה. ב. 'גם מתמול' - דיבור של תשובה. ג. 'גם משלשום' - דיבור של עשירים. ד. 'גם מאז דברך' - דיבור של מלכות דקדושה, ועיין בפנים איך רבינו מקשר הדברים בדרך נפלא. ומו"ר הגרי"מ שליט"א מבאר שכל דיבורי האדם באשר הם, נכללים באחד מחלקי הדיבור הללו.

ה הוא בליקוטי מוהר"ן ריש סי' קצב, וול"ק: דע שדיבור אמת שיוצא מפי הצדיק האמת אפילו במילי דעלמא, הוא יקר מדברי תורה של צדיק אחר.

הגה"ח ר' משה קרמער שליט"א

מה יתבטל לעתיד לבוא?

מן העולם "כי כל המשא ומתן שבעולם הוא מהעדר השלום, כי אי אפשר שיהיה רצון המוכר והקונה שווה, כי זה רוצה למכור וזה רוצה לקנות, ואם היה רצונם שווה לא היה אפשר שיהיה נעשה שום משא ומתן, נמצא שכל המשא ומתן והסחורות הוא רק על ידי מחלוקת, שאין שלום בין הרצונות וכו' אבל לעתיד לבא שיהיה השלום המופלא בעולם וכו' אזי יתבטל המשא ומתן, כמו שכתוב 'ולא יהיה כנעני עוד'. וזהו בחינת 'עד שתכלה רגל מן השוק' וכו' שלא ישאר שום רגל בשוק כי יתבטל כל המשא ומתן על ידי השלום".

וכשנתבונן נראה שבזה העולם המשא ומתן מורה על שלום, שבני אדם מתרצים לסחור זה עם זה ומסכימים לקנות ולמכור זה מזה וכך מתקיים ישוב העולם. כי כשאין שלום ונשאר זה ברצונו לקנות וזה ברצונו למכור ואין יכולים להפגש ולסחור, זה גורם חורבן העולם. אך עצם הצורך של משא ומתן יכול להתקיים רק כשיש שינויי רצונות בין אחד לחברו שזה רוצה לקנות וכו'. ענין זה נמשך משבירת הכלים ונפילת הניצוצות שהם חלקי נשמות ישראל ופיזורם. כי מצד פיזור והתחלקות הניצוצות משתלשל התחלקות ושינויי הרצונות עד שמשתלשל מזה ריבוי המחלוקות ממש [עיינן מאמר 'ברכנו אלקים' (לקו"מ סי' עה)]. ולכן אכן רוב

כתב רביז"ל: כי שאר כל הדברים יתבטלו לעתיד כולם וכו' שלא ישאר לעתיד רק תודה והודאה וכו' ולדעת אותו ית' וכו' כי מלאה הארץ דעה את ה'. ביאור הלשון 'כל הדברים יתבטלו'. כי הכל נברא רק 'לקילוסו' כלשון חכמינו ז"ל (מדרש תהלים ט), ו'בגין דישתמודעון ליה' כלשון הזוהר (בא מב:). כי אף שהעולם מלא פעולות שונות זו מזו אך תכלית הכל לבא על ידם לדעת אותו ית' ולהודות ולהלל שמו הגדול. אמנם לפעולות בעולם הזה יש גם תכלית וענין גשמי וחיצוני כמו אכילה ושתייה ופרנסה ומשא ומתן וכו' וכו', אלא שהוא רק לבוש חיצוני לתכלית הפנימי. וכשאדם עושה אותם על פי התורה ומקיים כל הדינים וההלכות והמצוות הקשורים בהם ובפרט כשמכוון אל התכלית הנרצה, זוכה להגיע לתכלית שהוא לדעת אותו ית' ולהללו, שזהו תענוג הנשמות בגן עדן כידוע. ולעתיד לבא כשתהיה הזדככות גמורה, יתבטל חיצוניות הדברים וישאר רק הפנימיות ומכל הדברים יראו גדולתו ית' ויהללו וישבחו אותו ית' על ידי כל הדברים שבעולם.

וכפי שרבינו מפרש בסוף מאמר 'תקעו – להמשיך שלום' (לקו"מ סי' יד) בביאור השני למאמר חכמינו ז"ל 'עד שתכלה רגל מן השוק' [שהוא מדיני חנוכה], שלעתיד יהיה שלום המופלא בעולם ויתבטל המשא ומתן

שנכיר ונדע את השי"ת מכל פרטי הבריאה ולא ישאר מכל הארציות כי אם הדעת וההודאה את השי"ת.

וכלליות הענין שתכלית הכל לעשות
מהגשמיות רוחניות, היינו להעלות כל הדברים הגשמיים לבחינה רוחנית. כענין הגוף והנשמה, שתכלית איש הישראלי לזכך ולהעלות את הגוף שיתבטל לנשמה שהוא הדעת וההלל לשמו ית' שהוא בחינת עולם הבא שאין בו אכילה ושתייה, וכמו שאומרים (תפלת נשמת) "על כן אברים שפילגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפינו ולשון אשר שמת בפינו הן הם יודו ויברכו וישבחו וכו' את שמך מלכנו כי כל פה וכו' וכל עין וכו' וכל ברך וכו' וכל קומה וכו' וכל קרב וכליות יזמרו לשמך כדבר שכתוב כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך", שהגוף ישמש להודות ולהלל שהוא ענין הנשמה, כמו שכתוב (תהלים קג, ו) "כל הנשמה תהלל יה", כי בהזדכך הגוף יתעלה לבחינת נשמה.

ושלמות דבר זה יהיה אחר התחיה כי
אז יחיה גם הגוף חיי נצח יחד עם הנשמה, לדעת אותו ית' ולהודות ולהלל לשמו ית'. ולזה יזכה כל אחד כפי מה שהתגבר בעודו בגופו הגשמי להכריחו לזה עד שהשתמש בכל הדברים ורצונותיו הגשמיים לשמו ית'.

וכל זה הוא לעומת קליפת יון שעשו
עסק מהגוף והחומר. כי חכמת יון היה שהדברים הגשמיים אין להם שום שייכות לרוחניות, וזה היה תרבות יון להגדיל את הגופניות. ורצו להכניס זאת בישראל ח"ו. ובאמת המהות של עם ישראל הוא שהם (דברים לב, ט) "חלק ה' עמו", נשמה אלוקית, חלק אלוק ממעל. ואף שנראה שהם אנשים בעלי חומר כשאר הגויים אשר לא מבני

המריבות והמחלוקות בין אדם לחברו הם בעיני ממון ומשא ומתן. וכשמזדמנים יחד וזה קונה וזה מוכר על ידי זה מתבררים הניצוצות ונעשה חיבור ושלוש ביניהם. [עייין מאמר המתחיל 'דע מי שצריך לדון לפני דיינים' (לקו"מ סי' רפ) וכן במאמר 'ויהי מקץ – זכרון' (סי' נד, ג) דהרצון שעולה באדם לקנות או למכור, הוא לפי צורך בירור הניצוצות שבדבר]. וכשיגיע הזמן המקווה ויתבררו כל הניצוצות [שעיקרם ברגלין] כבר לא יהיה צורך במשא ומתן וממילא לא יהיו גם רצונות אל דברים גשמיים, כי הרצון אליהם הוא מסיבת הניצוצות שבהם כדי לבררם כנ"ל. וישאר רק רצון אחד פשוט לדעת ולהכיר אותו ית' ולהודות ולהלל לשמו הגדול ית' וית' שזהו תכלית המכוון מכל הדברים. כי כל הדברים יזדככו בתכלית הזיכוך עד שצורתם היינו לבושם החיצוני יתבטל ולא ישאר רק הפנימיות שהוא השורש והתכלית שלהם שהוא להכיר ולדעת אותו ית' ולקלוטו.

וכמו פעולת המשא ומתן הגשמית כן
גם שאר עניני חיצוניות שבעולם התגשמו על ידי הנפילה וצריך להשתמש בהם על פי התורה ועם הכוונה לתכלית הנרצה לבא אל הדעת וההודיה. ואחר שיהיה התיקון השלם ויזדככו כל הדברים, ישתמשו עם הדברים רק לדעת ולהכיר ולהלל אותו ית'.

וחיינו כוונת דברי רבינו ש'שאר כל
הדברים יתבטלו לעתיד כולם, היינו החיצוניות והגשמיות השולטת היום יתבטל ולא ישאר רק הפנימיות והרוחניות שהוא תורה והודאה והדעת אותו ית'. ואפשר דזה נרמז בפסוק שרבינו מביא כאן 'כי מלאה הארץ דעה את ה' – 'מלאה הארץ' דייקא,

בבחינת 'על כן אברים שפלטת בנו וכו' הן הם יודו ויברכו' יחד עם 'רוח ונשמה שנפחת באפינו'.

ועיין סוף מאמר 'זיהי מקץ – זכרון'
ד"זאת התורה נאמרה בשבת חנוכה. ואחר שאמר התורה הזאת אמר 'אני אמרתי עתה איך מדליקין נר חנוכה', בחינת 'לאמשכא משח רבות קודשא ולאדלקא בוצינא'. והוא ענין אחד עם המבואר כאן שימי חנוכה הם ימי הלל והודאה בחינת שעשוע עולם הבא. כי מבואר שם שזכרון עולם הבא בבחינת 'לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי' הוא סוד יחוד חכמה ובינה, כי מחשבה דא חכמה ועלמא דאתי הוא סוד בינה. וזה סוד יחוד העליון ע"ב קס"א [חכמה ובינה] ששניהם עולים רגל וממשיכין האור הזה עד הרגלין, עיין פפראות לחכמה (שם). ומיחוד זה נמשך הזכרון והוא בגימטריא זכור כמובא. והנה העיקר הוא בחינת בינה שהוא עלמא דאתי, שעשוע עולם הבא, כי החכמה נעלמת מאד בחינת נקודה, ורק כשמטלבשת בבינה היא מתגדלת ומתרחבת ומתפשטת בחינת 'מבין דבר מתוך דבר', בחינת 'לאמשכא משח רבות קודשא ולאדלקא בוצינין'.

והנה בכוונות תפלת ראש השנה מבואר ד'זכרנו לחיים' הוא בקשה להמשיך חיים לנשמה ו'כתבינו בספר החיים' הוא להמשיך משם חיים לגוף בסוד הכתיבה שהיא בינה גופא לחכמה עלאה. וזהו ענין הכתיבה - התעבות הדברים כדמיון הכתיבה להחיות הנפשות בגוויותינו, כי חיות הנשמה נמשך מחכמה לבינה וחיות הגוף נמשך מבינה, עיין שם. נמצא שיחוד חכמה ובינה ע"ב קס"א המאיר בחנוכה הוא יחוד הנשמה והגוף, כי זהו תכלית עניינם של ישראל להעלות את הגוף אל הנשמה. וראה עד

ישראל המה, בשורשם ובפנימיותם הם מהות רוחני לגמרי, חלק אלוך ממעל. ולכן באפשרותם להעלות את הגוף ושאר דברים גשמיים לבחינת נשמה, שהוא בחינת עולם הבא.

וזה מה שאמרו היוונים (בראשית רבה ב) "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל", שאין אתם חלק אלקות, כי את זה רצו להשכיח ח"ו מלכות ישראל עם קדוש. ובמדרש (ויקרא רבה יג) איתא "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק לעולם הבא", כי בני ישראל הם בני עולם הבא וכל מהותם הוא עולם הבא, לדעת אותו ית' ולהודות ולהלל לשמו הגדול ית', וזוהי שאיפתם כל הימים להגיע לתכלית זה להודות ולהלל, כלשון רבינו במאמר 'זיהי מקץ – זכרון' (לקו"מ ס"ג נד) [השייך לחנוכה] "לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי", ומבואר שם שצריך להשתמש בכל הדברים להתקרב על ידם להשי"ת. והיוונים רצו להשכיח ח"ו ענין עלמא דאתי מלבם של ישראל, וזהו 'כתבו לכם וכו' שאין לכם חלק לעולם הבא', שכל הרצונות יהיו לעניני הגוף ועולם הזה ח"ו. וכאשר השי"ת ברחמיו עשה לנו נסים ונפלאות והכניע מלכות יון הרשעה והקליפה שלהם, קבעו ימי חנוכה אלו להודות ולהלל, כי בהכנעת מלכות יון התגבר צד הקדושה שהוא הארת הדעת של שעשוע עולם הבא.

ואפשר דזהו ענין הדלקת נר חנוכה, כי מובא שהאש האוחזת בנר של שמן ופתילה מרמז על חיבור הנשמה עם הגוף. עוד אפשר דנר רומז על הנשמה בחינת (משלי כ, כז) 'נר ה' נשמת אדם', וחנוכה בגימטריא גוף, שהגוף עם הנשמה מאירים יחד באור הדעת להודות ולהלל לשמו הגדול ית',

שהוא חומר עכור ככל הגוים וכשור וחמור ואי אפשר להעלותה לבחינת נשמה, ועל כן אמרו 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק לעולם הבא'. אמנם ישראל עם קדוש זכו להכניע אותם והתגברו לאדבקא מחשבתם בעלמא דאתי בחינת יחוד ע"ב קס"א ועל ידי זה נתעלה הגוף עם הנשמה יחד להודות ולהלל לשמו הגדול ית' שהוא שעשוע עולם הבא.

היכן הדברים מגיעים שגם חיות הגוף של ישראל נמשך ממקום עליון וגבוה שהוא בחינת בינה מצד שהיא הגוף לחכמה. לעומת קליפת מלכות יון הרשעה שרצתה להפריד הגוף מהנשמה ולעשותה תכלית לעצמה. וזהו 'כתבו לכם על קרן השור' 'קרן השור' דייקא, היינו תוקף החומר כשור וחמור, כי כפרו בזה שגוף הישראלי נמשך ומשתלשל ממקום עליון וגבוה, ואמרו

הגה"ח ר' אברהם יצחק כרמל זצ"ל:

על מה נתפלל לעתיד לבוא?

חלק א - שאלות יסודיות

מתפילות והודאות ולא רק מקרבנות, ומדוע רבינו לא הביא את החלק שמדבר מענין התפילות וההודאות?

מה הם כל הדברים שיתבטלו

ב. גם הלשון שכ' "כי שאר כל הדברים יתבטלו לעתיד כולם" צ"ב, והרי במדרש שם לא מוזכר כך, אלא רק לגבי קרבנות והודאות. ואם תמצי לומר שכוונתו להגירסא הנ"ל - "כל התפילות" וזהו הכוונה "שאר כל הדברים", א"כ מתחדדת השאלה ביותר! מדוע א"כ לא הביא את המשך דברי המדרש?

איך חיבר דעת שכלית עם הודאה בפה. ואיך חיבר הלל והודאה

ג. עוד יש להבין בדבה"ק - "להודות ולהלל", איך כלל ב' דברים נפרדים כאחד. הודאה היא כשיוצאים מצרה, והלל הוא שבח להשי"ת מחמת ההכרה וההשגה בו? וכן יש להוסיף ולהקשות על הא גופא מה שסומך וקושר את ההלל וההודאה לענין ההכרה והדעת אותו ית', שלכאור' הם עניינים שונים שהרי ההכרה היא בדעת ושכל וההודאה היא בדיבור (ובהבאת קרבן)?

למה הביא את החלק מהמדרש העוסק בקרבנות ולא את החלק העוסק בתפילות

א. יש לדקדק בדברי רביה"ק שמתחיל את התורה: "ימי חנוכה הם ימי הלל והודאה" ומביא ראיה שזהו עיקר שעשוע עוה"ב ממה שכתוב במדרש (מ"ו צ"ו פ"מ פרשה כ"ז): "כל הקרבנות בטלין חוץ מקרבן תודה" ויש לשאול מדוע רבינו לא מביא ראיה ברורה יותר ממה שכתוב שם בהמשך: "כל התפילות בטילות, ההודאה אינה בטילה" (וכן הוא בשו"ט ס"ו נ"ו). וזה הרי מדבר במפורש מענין התפילות וההודאות?

אמנם במדרש רבה (אמור פ' כ"ז י"ב) כתוב:

"כל הקרבנות בטלין חוץ מקרבן תודה, כל ההודיות בטלין והודיית תודה אינה בטלה לעולם" (וכ"ה בשו"ט פ' ק) ופירשו שם שכל ההודאות בין בדיבור בין במעשה הם על צרות שהאדם ניצול מהם חוץ מתורה שבאה גם בנדבה, ולכן לעתיד יתבטלו כל ההודאות שהרי יתבטלו כל הצרות והייסורים, נמצא שאכן יתבטלו ההודאות שעל הצרות, חוץ מהודיית תודה שבאה גם בנדבה, ואפשר שרביז"ל סמך דבריו על גירסא זו, אבל מ"מ אין בזה יישוב גמור למה שהקשינו, שהרי המדרש מדבר גם

וידוע את ה' ובוה הוא קרוב לה' ומדוע האריך בלשונו.

לעתיד אין צרות או איך יהיה הודאות

1. ועוד יש להבין שפירש דבריו על מארז"ל "ד' צריכין להודות" ששם מפורש שמחויבים מן התורה להביא קרבן תודה כשיוצאין מד' צרות המפורשים במזמור זה (תהלים ק"ז), והרי לעתיד יתבטלו הצרות והיסורין וכמובן מהמדרש הנ"ל "לעתיד כל ההודאות בטלין" כנ"ל, והאיך העמיד וקשר את שני מאמרי חז"ל השונים כאחת? בפרט שאח"כ האריך טובא לבאר את כל ענין הצרה ושכשיוצאין ממנה אזי מביאין קרבן תודה.

[והגם שכתוב בחי"מ שבתורה זו גופא המשך רביה"ק קרבן תודה בשביל עצמו. מ"מ הדברים צריכים ביאור ופירוש מתוך המאמר עצמו].

איך מוכח מהפסוק "כי מלאה", לענין ההודאה

ד. גם יש קצת להעיר במה שהביא בסו"ד את הפסוק "כי מלאה הארץ דעה וכו'" שמשם יש הוכחה רק לענין הדעת ואין מזה הוכחה כלל לענין ההודאה שקשור לזה? וגם צ"ב במה שסיים שם: שזה -היינו הדעת "כל" שעשוע עוה"ב.

מה העיקר ההודאה או הקירבה לה'

ה. וכן מש"כ בראש דבריו ש"העיקר" הוא להודות וכו' "ולהכיר" אותו ית' שע"ז סמוכים וקרובים וכו', כי כל מה שידועין וכו' סמוכין אליו ביותר. שמשמע מזה שהעיקר הוא להיות סמוך וקרוב ולהכיר אותו ית', ואילו בתחילת התורה משמע שהעיקר הוא ההודאה. וגם האריכות הלשון שם צריך קצת ביאור. כי יכל לכתוב בקצרה שע"י ההודאה מכיר

ב. הסבר מתוך קשרי התורה המבוארים בדברי מוהרנ"ת

הארת האחדות נמשכת ע"י ההלכות והמעשים בזה העולם

וגם עכשיו כל תכלית עבודתנו בזה העולם, היא לגלות ולהאיר דעתו ואחדותו ית' אשר היא שורש הפעולות משתנות, שזה נתגלה ע"י הלכות התורה שהיא דעתו ית', ולכן כפי מה שזכה האדם בלימודיו ומעשיו לגלות ולהכלל בזה ההשגה כן יזכה לעתיד להכרה והשגה בו ית'.

לעתיד התודה לא תהיה על צרה אלא הודאה על ההשגה

ב. והנה לעתיד מחמת שיאיר בעוז ותעצומות הארת אחדות הפשוט ואז יתבטלו

הארת האחדות הפשוט מלעתיד מבטלת הצרות

א. ולבאר כל-זה עיי' בליקו"ה (בעיקר בהל' פריקה וטעינה ה"ד ובשאר ההלכות על תורה זו) שמתבאר שם שכל ענין הצרות והיסורין נמשכין מהסתרת הארת אחדות הפשוט (המבואר בהמשך התורה), שנתעלם ע"י ריבוי הפעולות משתנות, שהם נפרדים ונבדלים משורשם, ולפי"ז מבואר ההפך שכפי מה שמאיר הארת האחדות הפשוט מתוך הפעולות משתנות כן זוכים ויוצאים מן הצרות. וא"כ מההארה הזאת נמשך החיוב של קרבן תודה שהוא מהארה דלעתיד.

כדי לכפר ולתקן אלא רק כדי להידבק בו ית' ע"י ההודאה, וזאת התודה היא זו שתהי' לעתיד.

ועכשיו שחרב ביהמ"ק ארז"ל "ונשלמה פרים שפתינו", שתפילתנו ודיבור פינו ומוצא שפתינו הם במקום הקרבנות וכמ"ש "עלי אלקים נדריך אשלם תודות לך" ואמרו במ"ר: תודה אינו אומר אלא "תודות" והיינו ההודיה וקרבת תודה.

**צריך שהתודה תגיע עד הדיבור-
תכלית העשיה**

והטעם שהביא דוד תודה וגם הודה בפיו, כי עיקר הארת עוה"ב, אחדות הפשוט צריך שתאיר גם בבחי' דיבור כמבואר לקמן, ולכן צריך גם להודות בפה דייקא ואין די בקרבן תודה לבד. ולכן לא אמר שלא ישאר לעתיד רק קרבן תודה, אלא אמר: "לא ישאר לעתיד רק בחי' תודה (היינו גם קרבן תודה) והודאה" כי שלימות הארת עוה"ב היא כשהיא מאירה בדיבור דייקא, כי אחרי שמביא הקרבן מכח הישועה וההצלה, נמצא שבזה הקרבן מאיר הארת אחדות הפשוט בתכלית העשיה ואותו ענין הוא בדיבור הנובע ונמשך מהישועה כנ"ל.

כלל הפעולות משתנות הם הדיבור

ד. והנה מבואר בהמשך התורה שע"י תודה והלכה, מאיר אור האמת בריבוע הדיבור ונשלם הדיבור בבחי' לשוה"ק ונמשך הארת שבת לששת ימי החול בבחי' ודבר דבר וכו' ועי"ז נתגלה האחדות הפשוט מתוך הפעולות משתנות שזהו בחי' הארת עוה"ב בעוה"ז. ומובן מקשרי התורה שהדיבור הוא הכלל של הפעולות משתנות,

עי"ז כל השנויים - שמהם נמשכין הצרות והיסורים וכמובטח לנו ע"י נביאיו הנאמנים בנביאים ובכתבי הקודש, ע"כ תהי' כל עבודתנו רק להוסיף ולהכיר ולהשיג אותו ית'. וכל ענין החסרון המוזכר בתורה זו יהי' רק במיעוט השגתינו בו, וענין ההלל וההודאה יהי' על זה עצמו שנודה שזכינו לידע ולהשיג אותו ומחמת זה נהללו בפינו. וזה יהי' כל שמחתנו וישועתנו, ועי"ז נגדור ונגדב ליבנו להביא קרבן תודה בית ה' (וכלשון הכתוב המובא במדרש שלעתיד ישמע קול ששון וכו' מביאין תודה בית ה' וסיים וכן אמר דוד "עלי אלקים נדריך אשלם תודות לך") ומבואר שתהי' התודה לא בגלל הצרות אלא רק מחמת נדר נדבה וזש"א "נדריךך ואזי אשלם תודות לך".

**כל הקורבנות מכפרים על פעולות משתנות
חזן מתודה שיש בה גם הודאה בלי
צרה-פעולות משתנות**

ג. והנה מבואר בזוה"ק שקרבן הוא מלשון קירוב, שע"י הקרבן מקרבין את העולמות ומיחדין אותם, והשי"ת ברחמיו נתן לנו את האופן להתקרב אליו גם אחר שחטאנו לו, ע"י הקרבת הקרבנות שהם מבהמה שהיא תכלית העשי' שכל ענינה הוא פעולות משתנות - ריחוק וההעלמה מאורו ית'. ועי"ז שנזבח ונקריב אותם אשה ריה ניחוח לה', עי"ז נכללין כלל הפעולות משתנות באחדות הפשוט. וכל הקרבנות באים לחובה (ואפי' עולה באה לכפר על הרהור הלב כשאחז"ל), וכן התודה שמביאין כשניצולין מן הצרה, נמצא שנתקרבין להשי"ת מתוך הפעולות משתנות שהם שורש הצרות והיסורין, אלא שתודה אפשר להביא גם בנדבה כדי להודות ולהלל להשי"ת, שזאת ההתקרבות היא ענין אחר לגמרי שאינו בא

יש גם ב' סוגי תפילות כיון לצאת מצרה ולעתיד להשיג יותר

1. וע"פ ההקדמות הנ"ל מתבאר, שהתפילות שיתבטלו לעתיד (שנזכרו בהמשך המדרש הנ"ל) הם על בקשת צרכיו והמשכת הישועה מהצרות והיסורין שהם הרי יתבטלו, אבל התפילות והבקשות שנוכה להתקרב ולהשיג אותו ית' לכאור' יש ויהי' להם מקום גם אז, שהרי כאור'א יעלה מדרגה לדרגה, כי אע"פ שכולם ישיגו אותו אעפ"כ יהי' חילוקים גדולים בין זה לזה (וכמבואר בתורה כ"א בסופה עה"פ: "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". שבגובה הים למעלה הכל שוח, אבל כמות המים שיש בכל מקום, זה תלוי לפי העומק, כי יש עמוק ועמוק מני עמוק) וכל עבודתנו תהי' להשיג ולהתעלות מדרגה אחר מדרגה".

ובזה יתפרש מה שהביא בסוף הסעיף את הפסוק (הנ"ל) כי מלאה הארץ דעה וכו'. שהקשינו שלכאור' זה קאי רק על החלק של "ולדעת אותו ית'" ומה הראיה לענין התודה והודאה? אבל כפי המבואר לעיל מתבאר שכוונתו בזה הפסוק גם לפרש את החלק של להודות ולהלל, שלעתיד ההודאה תהי' כפי מה שכ"א יתעלה בהשגת השי"ת שעל זה גופא נודה לו. (ויש להוסיף שהדיבור שהוא כלל הפעולות משתנות כנ"ל הוא בחי' מלכות (מלכות פה כמבואר פ) וכידוע שם נמשך ומאיר אור הבינה/אימא/לעתיד לבוא, וזהו כי מלאה הארץ -מלכות- כנודע, דעה). ולפי"ז אפשר שע"כ לא הביא הגירסא ד"כל התפילות" בטילות, כי לענינינו אין זה משנה כי אלו התפילות הנ"ל גם אז לא יתבטלו והבן.

כי האותיות והדיבורים הם שורש כל העשיות וההוויות של בריאת העולם שהרי הכל נברא לפי הדבורים והצירופי אותיות השונים זה מזה.

כיום ההודאה-התקרבות הוא ע"י הדברים-דיבורים-פעולות משתנות ולעתיד כל זה יתבטל ויתקרבו מתוך השגה והארה

ה. והנה כעת בעוה"ז יש כו"כ דרכים להתקרב להשי"ת, הן ע"י צרות ויסורין ח"ו שמקרבין ומכניעין את האדם אליו ית', ואזי כשיוצא מהצרה מביא "קרבן" תודה שזהו הכלי להתקרב אליו בזמן הזה. וכן כשחוטא ח"ו ושב בתשובה ומתקרב אח"כ ביותר, עד שארז"ל במקום שבע"ת עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים, שכל אלו הם דרכים ואופנים להתקרב להשי"ת. אבל לעתיד יתבטלו כל "הדברים" היינו כל הפעולות משתנות הנקראים "דברים" כנ"ל. והיינו שבעוה"ז ההתקרבות להשי"ת היא ע"י ההכרה בו ית' מתוך הפעולות משתנות, מתוך החשך וההעלמה דייקא, אבל לעתיד כל סוגי ההתקרבות הנ"ל יתבטלו בבחי' כל הקרבנות, ההתקרבות, יבטלו ולא יהי' רק ההתקרבות דקרבן תודה כנ"ל. וכעת מיושב מה שלא הביא המשך דברי המדרש "כל התפילות בטלין" כי כוונתו היא לענין ההתקרבות הנרמז בענין "קרבנות" דייקא -מלשון קירוב כמשנ"ת לעיל, שההתקרבות היא ההכרה וההשגה בהשי"ת שזהו שעשוע עוה"ב.

הקרבות בטלין וכו' שמבואר שהתקרבות [שמזה נגזר לשון קרבן כנ"ל], הוא ע"י תודה היינו כפי כמה ששיגו אותו ויודו לו, ונמצא שבזה ביאר תחילת דבריו "ולהכיר אותו ית" – שע"ז סמוכין וקרובין אליו ית'. כי הרי ימי חנוכה הם ימי "הלל" והודאה" ולא נרמזו במ שהם הימים ב"להכיר ולדעת" אותו, אבל כפי המתבאר לעיל חד הם, כי ההלל וההודאה יהיה כפי מה ששיגו ויכירו אותו ית' כמבואר לעיל ודו"ק היטב.

ז. וע"פ הנ"ל יתבאר לנו גם כוונתו במה שהאריך בלשה"ק: כי זה עיקר שעשוע עוה"ב להודות כו' ולהכיר כו' שע"ז סמוכים כו' כי כל מה שיודעין כו' סמוכין אליו ביותר.

כי ידוע ששעשוע עוה"ב הוא הקירבה והדביקות בו ית'. ובדבה"ק מבואר שענין זה תלוי כפי מה שזוכין להשיגו ולדעת אותו ית' שמזה נובע ההודאה וההלל כמשנ"ת לעיל, והוכיח דבריו מהמדרש דכל

הרה"ח ר' אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א

דרוש וחידוש

ימי חנוכה הם ימי הודאה, כמ"ש וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו
להודות ולהלל.

שאומרים בנוסח ההודאה ואתה ברחמיך
הרבים עמדת להם בעת צרתם, כי בעת
העמידה של הנס, עדיין היתה בעת צרתם,
כי לא גמרו עוד את המלחמות כנ"ל, אבל
קביעות היו"ט על מציאת הפך, בא להורות
שאעפ"י שיש עדיין הרבה הרבה מלחמת
היצר על כאו"א, בין בהמעברים שעוברים
בגשמיות, ומכ"ש ברוחניות, שכ"ז הוא
קליפות יון, בחי' טבעתי בין מצולה ואין
מעמד, עכ"ז צריכין להעמיד א"ע על
הנקודה טובה, שמצאו פך שמן קטן שלא
היתה די לכל צרכם, רק ליום אחד, וע"ז
מעט קבעו יו"ט גדול כ"כ, כי ע"י הלל
והודאה נעשה אח"כ הכל טוב.

ובאמת מה שנעשה מקודם הגזירות על
ישראל מן היונים, כתב הב"ח (סי' תר"ע)
החילוק בין פורים לחנוכה, וז"ל בחנוכה
עיקר הגזירה היתה על שהתשלו בעבודה,
וע"כ היתה הגזירה לבטל מהם העבודה,
כדתניא בברייתא שגזר עליהן אותו הרשע
לבטל התמיד, ועוד א"ל מצוה אחת יש
בידם, אם אתם מבטלין אותה מידם כבר
הם אבודין, ואיזה זה הדלקת מנורה, שכתוב
בה להעלות נר תמיד, כל זמן שמדליקין
אותן, תמיד הם עומדין, עמדו וטימאו כל
השמנים, וכשחזרו בתשובה למסור נפשם
על העבודה, הושיעם ה' ע"י כהנים עובדי

יש לפרש בזה מה ששאלו חז"ל (שבת
כ"א:) מאי חנוכה, ופירש"י על איזה נס
קבעוהו, ותיצרו דת"ר בכ"ה בכסליו יומי
דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא
להתענות בהון, שכשננסו יוונים להיכל
טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה
מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא
מצאו אלא פך אחד של שמן, שהיה מונח
בחותמו של כה"ג, ולא היה בו אלא להדליק
יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה
ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים
טובים בהלל והודאה ע"כ.

היינו כי אעפ"י שהיתה אז הצלחה גדולה
במה שנצחו את המלחמה עם היונים, עכ"ז
קבעו את היו"ט להודות ולהלל על נס
מציאת פך קטן של שמן, שזה בא להורות
שעיקר ההכרה בהנס, הוא לחפש את
הנקודות טובות הקטנות שיש בתוך כל
הבילבול הגדול, ומתחילין להודות ולהלל
על זה, ועי"ז נעשה הכל טוב.

כי באמת אז בעת הנס של חנוכה עדיין
לא נצחו לגמרי את היונים, כמבואר ביוסיפין
שהיתה עוד הרבה מלחמות עד שנצחו אותם
לגמרי, רק שאז זכו לגרשם מירושלים
ומביהמ"ק, וע"כ באמת היתה אז עדיין עת
צרה גדולה, וכמו שפי' בדברי יואל על מה

העבודה בבית ה', ע"כ נעשה הנס ג"כ בנרות תחת אשר הערו נפשם למות על קיום העבודה, ולפיכך לא קבעום אלא להלל ולהודות שהיא העבודה שבלב ע"כ.

והנה אינו מבואר למה התרשלו מעבודת ביהמ"ק, ואפ"ל כי הלא אמחז"ל (יומא כ"א:): שבבית שני היו חסרים חמשה דברים מבית ראשון, ולא היתה השראת השכינה גדולה כ"כ, וא"כ חשבו שהואיל ואין שלימות גמור בעבודת ביהמ"ק, אינו כדאי לחטוף הנקודות הקטנות, ועזבו זאת לגמרי, וע"כ בא עליהם הצרה, ואח"כ הנס דייקא ע"י מציאות פך אחד קטן כנ"ל,

זי"ל בזה תי' על קושיות הב"י למה עושין יו"ט ביום ראשון הלא היתה שמן על לילה הראשונה, ובדברי יואל מדייק כי הלא בגמרא (שבת כ"ג.) יום ראשון הרואה מברך שתים ומדליק מברך שלש, מכאן ואילך מדליק מברך שתים ורואה מברך אחת, מאי ממעט ממעט זמן, ונימעוט נס, נס כל יומי איתיה ע"כ, נמצא כי ההו"א בגמרא הוא שעיקר הנס הוא רק ביום ראשון, ושאר ימים היתה ג"כ נס, ואילו הב"י מקשה להיפך שיום ראשון לא היה בכלל נס.

זי"ל כי הנה באמת ביום הראשון לא היתה נס גדול, כי היה נס מלובש בטבע, כי לא נעשה דבר חוץ מן הטבע, רק הקב"ה האיר עיניהם ומצאו פך שהיתה טמון במקום סתר, וזה מעשים בכל יום שאדם מוצא דבר שאיבד והיתה קיים באמת, וכמובן שהיתה בזה קצת נס, כי הלא היונים חיפשו אחר כל השמנים, ופך זה נסתר מעיניהם, ולהחשמונאים נתגלה הפך, אבל בכל שאר הימים היתה נס גלוי היפך הטבע, כי נעשה שמן חדש יש מאין.

וע"כ אילו לא היו החשמונאים מחשיבים המקצת הזאת של נס יום ראשון, ולתקן הלל והודאה על מקצת הזה, אזי לא היו זוכים לנס הגדול על כל שאר השבעה ימים שלאחריה, ורק כאשר היו בני בינה להבין דבר מתוך דבר, שאם יעשו עסק מזה המעט טוב להודות ולהלל, עי"ז יהיה נמשך טוב יותר בבחי' טוב ומטיב, עי"ז נעשה הנס בכל יום.

וע"כ מצד אחד השורש לכל השמנה ימי נס נמשך מיום הראשון, וע"כ עיקר הנס היתה בראשון כמ"ש בגמרא, אבל בפועל היו השבעה ימים נס יותר גדול מהנס של יום ראשון.

וזה מה שאומרים בנוסח הנרות וכל מצות שמנת ימי חנוכה, כי עיקר ההודאה הוא מה שהבינו לעשות שמנה ימי חנוכה, שיום הראשון היתה שורש הנס להשבע ימים שלאחריה.

ובאמת מה שבינה בחי' עוה"ב נקראת שמיני, הוא כאשר חושבין הספירות מתתא לעילא, אבל מעילא לתתא הוא אם הבנים שורש לכל הז', והוא עפ"י הנ"ל שמצד אחד יום ראשון הוא השורש של כל הז' ימים שלאחריה, וע"כ היא הראשונה והאם של כל הז' בנים, אבל באמת מצד גודל הנס לעצמה היא האחרונה והפחות מכולם.

וזהו מה שהחשמונאים עשו ההודאה בבחי' (תהלים כ"ב) מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע, ופירש"י בהלולים אקרא ואתפלל לפניו תמיד, כלומר אף לפני התשועה אני מהללו, לפי שבטוח אני שאושע מאויבי, נמצא כי ע"י הלל והודאה מקודם, נעשה לו הישועה וניצול מאויביו וצרי, עי' לקוה"ל (כלאי בהמה ה"ד אות ד') שזה בחי' זבח

חיים בלענו, עכ"ז הודה להשי"ת שהיה לנו ולא נתנו טרף לשיניהם, והשתעשע בדברי רבינו בבחי' שעשוע עזה"ב.

ועי"ז באמת נעשה אח"כ המהפיכה הגדולה כאשר הוא עכשיו בדורינו, שנתמלא חסרון הלבנה בבחי' שעשוע עזה"ב, ומכל הפעולות המשתנות, היינו דיעות כל החולקים והרודפים, וכל הדמים הרעים שרצו לשטוף את הלב, נעשה מכולם אחדות הפשוט, שאין מפלגה וכיתה בין מן החסידים ובין הליטווישע מן הספרדים והתימנים מכל כלל ישראל, שלא יהיו שם מקורבים לענין רבינו, וכולם הולכים ונוסעים אל רבינו בהליכה כסדר.

והנה בחיי מוהר"ן (סי' ע"ט) כתב על ענין מאמרנו וז"ל התורה ימי חנוכה הם ימי הודאה בחי' תודה. אמר בשבת חנוכה ובאותה שנה בא מלמברג, ולענ"ד המשיך בזה בחי' תיקון קרבן תודה שהיה צריך להביא על שחזר משם בשלום לביתו. כי זה ישועה גדולה ונפלאה מאד לנו ולכל ישראל, כי אם היה נשאר שם אפשר האור היה מסתלק לגמרי ח"ו, ולא היינו שומעין כל הנוראות שהיה מגלה לנו בתורותיו ושיחותיו שאמר אח"כ וכו'. ובודאי ראוי להביא קרבן תודה על ישועה כזאת.

גם כמ"פ אחר שבא מלמברג שמענו ממנו ז"ל שנתן שבח והודיה גדולה להשי"ת על שחזר משם וכו'.

נמצא כי אופן המאמר נאמר על ב' צדדים כנ"ל, כי מצד אחד היה מלא תודה והודאה על הטוב והחסד שמצא בזה שחזר משם, על אף שחזר שם בחולי גדול, וידע

לאלקים תודה וגו' וקראני ביום צרה, שגם קודם שיוצאין מהצרה צריכין מקודם להביא תודה על העבר, ועי"ז וקראני על הצרה של עכשיו, וכן מש"כ (שם קט"ז) לך אזבח זבח תודה, ועי"ז ובשם ה' אקרא.

מכל הכיתות והמקומות מתקרבים אל האור הקדוש

ובאמת כן נעשה בדור אחר הסתלקות רבינו, בהרדיפות על מוהרנ"ת שנשאר עם חמשה אנשים, והיתה נראה כאלו נחשך ונסתלק אורו של רבינו לגמרי מן העולם, והיתה אז בבחי' חסרון הלבנה וקרירות (כי מוהרנ"ת הוא בחי' לבנה), ונתמעטה הענין ונתקררה אצל הרבה בני אדם עד שכמעט נחשך לגמרי, וכלשון ר"א בר"נ (שיחות וסיפורים אות ג') אעפ"י שיצא מפיו הקדוש (חיי מוהר"ן סי' רכ"ט וסי' ש"ו) מיין פיערל וועט שוין טלואין ביז משיח וועט קומען, מוכרח בכל זאת כ"א מאנ"ש להמציא לזה אתערותא דלתתא כל ימי חייו, כי כפי עצם פי' טלואין, יש בזה לצדד בפירושים שונים, כי גם אם לא נשאר מהתבערה והמוקדה רק ניצוצות קטנות ומעטות נקרא זאת בלשוננו בשם טלואין.

ועכ"ז אנו רואים בהמכתבים של מוהרנ"ת שבכל הזמנים הללו, לא פסק פיו מלהודות ולהלל להשי"ת על חלקינו הטוב, במה שאנו מקורבים אל רבינו, ובמה שיש לנו תורות ושיחות ומעשיות כאלה, ועל גדלות הרה"ה של רבינו ועוד ועוד, ובכ"פ אמר אילו לא אתינו להאי עלמא אלא למשמע דא דיינו, כי ענין ההודאה שלו היתה בבחי' מהולל אקרא ה', שעל אף שעכשיו הוא בבחי' בקום עלינו אדם אזי

וכתב בספר זרע שמשון (בשלח אות כ"ד) כתב בשו"ע (אור"ח סי' רי"ח ס"ה) מי שנעשו לו נסים הרבה בהרבה מקומות, בהגיע אל אחד מהמקומות שנעשה לו שם נס, צריך להזכיר כל שאר המקומות עמו, ויכלול כולם בברכה אחת.

והטעם שצריך להזכיר כל הנסים בראיית אחת מהם, לפי שהראשון גרם השני וכן השני השלישי וכן כולם, שאם לא היה מודה להקב"ה בנס הראשון, והיה כפוי טובה, לא היה נעשה לו השני, ונמצא שהראשון גרם השני, שבשביל שקיבל הראשון בא לו חיוב ההודאה וזכות ההודאה גרם השני, ולכן אם יראה השני צריך להזכיר הראשון, שהרי הוא היה הגורם, ובראותו הראשון צריך להזכיר השני, להראות כחו שהביא עמו גם השני, וזהו פשט הכתוב הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, הודו לה' כי טוב בעת שנתן לכם הטוב, כי בזה יתמיד לכם לעולם הטוב והחסד ע"כ.

היינו כנ"ל, כי ע"י שמודו להשי"ת על המעט שנעשה לו עכשיו, בזה גורם שתהיה נעשה עוד חסדים ועוד חסדים.

והנה מובא בספר תורת א' (ח"א מכתב י"ז) שסיפר הרה"ק מוה"ר יצחק אייזיק מקאלוב זצ"ל לפני הדלקת נר חנוכה, מענין עם הארץ שהיה שמו לו"י, ורצה לחתום שמו כמו שלמדו אותו לכתוב מקודם 'א לאנגען שטריך' ואח"כ 'א מיטל שטריך' ולבסוף 'א פינטעלע', והוא החליף וכתב מקודם 'א פינטעלע' ואח"כ 'א מיטל שטריך' ואח"כ 'א לאנגען שטריך', ונעשה שם יו"ן, וע"ז המעשה אמר הרה"ק בעל הבני יששכר שמרומז בה כוונת חנוכה.

שע"י החולי הזאת יסתלק מן העולם, כאשר דיבר מזה כמ"פ, עכ"ז מצא הנקודה הטובה בזה, ונתן תודה והודאה,

ומצד שני ניבא על העתיד שעוד יתגברו הצרות והמניעות עוד ועוד כנ"ל, ועכ"ז צריכין לאחוז בתודה והודאה, ועי"ז נזכה לשעשוע עוה"ב.

וזה מש"כ לקמן וזה בחי' חנוכה. כי ימי חנוכה הם ימי הודאה, שהוא בחינת שעשוע עוה"ב. וזהו בחי' השמן של נר חנוכה, היינו כי עיקר ההלל וההודאה הוא נס של שמן של נר חנוכה,

וזהו מה שאמרים בפיט מעוז צור, יונים נקבצו עלי וכו', שזה כל המלחמה עם היונים, ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים, ומנותר דייקא, בחי' נותר ושיריים, שלפי ראות עינים אין כדאי לקבוע על זה ענין גדול, אבל הם היו בני בינה, שמבינים דבר מתוך דבר, שע"י שיאחזו בהנקודה הקטנה הזאת, ויקבעו יו"ט גדול, עי"ז תשאר זכר הנס לדורות עולם, וממנו ישאבו חיזוק תמיד.

מצוה חביבה היא עד 'מאוד'

וי"ל שזה מרומז בלשון הרמב"ם (חנוכה פ"ד ה"ב) מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו ע"כ.

וי"ל כי ע"ד מא"ד גי' מע"ט, כי אעפ"י שנראה שהוא ישועה מע"ט, כמו שהיו אז בשעת הנס, עכ"ז ידע שזה ישועה חביבה עד מאד, כי מן המעט יהיה נעשה הרבה.

עד שתכלה רגל מן השוק

והנה אמחז"ל נר חנוכה מצותה עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כ"א:), ואמרו רג"ל היינו לשון יחיד רגל אחת, ולא אמרו עד שתכלה רגלין מן השוק.

וי"ל עפ"י מש"א חז"ל (שבת ל"א.) בהגר שבא לפני שמאי א"ל גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת וכו', וא"ל הלל דעלך שני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא זיל גמור, ופירש"י דעלך שני לחברך לא תעביד, ריעך וריע אביך אל תעזוב, זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו, שהרי עליך שנאוי שיעבור חברך על דבריך ע"כ, היינו כי קרא להקב"ה כביכול בשם ריעך וריע אביך, היינו שתתנהג כביכול עם הקב"ה כמו עם ריע טוב, שתסתכל על כל מה שעושה, שהוא כמו ריעך עושה לך, ותעשה שמייכעל על כל מה שעושה לך, וזה מצות נר חנוכה הוא המצוה האחרונה שבכת"ר מצות, והוא כנגד אות התר"ך של עשרת הדברות, והוא אות ך' מתיבת לרע"ך, וזה ההלל וההודאה של חנוכה, כי אות ך' הוא עשרי"ם גי' כת"ר, כי במצוה זו האחרונה נכללין כל הכת"ר מצות.

והנה מצינו במזמור פ"ט בתהלים, ששם התאונן דוד המלך מאד על מה שהקב"ה הבטיחו על נצחיות מלכות בית דוד, ולא נתקיים אצלו הדבר.

ועי' בראב"ע בריש מזמור הנ"ל שכתב שהיה בספרד חכם גדול וחסיד, וזה המזמור היה עליו קשה ולא היה קורא אותו, ולא היה יכול לשמוע, בעבור כי זה המשורר ידבר כנגד השם הנכבד קשות וכו'.

היינו כי האדם רואה לפני עיניו רק נקודה קטנה טובה, בין הטובות שהקב"ה עושה עמו, ובין בבחי' אזמרה הנקודות שיש בו או בחבירו, אבל עדיין רואה הרבה חושך המסבכו, כי עדיין יש לו מלחמה גדולה עם היונים בין בגשמיות וכ"ש ברוחניות, והעבודה של חנוכה הוא לחפש את האור הקטן שבתוך החושך של הלילה הארוך של ימי חורף, ועל הנקודה קטנה שרואה, ידע שבאמת זהו המשכה גדולה הנמשך מלמעלה מלמעלה, מריש כל דרגין, והוא נמשך עד מקומו כאן למטה, ואם יאחזו א"ע בהנקודה הקטנה הזאת, אזי יהיה דבוק לשורש השרשים שהוא ראש הלמ"ד, ונעשה מזה תיבת לו"י לשון התחברת להקדושה, ויאמין שאף בעת צרתם, הקב"ה עומד לו עם הנקודה הקטנה הזאת, והוא מושגח מלמעלה מלמעלה על הנקודה הזאת, ועל הנקודה הזאת צריך להודות ולהלל, כמו שירת הלויים בביהמ"ק.

משא"כ אם כשיראה את הנקודה הקטנה לפני עיניו, לא יאמין שזה מקושר למעלה, ופול בעיניו על מעט וקטנות הנקודה, אזי בסופו ח"ו זה יוריד אותו ליו"ן מצולה למטה.

וזהו מש"כ (ירמ"ל ל') ציון היא דורש אין לה, ודרשו חז"ל (סוכה מ"א.) מכלל דבעיא דרישה, היינו כי ציון הוא מה שאינה אות שלם, רק ציון בלבד, והקטנה שבציונים הוא נקודה בלבד, והכתוב אומר כי צריכין לדרוש את הציון הזה, של הקדושה המכונה בשם ירושלים, ולעשות ממנה חפצה וענין.

וזה לשון הגמרא מכלל' דבעיא דרישה' ס"ת אל"ה, המרמזת על ל"ו נרות של חנוכה כמבואר בבני יששכר.

אבל כבר האריכו בזה לתרץ את הצדיקים החשמונאים הללו, שבאמת כוונתם היתה לטובה, ואדרבה כל הנס של חנוכה הוא הכנה לגאולה העתידה להיות ע"י דוד, כמו שאומרים בתפלת ימים נוראים, ועריכת נר לבן ישי משיחך, כי העריכת נר של חנוכה הוא הכנה לביאת בן ישי משיחך.

וכתב בשפת אמת (חנוכה תרמ"ב) מה שעשו זכר הנס במה שקבעום בהלל והודאה. כי הנס הי' ע"י זכות הכהנים בני חשמונאי שהיו צדיקים, עכ"ז לא רצו לתלות בעצמם. ושיתפו זכות דוד המע"ה נעים זמירות ישראל. לכן הוסיפו הלל והודאה על מצות הנרות, כי נחשב להם לחטא מה שלא נתנו המלכות לשבט יהודה כמ"ש הרמב"ן בפ' ויחי. ולכן תיקנו בזה.

ובאמת דוד המלך שם מסיים המזמור בפסוק ברוך ה' לעולם אמן ואמן, כי אחר כל המעברים הוא מוצא הנקודות הטובות שיש בכל זה, ומודה ומברך להשי"ת בבחי' עוה"ב שאז יאמרו על הכל הטוב והמטיב, כי יכירו וידעו שכל המעברים היו לטובה, וכמ"ש בלקו"מ (ח"א סי' ד') שהוא בחי' מעין עוה"ב, וכמ"ש בצל"ח על הגמרא שם (פסחים ג.) שאז בעוה"ב ידעו ויכירו כי כל מה שנעשה עכשיו בזמן הגלות, היתה הכל לטובה.

וזה ענין מזמור פ"ט גי' חנוכה, שמחננוכה נלקח זה הלימוד כנ"ל, כי באמת הרמב"ן (בפרשת ויחי) האריך בהענין מה שנענשו החשמונאים על שלקחו המלוכה בישראל, שזה שייך רק למלכות בית דוד,

הרה"ח ר' שאול סירוטה שליט"א

להתקרב אל המלך

דבור של עשירות

גאים כו', ויעו"ש בגמ' עוד הרבה דרשות על רמזי תבות אלו, וכולם בגדולת מעלת ישראל והאבות וביהמ"ק וכו', וצ"ב למה נרמזו דברים אלו בחלום העכו"ם שר המשקים, ומה זה קשור לענין דבור של עשירות הנאמר כאן. ה. הפסוק 'גם משלשום' נאמר ע"י משה רבינו במיאונו לשליחותו לפרעה ולישראל להוציאם ממצרים, ויל"ע למה נרמז בזה ענין פגם ותקן דבור של עשירות.

ב] ולהבנת הדברים נקדים להעתיק דברי מוהרנ"ת זי"ע בלקו"ה (אפוטרופוס ה"ג אות י"ג, הנסובים על דברי רביז"ל בלקו"מ ח"א תו ג), וזל"ק: "עיקר האדם בא לזה העולם רק בשביל זה כדי לתקן חלקי המלכות שיש בו, כי כפי שמתקן חלק המלכות שלו בקדשה ובטהרה, כמו כן הוא מעלה ומרומם מלכותו יתברך, כביכול, אשר רק בשביל זה בא האדם לזה העולם כדי שיגדל וינשא ויפרסם מלכותו יתברך וכו' וכל העשירות והחפצים של האדם הם בחינת מלכות, כי העשירות הוא בחינת מלכות, בחינת כבוד, כמ"ש והעושר והכבוד מלפניך, ועל כן בספר משלי מכנה כמה פעמים המלך בשם עשיר, כמ"ש עשיר ברשים ימשול וכתיב נותן לעשיר וכו' שפרושו מלך כמפרש"י שם, ועל כן צריך האדם לזהר מאד כל ימי חייו שבכל מה שחננו ה' איזה עשירות וחפצים שיתנהג בו

ליקוטי מוהר"ן תנינא תורה ב אות ד': "ויש 'דבור של עשירות', דהיינו עשירים קרובים למלכות שהם בחינת (בראשית מ) 'שלשת השריגים', ודרשו רז"ל (חלין צ"ב) 'שלשה שרי גאים', דהיינו 'עשירים קרובים למלכות' (כמו שפירש רש"י שם), שיש להם בחינת דבור, בבחינת (משלי כ"ב) "חן שפתיו רעהו מלך", היינו הדבור של קרובים למלכות וזה בחי' גם משלשום, בחינת שלשת השריגים הנ"ל, היינו הדבור של 'עשירים קרובים למלכות'."

א] יש להבין: א. מהו "דבור של עשירות", מהו מהות דבור זה ובמה קשורה העשירות אל הדבור, ב. מ"ש "דהיינו עשירים קרובים למלכות" צ"ע, דלכאורה משמע דהדבור הוא מה שהעשירים הקרובים למלכות מרצים בפיהם את המלכות לבטל גזירותיהם וכדו', וא"כ עיקר הענין הוא שיש דבור של המקורבים למלכות שביכלתם להשפיע על המלכות, והעשירות אינה כי אם הסיבה והמסובב שגרם לכך שיהיו קרובים למלכות, ולמה נקט רביז"ל שיש דבור של עשירות שמשמע שזהו העיקר כאן. ג. מהו הדבר הנוגע לנו לעובדא ולמעשה בעבודתנו הפרטית מדבור של עשירות זה [חוק מלהתפלל שהשתדלנים ימצאו חן בעיני המלכות]. ד. בפסוק שלשת השריגים דרשו חז"ל (חולין צ"ב) שלשה שרי

כאשר נדמה לאדם שאין לו ממשלה על הדבר אזי דבורו חלש, ומבואר ג"כ בדבריו שכבוד ה' מהונו ומגרוננו תלויים זה בזה, כי כאשר הדבור והקול כראוי אזי יכול לגלות כראוי את מלכות ה' בעשירותו כי יצווה להתנהג בזה כרצון ה' ויודה לה' על כל מה שקיבל וכדו' [ואז נשלם מלכות ה' כביכול, כי הכל תלוי בזה שהנברא יגלה בחלקי המלכות שלו ובשפע עשירותו את כבוד ה'] אבל כאשר הקול נפגם מחמת שנדמה לו שאין לו מלכות וממשלה אזי גם העשירות והשפע שלו נפגמים כי אין זה מגלה כבוד ה' ומלכותו כי אין לו את את העוז והגבורה לצוות שישתמשו בעשרו ומלכותו לצורך גילוי מלכותו ית'.

ג] ויש לבאר לפי זה המושג "דבור של עשירות", [שרביז"ל מבאר בתו' זו שע"י תודה והודאה מאיר האמת ברבוע הדבור – וביניהם הדבור של עשירות – ועי"ז נתגלה אחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות עיי"ש], כי כשמרבים בתודה והודאה לה' על העושר והשפע שמקבלים ממנו ומודים לו שהוא מנהיג הבריאה ושהוא הנותן כח לעשות חיל אזי נתגלה שם ה' במלואו [קל אלוקים ה'] וכל הפעולות משתנות מחוברים לאחדות הפשוט עד ששפע העשירות אינו עושה מלכות עצמית לעשיר אלא הכל מחובר למשפיע ית', ואזי נשלם הדבור של עשירות – שבא לגלות מלכות ה' בעולם ולכבדו על כך, כי כל הדבור של העשיר שעונה עזות ושזה עיקר הממשלה שלו כנ"ל, מכוון למטרה אחת ויחידה בלבד, לסייע על ידי כח עשירותו לגלות שם ה' בעולם, וכל מה שמצווה ומדבר האיך להתנהג בעשירותו הכל מכוון לגלות האמת מיהו מלך העולם, ורק באופן זה אכן העשיר

בקדושה גדולה על פי התורה שישתדל שיתגדל כבוד מלכותו יתברך על ידי עשירותו וחפציו וכו' כמ"ש כבוד את ה' מהונך ומראשית כל תבואתך, ועיקר בנין וחיות המלכות הוא על ידי הקול כנ"ל וזהו שדרשו רז"ל אל תקרי מהונך אלא מגרונך כו', נמצא שהונך וגרונך הם בחינה אחת וזהו אל תקרי מהונך אלא מגרונך, כי עיקר הנהגת המלכות והעשירות הוא על ידי קול והדבור, כי כל אחד כפי הממשלה שיש לו הן שהוא מושל בביתו על עשירותו וחפציו הן שיש לו איזה ממשלה ומלכות על אחרים, כל אחד מנהיג הממשלה והמלכות שלו על ידי הדבור והקול שעל ידו הוא מושל ומצוה איך להתנהג בכל הדברים שתחת ממשלתו ועל כן הדבור הוא בחינת מלכות כמ"ש במקו"א, ועיקר חיות הדבור הוא הקול, כי הקול מנהיג לדבור ועל כן מקולו של אדם ניכר בחינת המלכות שלו, כמו שמבואר אצל התורה מישראל דסכינא וכו' (בסימן ל) עיי"ש כי הממשלה של האדם ניכר בקולו כנראה בחוש שמי שיש לו ממשלה על איזה דבר, כגון על עשירותו וחפציו כשאומר ומצוה איך להתנהג אזי קולו חזק ועז בדרך ממשלה בחינת קול ענות גבורה, בחינת עשיר יענה עזות, אבל מי שאין לו ממשלה על אותו הדבר כשאומר לפעמים איזה דעה הוא בקול חלוש ונמוך בחינת קול ענות חלושה, כי מאחר שאין לו ממשלה שם, קולו נמוך וחלוש, כי המלכות כפי הקול, כי הקול הוא חיות וקיום המלכות, ע"כ.

זממוצא דבריו אנו למדים, שהעשירות – דהיינו כל השפע שיש לאדם – שהיא המלכות שלו, תלויה בדבור פיו, כי אם יש לאדם ממשלה ועוז לצוות בדבורו האיך להתנהג בחפציו אזי יש כאן מלכות, אבל

כבוד מלכותו ית', וכיון שהדבור של העשיר והשתדלותו אצל המלך הוא חלק מלכותו הפרטית כנ"ל ונתגלה עי"ז מלכותו ית' כנ"ל, ע"כ כשמעוררים את כח התגלות מלכותו ית' ע"י אמתת ההודאה, אזי נשפע מן השמים בהם גם כן כח להשתמש במלכותם כראוי באופן שיגלה כבוד מלכותו ית'.

אבל בעת צרה והסתרה כאשר הדמים שוטפים על הלב ונפגם האמת ומתגבר השקר ונעלם התגלות מלכותו ית' והנהגתו בעולם, כי נדמה שעזב ח"ו את הארץ ואין מגלים האחדות הפשוט מהפעולות משתנות כמבוא' בתו' זו, אזי הדבר גורם שהשפע שיש בעולם אינו מחובר אל הדבור כי נתרבה הפירוד, ואזי גם אין משתמשים בכח העשירות לדבר עזות לכבוד ה', אלא המלכות נחלשת בקול ענות חלושה ואין פתחון פה לעשיר לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על ע"ז וכו', והדבור של עשירות שהוא עיקר המלכות לא נתחבר אל הקדושה.

וי"ל לפי"ז הרמז שנרמז כאן ענין פגם דבור של עשירות בפסוק של סירוב משה לשליחותו, כי מחמת פגם הדבור ומיצר הגרון שהיה במצרים, שלא היה שם תודה והודאה ולא נתגלה שם הנהגת השי"ת— כי שם היה עיקר הגלות ושם נתרבו בחי' הדמים השוטפים על הלב שמעלימים אמתת אחדות הפשוט מרוב ההעלמה והצרות והפעולות המשתנות שהיו שם, ומחמת זה גם משה רבינו נעשה כבד פה- על כן סירב להשתמש בעשירותו [עשירות הדעת] ונעשה לו בחי' קול ענות חלושה ולא האמין שיש בידו ממשלה בקרבתו למלכות פרעה לבוא

הוא באמת בחי' מלך (כמ"ש מלקו"ה הני"ל) כשיש לו דבור אמיתי והדבור של עשירותו מגלה מלכות ה' כראוי.

והנה, השי"ת נתן מכבודו לבריותיו (ברכות נח.) ונתן להם משלו מלכות וממשלה בעולם, וכמו כן העשירות שהוא בחי' מלכות כנ"ל הרי העושר והכבוד מלפניו ית', ונתן להם מכבודו כדי שיהיו לעזר לבריותיו, והטביע בעולם סדר והשתלשלות שהקטן בא לפני הגדול ומעורר רחמיו לילך לפני מי שגדול הימנו, וכמו כן בענין גזירת מלכות, שכאשר נתפס אדם במאסר ע"י המלך וכדו' בשאר גזירות אזי דרך וסדר העולם הוא שבאים לפני העשיר הקרוב למלכות שיש לו פתחון פה להשתדל עבורו להוציאו לחירות ולבטל הגזירה, וזה אחד מחלקי המלכות הפרטיים של העשיר, שיש לו כח וממשלה לבוא ולהשתדל ולהשפיע על מי שגדול ממנו, והדבור שלו שנובע מכח עשירותו - כי עשיר יענה עזות - כשהוא כראוי ובאמת, אזי הוא מכיר במלכותו הפרטית ומשתמש בזה כראוי להשפיע טוב על ישראל שזה עיקר תכלית המלכות ובזה מתגלה כראוי מלכות ה' מכל הפעולות משתנות, אבל כאשר מלכותו של העשיר נפגמת אזי כח הדבור שלו [שהוא כח המלכות והציווי שלו איך להשתמש בעשרו ומה לפעול עי"ז כנ"ל] נאלם ונפגם.

ד] ורביז"ל מבאר כאן שכאשר מרבים בתודה והודאה והאמת מאיר בעולם אזי יש כח הדבור אצל עשירים אלו, שאכן ישתדלו כראוי וימצאו דבריהם חן בעיני המלכות, כי ע"י שנתגלה אמתת כבוד מלך העולם שהוא מנהיג הכל ומשתמשים בדבור כדי להודות לו, אזי יש גם כח בכל חלקי המלכות הפרטיים, שעל ידם ג"כ יתגלה

ולצוות לו שיוציא את ישראל ממצרים ואמר 'לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום' וגו'.

ה' ונראה להוסיף ביתר עומק ענין הקשר שבין תודה והודאה המביא הארת אמת, לבין השלמת כח הדבור של העשירים קרובים למלכות. כי הנה מבואר בהרחבה בדברי מוהרנ"ת על תו' זו (בה' כלאי בהמה ה"ד ופריקה וטעינה ה"ד) שעיקר המכוון בתו' זו הוא, שיש להרבות בתודה והודאה גם בתוך הגלות עצמו ולמצוא הרחבות בתוך הצרה עצמה, וזה עיקר מה שכל כך יקר ונפלא אצלו ית' שיתגלה אחדות הפשוט מתוך ומעומק הפעולות משתנות דוקא, בבחי' יתרון האור מן החושך, ועל זה מועיל תודה והודאה להאיר האמת ברבוע הדבור, עד שיוכל להמשיך שמחת שבת לימי החול וגילוי הארת הגאולה גם בתוך הגלות.

והנה מבואר בדברי מוהרנ"ת שמשא רבינו מחמת גודל רצונו לגאול את ישראל בשלמות הגאולה ע"כ מיאן לגאלם בגאולה שיש אחריה גלות ולכן סירב לשליחותו, אבל השי"ת הכריחו לזה, וי"ל דהשי"ת רצה שיתגלה הנהגתו והטבתו כשהם עדיין בתוך הגלות דייקא, כדי שיתגלה אחדות הפשוט מתוך הפעולות משתנות עצמם אף בעוד שאין הגאולה שלמה ויתחזקו להודות גם אז, וע"כ הכריחו לשליחות זו דוקא כדי להמשיך שיר והודאה אף בשעה שאין עדיין גאולה שלמה.

ומעתה יתבאר כמין חומר ענין הכתוב שלשה שרי גאים הנזכר אצל חלום שר המשקים, ותחילה נביא לשון הגמ' שם (חולין צב.) "ובגפן שלשה שריגים, אמר רב חייא בר אבא אמר רב אלו ג' שרי גאים היוצאים מישראל בכל דור ודור פעמים שנים כאן

ואחד בארץ ישראל פעמים שנים בארץ ישראל ואחד כאן יהיבו רבנן עינייהו ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב, רבא אמר אלו שלשה שרי גוים שמלמדים זכות על ישראל בכל דור ודור", ופירש"י, בגפן - ישראל נמשלו לגפן דכתיב גפן ממצרים תסיע. שרי גאים - עשירים וקרובים למלכות", ע"כ.

וענין השלשה שרי גאים הוא, שהשי"ת הבטיח לישראל שגם בתוך הגלות עצמה ירחיב להם מעט, בבחי' בצר הרחבת לי, כי לעולם ישארו שלשה עשירים וקרובים למלכות מחכמי ישראל שבכוחם ימליצו טוב וימתיקו הגזירות מעליהם, ואע"פ שאכתי נשארו ישראל בגלות ועבדי מלכות עכו"ם הם, אולם מ"מ יש להם הרחבה בתוך הגלות.

והעולה מזה לעובדא ולמעשה, כי ע"י שמתגברים בעת צרה להסתכל על ההרחבות ומודים גם בעת הצרה עצמה להשי"ת על כל הטוב שגומל עמנו בכלליות ובפרטיות, ע"ז מאיר האמת בשורש הדבור וניתן כח לקרובים למלכות שישתמשו בעשירותם ומלכותם לטובה ושתהא להם עזות דקדושה לבוא אל המלכות המציקה לישראל ולפעול אצלם לטובה [שזה בכלל מש"כ רביז"ל שע"י תודה והודאה ניצולין מכל הצרות].

כי כמו שאנו מתגברים לראות השגחת השי"ת ואחדותו הפשוט גם בעת צרה, כמו כן מתעורר כח הדיבור של השלשה שרי גאים שכל מהותם הוא להרחיב לישראל בעת צרתם והם מקבלים החן האמיתי שעל ידם יוכלו לפעול טובה לישראל, ובאתערותא דלתתא אתער לעילא להשפיע להם הכח הזה שיוכלו להרחיב ולהיטיב

ית' אזי נתגדל השקר בעולם ונעלם ביתר שאת ההרחבות שהכין השי"ת לזמן הגלות עד שגם מי שיש לו כח ע"י עשירותו ומלכותו לפעול לטובת ישראל נדמה בעיניו לחלש כאילו אין כח בדבורו להועיל לטובה בפני מי שצריכין לפעול, ולהיפך, כשמגבירין האמת ומצואים ההרחבות בתוך הגלות ומתבוננים שהשי"ת נמצא אתנו עמנו ואצלנו גם בעת צרה ומשתדלים להודות על זה, הרי זה מוסיף כח למעלה לגלות עוד ועוד הרחבות בתוך הצרה ונתגדל כח השלשה שרי גאים להרחיב לנו בעת גלותנו.

יא] ובדרך רמז נוכל לומר לעובדא ולמעשה גם בפרטיות העבודה, כי הנה בכלל הפעולות משתנות והצרות הנד' בתו' זו הם גם הצרות הרוחניות כמובא, ופשוט שהעצה על כך היא התפילה והבקשה, וכמו בצרה הגשמית כשניגש לתפילה וצעקה בבואו לפני המלך ומתקרב למלכות דלעילא לבקש סניגוריא על עצמו להטות משפטו לכף זכות, יש לגשת בבחי' 'תפלה לעני', לצעוק ולהתחנן בכאב לב על גודל צרתו ולעורר צעקת עניותו הנוראה ולפרש גודל ריחוקו ושהוא ערום ועריה מן המצות ודלות מעשיו. אבל לפעמים הלב אטום ומיואש כל כך עד שאינו יכול אפילו לצעוק לבוראו על גודל ריחוקו, ואזי הדרך הנכון שאדרבה בתחילה ירבה לעורר 'עשירותו', דהיינו להודות לה' על חלקי הטוב שיש בו עדיין בבחי' 'אזמרה לאלוקי בעודי', ב'עוד' שיש בי, ותחילה יעורר נקודתו הטובה וחלק קירובו לבוראו ויטה עצמו לכף זכות ויחיה עצמו כמעט הטוב שמוצא בעצמו ויגדיל שמחתו מאד בכל נקודה ונקודה טובה מקדושת ישראל שמוצא בעצמו עדיין, ומכח זה יוכל להתפלל ולזמר ולהודות לה' ויצפה

בתוך צרת הגלות, ויכל זה הוא חלק מאמתת התגלות מלכותו ית' שהוא בחי' התגלות אחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות, כי כשמשמשים בחלקי המלכות לטובת ישראל שכבודם הוא כבוד המלך ית' אזי נתגלה מלכותו ית' כראוי, וכמו שהבאנו לעיל בתחילת דברינו (מלק"ה ה' אפוסטרפוס ה"ג) שככל שמשתדלים להשתמש בחלקי המלכות והעשירות הפרטיים לכבוד ה' כן מתגלה מלכות ה' בעולם שהוא עיקר התכלית, וע"כ כשאנו מודים ומסתכלים על ההרחבות בעת צרה שעי"ז מקבלים כח העשירים וקרובים למלכות לדבר האמת לפני המלך לטובת ישראל שהוא כבוד הקב"ה כנ"ל, אזי נשלם ונתגלה כבוד מלכותו ית' בעולם].

אבל כאשר קצרה רוח האדם ואינו מתאמץ להודות על ההרחבות שבתוך הצרה ונמשך אחר צערו להסתכל רק על ההסתרה מבלי להבין שה' עמו בתוך הגלות, כך מדה כנגד מדה נחלש ונפגם כח השפעתם ודבורם של השלשה שרי גאים שכל ענינם הוא להרחיב בתוך הצרה, ואין בכוחם לדבר אל המלכות ולהמתיק הדינים.

י] ומה מאד נגדל ע"י התבוננות זו האחריות שלא להלך אחר מדוחי היצר שמטה לב האדם להתאונן בעת צרה על חלקי הרע שאירעו לו ומדמה לו כאילו הוא מרחם על עצמו ומסיר לבו מלחפש ההרחבות ולהודות עליהם, כי עי"ז מפסיד ח"ו הצלת עצמו והצלת הכלל - ע"י כח השלשה שרי גאים - וכמו"כ גורם להפסד גילוי כבוד מלכותו ית' בעולם, כי כאשר מניחים לדמים לשטוף הלב ולהעיק מכח הצרה עד שאין רואים כלל אמתת הטבתו

השקר של הדמים השוטפים על הלב, נפגם הדיבור של עשירות עד שאינו יכול להתחזק להתפלל אז.

וזה שאמר רביז"ל שהדיבור של עשירות הוא הדיבור של עשירים 'קרובים למלכות', כי מבואר בלקו"ה (השכה"ב א-ב) שהנקודה טובה שבאדם היא נקודת התקרבות ומי שאינו מרבה בתודה והודאה על חלקו הטוב ברוחניות ואינו מתגבר להסתכל על ההרחבות אזי נפגם האמת והתאחדות עם השי"ת מלכו של כולם, וז"ל: "כי הנקודה טובה שאדם מוצא בעצמו, זה בחינת אלקות כביכול, כי כל הטוב מאתו יתברך, כי אוריתא וישראל וקוב"ה כולא חד, נמצא כשיש בישראל איזה נקודה טובה, דהינו איזה מצוה או דבר טוב, זה הטוב הוא אחדות גמור עמו יתברך" ע"כ. ובהמשך דבריו שם (אות ח) כתב בזה"ל: "השירה מרמזת שאפילו אם ישראל רחוקים מאד מהשם יתברך בתכלית ההסתרה, אף על פי כן הם קרובים אליו יתברך, כי עדין נמצאים בהם אפילו בהפחותים נקודות טובות, וזה בחינת כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".

וזה שאמר "קרובים למלכות" שהעשירות של הנקודות הטובות הוא מה שמוצא בעצמו שהוא קרוב למלכות, ובוה הוא מתחזק לדבר לפני המלך ביתר שאת, וכמו שכתב רביז"ל בסוף לקו"מ מענין "שמרה נפשי כי חסיד אני", ומוכן שדהמע"ה התחזק מכח דיבור של עשירות זה שראה עצמו כחסיד בנקודותיו הטובות והוסיף לבקש עי"ז "שמרה נפשי", וזהו דבור של עשירים קרובים למלכות, שמתעורר ע"י כח העזות דקדושה והכרת קרבתו למלך להוסיף לבקש על נפשו עוד,

לישועה עדיין וישוב אל ה' באמת [וכמבואר בארוכה בדברי רביז"ל בלקו"מ סי' רפ"ב ובשא"מ שהזהיר ללכת עם עצה זו עיי"ש].

וכמו שבעת צרה גשמית ח"ו כשהצרה מעיקה על לבו אפשר שיתעקם הלב כל כך עד שאינו יכול להתפלל ואזי צריך למצוא הרחבות בתוך הצרה עצמה ולהודות על כך ומכח זה יכול להתפלל, כך גם בצרה ורחנית, שכאשר רוצה דוקא גאולה שלמה תיכף ומיד והוא רואה ומרגיש גודל צרתו וריחוקו עדיין, אזי אפשר שיתעקם לבו מכח הדמים השוטפים ומעיקים על הלב עד שלא יוכל להתחזק ולבקש ולהתפלל כלל, אבל באמת ציווה עלינו רביז"ל להתחזק להכיר במעט 'עשירותו' ע"י שירבה להודות לה' על כל הנקודות טובות שבו וכנ"ל, ולהתחזק מכח זה להתפלל ולדבר בעזות דקדושה לבקש ולהליץ בעד עצמו לפני המלך, כי רק עי"ז ייצא מגלות נפשו.

ומעתה י"ל שהדיבור של תפילה מתוך התחזקות ועזות דקדושה זה עצמו הוא בחי' 'דיבור של עשירות', שע"י שמתחזק על השפע הרוחני שיש לו, מתחזק לדבר ולבקש למלך בעזות דקדושה שזה בחי' עשיר יענה עזות, כי ההתחזקות היא עזות דקדושה, וזה נעשה רק ע"י הארת האמת של תודה והודאה על כל חלקי הטובה והעשירות שיש בו עדיין, שמגבירים ומגלים האמונה שגם בכל הפעולות משתנות הנעשים עמו וגם בכל הירידות והמעברים העוברים עליו עדיין ה' אתו עמו ואצלו, ומכח התודה והתחזקות השמחה שהיא עצמה עזות דקדושה כמובא עי"ז זוכה לתפילה בעוז בבחי' דיבור של עשירות, אבל ע"י העדר תודה והודאה והתגברות

לפעול כל צרכי נפשו אצל המלך. ומי שרוצה לעורר עזות דקדושה זו בעת ירידתו, צריך להקדים תודה והודאה על חלקי הטוב שבו ולעורר קרבתו למלך ועי"ז יוכל לזכות לזה והבן.

ובלא הארת האמת של תודה והודאה נפגם הדבור הזה, ורק ע"י שמשמח עצמו ומודה על נקודותיו הטובות מתעורר האמת להאיר דבור העשירות שלו ולהכיר בקרבתו למלך וביכלתו לפעול אצלו, ועי"ז אכן מתגבר

הרה"ח ר' שלום מייקוף שליט"א

כי הוא הנותן לך כח!

הארת האמת

העולם נברא ומתקיים בדבר ה', אבל לפעמים אין דיבור זה נשמע לנבראים בלשון קדשו אלא בלשון עלגים, וע"כ לא ניכרת אחדותו וטובו יתברך, אבל כשמאיר האמת בדיבור, זה נחמינו מעצבון ידינו

תמצית דברי רביז"ל ומה שצ"ב בזה

מבואר בדברי רביז"ל, כי על ידי עסק התורה והלכה זוכים להולדה בנקל, ומזה באים להאיר את האמת בשלושה חלקיו, שהם תורה תפילה ושירוקים, אל תוך הדיבור בארבעה חלקיו, ומזה שנשלם הדיבור, שזה בחינת שבת שיש בו שלימות הדיבור, ממשיכים את שמחת שבת לששת ימות החול, ומתגלה אחדות פשוט בתוך הפעולות המשתנות, ובסוף מבאר בזה מעשה תנור של עכנאי, ומפרש עניין הדלקת אור הנר בחנוכה בפתח הבית, כי האור מרמז על ה'אמת' כמ"ש שלח אורך ואמיתך, והפתח רומז ל'דיבור' כמ"ש שמור פתחי פיך.

ולכאורה לא מובן כלל השייכות בין נר חנוכה שבפתח להארת האמת בדיבור, וזה נראה רק כרמז רחוק, וא"כ שהפתח רומז לפה, למה מדליקים אצל הפתח ולא אצל הפה עצמו, וביותר צ"ב, שהרי האמת מאירה את הדיבור עצמו, ואילו נר חנוכה לא בא להאיר את הפתח עצמו, אלא להאיר מתוך הפתח אל רשות הרבים.

ועוד יש להתבונן, מה הכוונה למעשה בהארת ה'אמת' ב'דיבור', דאם הכוונה היא לבלי לדבר שקר גרידא, א"צ לקרוא לזה בשם 'הארת הדיבור על ידי האמת', כי הדיבור עצמו יהיה אמת, ומלשון רביז"ל משמע שהדיבור עצמו אינו אמת אלא שהאמת מאיר בו.

ומה שרביז"ל מקשר שלימות הדיבור ללשון הקודש, את הדיבור שאינו שלם קורא בשם 'לשון עלגים', צ"ב דמה שייך לכאן לשון עילגת, ולשון הקודש, שהם מושגים בפני עצמן, ולא תלויים לפי האמת שבדיבור.

ומה השייכות הפשוטה בין שלימות הדיבור, לבין עסק האדם בתורה והודאה, שרביז"ל רמז ברמז 'אנשי דמים ישנאו תם' שהוא יעקב איש האמת אבל מה הסבר הפשוט.

ולמה מנה רביז"ל שלושה עניינים שהם חלקי ה'אמת', תפילה תורה ושירוקים, והרי יש עוד דוגמאות כגון 'חסד של אמת'.

ולמה כל ענייני המאמר נתגלו בעת הויכוח על דין טהרת תנור של עכנאי, והלא

כי ה' הוא אלוהים' שזה גילוי האחדות כמבואר בפנים, ואחרי זה חוזר ומזכיר 'בואו שערינו בתודה', וזה משום שאחרי גילוי האחדות מתוך השינויים, בא עומק נוסף בעסק התודה, שהוא באמת דרגא של עוה"ב כנ"ל, אבל יש מעין עוה"ב גם בעוה"ז, שזה עניין שבת שהוא מעין עוה"ב (עי' ברכות נז.), וע"כ המשכת שמחת שבת לימות החול כולל בתוכו עניין זה.

ונראה שזה מה שרביז"ל בא כאן לבאר, וזה עניין המשכת האמת בדיבור.

דבר ה' המקיים את העולם

דהנה יש להתבונן על איזה דיבור כיוון רביז"ל בכל אריכות דברים, ולכאורה היות שהכל בנוי על הפסוק 'אל אלוהים ה' דיבר ויקרא ארץ', מדובר על דיבורו של השי"ת, ולא על דיבור האדם, ומדובר על אותו דבר ה' שבו נברא העולם, ככתוב כאן 'דיבר ויקרא ארץ' ומבואר בדברי חז"ל (ילקוט שם בתהלים¹) שהכוונה לבראית העולם, כי בדבר ה' שמים וארץ נעשו, וכן מתבאר מדברי הגמ' (יומא נד.) שאמרו על המשך פסוק זה 'מציון מכלל יופי אלוהים הופיע' שמשותיתו של עולם באבן שתיה שנמצא בציון, והנה ידוע, כי אותו דיבור שבו נברא העולם, הוא זה שמקיים את העולם, ככתוב (תהלים קיט) 'לעולם ה' דברך ניצב בשמים' וכמ"ש במדרש (שוח"ט שם), ולכן אמר רביז"ל להלן שדיבור שלם הוא בחינת לשון הקודש, והיינו כידוע בדברי חז"ל שנברא העולם בלשון הקודש (לפי ביאורו של רביז"ל בתורה יט קמא, על מאמר חז"ל זה), וכידוע שאותיות לשון הקודש הם מקיימים את העולם, (כמבואר שם בתורה יט ובתורה לג ועוד), וא"כ כל עניין הדיבור

הרבה ויכוחים יש בגמ' בין התנאים, ובוודאי לא בחינם נבחר עניין זה שבו יתגלו כל הגילויים של שלימות הדיבור וגילוי האחדות.

יסוד המאמר, הודאה על הטוב, וגילוי הטוב שברע

אכן נראה בע"ה לבאר העניין.

כי יסוד המאמר הוא, עניין ההודאה, ויש בזה שני חלקים, כי יש הודאה על הטובות והחסדים הגלויים, שהשי"ת עושה עם האדם, וגם על ההרחכות שבתוך הצרות 'בצר הרחבת לי', (כמו שהאר"ך מוהרנ"ת בליקו"ה הלכות כלאי בהמה ד, פריקה וטעינה ד), ואמנם יש עוד חלק בתודה, שהיא דרגא גבוהה יותר, להאמין שגם מה שנראה כרע וכצרה, גם הוא טוב מאוד, וכמו שיתגלה לעתיד, כמבואר בגמ' (פסחים סח:) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, שלעתיד יברכו על הכל הטוב והמטיב, ומשמעות הדברים היא, שגם על מה שמברכים היום 'דיין האמת' יברכו אז הטוב והמטיב, ואכן זה עניין 'שעשוע עולם הבא' שמבאר רביז"ל בתחילת המאמר, וגילוי אחדות פשוט מתוך הפעולות המשתנות שמבאר רביז"ל בסוף, כי כל עוד שאנו רואים פעולות משתנות, אנו מחלקים בין חסד לגבורה, בין ישועה לצרה, אבל כשמתגלה האחדות מתוך כל הפעולות המשתנות, מתגלה שהכל מאתו יתברך וממילא הכל לטובה, כי 'טוב ה' לכל', וזה מה שדרשו 'יהיה ה' אחד' שיברכו "כי לפי הכרת האחדות הפשוטה, כן באים לידי תודה על הכל, ומברכים הטוב והמטיב.

וע"כ מזמור לתודה מתחיל בתודה פשוטה 'מזמור לתודה', ואח"כ אומר 'דעו

הקודש, שהוא דבר ה' באמת, אלא שומעים את דיבורו בלשון עלגת, שהוא דיבור מעוות שלא מובן מה העילג מדבר, כי באמת הבריאה כולה מכרזת על השי"ת, ואומרת שאין בירה בלא מנהיג, ושכל הפעולות המשתנות, אינן אלא אחדות פשוט, אולם אנו לא שומעים את הדיבור האמיתי, אלא שומעים בלשון עלגים, ועל כן נדמה לנו, שיש כאן בעולם פעולות משתנות, ותו לא, שזה כמו מי שמדבר בדיבור עלג ולשון עלגת, ששומעים ממנו חצאי דברים ולא דיבור שלם, כמו כן אנו רואים רק את השינויים, ולא את האחדות מאירה מתוכם, עד שיתקיים לעתיד הכתוב שרמו רביז"ל בפנים 'ולשון עלגים תמהר לדבר צחות', שזה כאשר תמלא הארץ דעה את ה' בשעשוע עוה"ב, ואז נבין באופן נקי, צח ומלובן, את דבר ה' שהבריאה מדברת, ונכיר כי הוא הטוב והמטיב, ונודה לשמו הגדול על כל ההנהגות כולם, וגם על מה שהיה נראה כרע וכחסרון, ויתקיים מ"ש 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר'.

שבת וימות החול

ומעין עוה"ב יש בשבת קודש, אשר בו אנו פטורים מעסק ההשתדלות, וע"כ ניכרת בו 'זא דשבת דאתאחדת ברזא דאחד', ומתעוררת השמחה בהתגלות הטוב שבכל דבר ובכל מקום, כי טוב ה' לעולם חסדו, ואת השמחה הזו אנו צריכים להמשיך אל תוך ימות החול, אשר בהם אכן עוסקים בפעולות משתנות, ובכל זאת אפשר להרגיש בהם הארה מה' אחדות פשוט, וזה ינחמינו ממעשינו ומעצבון ידינו.

היינו דיבורו של השי"ת המקיים את העולם, [וביאור עניין ארבעה חלקי הדיבור לפי זה, יתבאר בע"ה בשיעור הבא, ואכמ"ל].

לשון הקודש ולשון עלגים

וביאור עניין המשכת האמת בהדיבור הוא, כי אילו היינו זוכים לשמוע את דבר ה' אשר מקיים את העולם, היינו מרגישים ומבינים כי הכל נעשה מאתו יתברך, והוא זה שמנהל את עולמו כרצונו, ואין עוד שום כח הפועל בעולם בלעדו, אבל למעשה אין אנו זוכים לזה, וע"כ נדמה לנו שאת הפרנסה מקבלים מפלוני, ואת הרפואה מאלמוני, ונראה לנו שבני אדם מסויימים הם המחליטים את מי לקבל למוסד פלוני, ואת מי לבחור לתפקיד אלמוני, וכן כל כיוצא בזה, שנראה כאילו שולטים בעולם פעולות משתנות, ואין זוכים לראות את האחדות הפשוטה שמאחורי כל הפעולות המשתנות, וכמבואר עניין זה בדברי רביז"ל בעניין 'כותלי ביהמ"ד' שכולם פונים אל העשירים, ואין מבין שכל השפע בא מדורשי ה', וממילא גם נראה לנו שדבר מסויים הוא רע, ודבר מסויים הוא קושי, ונדמה לנו שהעולם מלא צרות ויגונות ואנחות, ולא זוכים לראות שהכל מלא בשמחה המנחמת ממעשינו ומעצבון ידינו, כי עמך מקור חיים באורך נראה אור, וכמבואר עניין זה בדברי רביז"ל שהדמים שהם הגבורות ודינים שוטפים ועולים ומתגברים על ה'לב מבין' עד שאין מבינים את הטוב הגנוז בכל הנהגה.

וזה משום שדיבורו של השי"ת השורה בבריאה ומנהיגה, אינו מאיר לנו כמו שהוא באמת, ואין אנו שומעים את דיבורו בלשון

שייכות תודה והארת האמת בדיבור

ומעתה מוכן ממילא, למה על ידי עסק תודה והודאה זוכים להאיר את האמת בדיבור, כי כאשר אדם מודה להשי"ת על הטוב ועל ההרחבות שבצורות, אומר לו השי"ת בוא ואראך גדולות ונצורות מאלה, ותוכל להודות גם על מה שנראה כדבר רע, כי תבין את הכוונה האמיתית בדיבור המנהיג את העולם, ותתבונן בחסדי ה' הגנוזים בכל מצב, מה שאין כן, כאשר הדמים שוטפים, שהם הדינים שאותם רואים בגלוי, אזי 'אנשי דמים ישנאו תם', ולא מתגלית ההנהגה האמיתית, ולא שומעים לשון קדשו, אלא לשון עלגים.

ורביז"ל כאן בדברו על תפילה הביא את הכתוב 'וגבורתך ידברו' שמדבר על שבחו של מקום והודאה על נוראותיו, ו'הלכה' היא חלק מחלקי ה'תורה' ורביז"ל כאן בדברו על תורה אמר ש'הרב מורה דרך ישר לתלמידיו', שזה בחינת הלכה ושימוש חכמים, ו'הולדה' הוא מחלקי עניין השידוכים, וזה תכלית השידוך להוליד ילדים (ע"י ליקוה"ל שבת ה"ו אות כג), ויותר מזה מבואר ברש"י (בראשית ב כד) ע"פ והיו לבשר אחד, שעל ידי הילד הנולד מתאחדים האב ואם, ונמצא שתכלית השידוך בלידת הבן.

בגלוי נראה שהכח בדינו, ובאמת הכל

מאתו

ועתה נבאר עומק הדבר, כי הנה בשלושה חלקי האמת הללו 'תפלה תורה ושידוכים', יש צד השווה, שבגלוי נראה שהכח ויכולת נמצא ביד המקבל, ובסתור מתגלה שהכל מאת המשפיע, כי ב'תפילה' אמר רביז"ל שהכח מסור בידינו ואנו נקראים 'אל' על שם הכח, אבל לאמיתו של דבר הכל מאתו, כי הוא זה שמוסר בידינו את הכח, וקורא לנו 'אל', [נועוד יותר מזה מבואר בסוף תורה ב קמא, שגם התפילה עצמה היא מאתו יתברך ובחסדו, ואין ראוי לחשוב לקבל שכר ע"ז], וזה גופא חלק מעבודת התפילה, להכיר שגם את הכח להתפלל ולבטל גזירות, כל מאתו.

וכן הדבר ב'תורה', כי הנה רביז"ל מדבר בפנים מתורה שבע"פ, שהרב מורה לתלמידיו דרך, והוא יהיה לך לפה, ועניין תושבע"פ הוא, מה שתחדש בליבות חכמי ישראל, וזה חידוש גדול שמסר השי"ת לנו

ביאור ג' חלקי האמת, תפלה תורה ושידוכים

ועתה נבאר למה מנה רביז"ל שלושה חלקים באמת שהם 'תפלה תורה ושידוכים', מה העניין לחלק את הדיבור לחלקים, ולמה דווקא חלקים אלה, וכי אין עוד בחינות של אמת, הלא גם חסד היא חלק של אמת שהוא 'חסד של אמת'.

ותחילה נבאר בפשטות, כי נראה ברור, ששלושה אלה 'תפלה תורה ושידוכים', הם שלושת העניינים שמנה רביז"ל בתחילת המאמר, 'תורה' 'הלכה' 'הולדה', שעל ידיהם באים להארת האמת בהדיבור, כמו שנבאר, וע"כ אמר כאן ששלושה העניינים הראשונים, הם הם שרשי האמת, וע"כ על ידי שעוסק בתורה הלכה והולדה בנקל, מאיר באמת בהדיבור.

והשייכות בין 'תפלה תורה ושידוכים', לבין 'תורה' 'הלכה' 'הולדה', הוא פשוט, כי 'תורה' היא חלק מחלקי ה'תפילה',

לעשות עמו, וכל זה מחובר לפסוק 'נעשה אדם', שגם שם, לידת האדם מהאשה שהיא בחינת המקבל, והעני העושה, אבל הכל מאת המשפיע.

וכל זה בא להורות על מהות ה'אמת' שמאיר בה'דיבור', כי זה מה שנתבאר לעיל, שענין ה'אמת' הוא, שנבין את הפירוש האמתי בכל מה שנעשה בעולם על ידי דבר ה', ונשכיל לדעת, כי מה שנראה בגלוי, שבני העולם הם המנהלים אותו, והם הקובעים והמחליטים מי ירויח ויצליח ומי לא, זה רק מה שיש בגלוי, כי כך היא ההנהגה, שבגלוי הכח ביד המקבל, ולאמיתו של דבר הכח ביד המשפיע, וכשזוכים ל'אמת' זו, זוכים לגלות אחדות פשוט בתוך הפעולות משתנות.

ביאור ענין תנורו של עכנאי

ובזה נבוא לבאר, מה שביאר רביז"ל את כל עייני המאמר, במעשה תנור של עכנאי, ובמחלוקת ר"א וחכמים, שהיה ר"א מטהר וחכמים מטמאים, וביאר שר"א זכה לשלימות הדיבור, וחכמים בחרו בדרך של גילוי אחדות פשוט מתוך הפעולות המשתנות והלכה כרבים, ויש להתבונן, למה הגילוי הגדול הזה שייך למעשה תנורו של עכנאי דווקא, ובוודאי לא דבר ריק הוא, ולא בחינם היה כל העניין הזה דווקא בויתח זה, ולא בעוד עשרות מחלוקות שנחלקו התנאים, רבים עם יחיד.

ונראה, כי הנה תנורו של עכנאי, הוא כלי של תנור, שחתכו חוליות ונתנו חול בין חוליא לחוליא כדי להפריד (תוס' ב"מ גט. ד"ה תחכו), וע"ז נחלקו, שלדעת חכמים

את התורה, אבל באמת גם זה הכל מאתו, וזה חלק מעבודת לימוד התורה, להכיר כי הוא יתברך 'נותן התורה' בלשון הווה, וכל חידוש שמתחדש הכל מאתו, וזה ביאור דברי הטור או"ח סי' קלט, שפירש את הברכה 'אשר נתן לנו תורת אמת' זה תורה שבכתב שניתנה לנו, 'וחיי עולם נטע בתוכינו' זה תורה שבע"פ, והיינו משום שהיא צומחת מליבותינו, אבל הנטיעה היא מאתו, שהשי"ת נוטע את הגרעין בלב, וכמו שיש מי שנוטע את הגרעין בפרדס, ומשם הוא צומח לענפים ופירות, אבל הכל כלול בגרעין, וע"כ אף שבגלוי נראה שהאילן צומח מהאדמה, אבל כל בן דעה מבין שיש מי שנטע את האילן, כן צריך לדעת ולהרגיש בלימוד התורה ובעסק החידושים שהרב מחדש ומורה לתלמידיו, שהכל מאתו יתברך, וכל זה רמוז בפסוק שהביא בפנים 'אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה', כי אנו מוציאים את התורה שהוא דבר יקר מתוך עוה"ז שהוא מקום הזול, אבל נצטוונו 'כפי תהיה', לדעת כי הכל כאילו השי"ת הוא זה שמדבר.

וכן הדבר ב'שידוכים' שהוא בחינת 'הולדה', שבגלוי נראה שהאשה היא בחינת המקבלת, היא היולדת, אבל באמת הכל מכח האב, וזה פשוט, וזה רמוז בדברי רביז"ל שהביא בתוך דבריו בענין 'דיבור של צדקה' את הפסוקים 'נעשה אדם' ו'שם האיש אשר עשיתי עמו' שהם ענין אחד של צדקה, והנה ידוע מ"ש חז"ל (רות רבה פ"ד) על פסוק זה, 'אשר עשיתי עמו' יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב, אבל בסופו של דבר, הרי בעה"ב הוא זה שנותן לעני את האפשרות

ביותר, וא"כ זה מורה על בחינת הפירוד והריבוי, היפך האחדות, וע"כ כל"י (ר"ת כמים לים מכסים) המופרד על ידי חול, רומז על האחדות שמתפרטת לפעולות משתנות.

הדלקת נרות של חנוכה

ובזה נבוא לעניין נרות חנוכה, שתמהנו על השייכות שמבאר רביז"ל בין נר חנוכה שבפתח הארת האמת בדיבור, שהאור רומז ל'אמת' שנאמר 'שלח אורך ואמיתך', והפתח רומז ל'דיבור', כמ"ש 'פתחי פיך', ולכאורה זה נראה רק כרמז רחוק, ועוד דא"כ למה מדליקים אצל הפתח ולא אצל הפה עצמו, וביותר צ"ב, שהרי האמת מאירה את הדיבור עצמו, ואילו נר חנוכה לא בא להאיר את הפתח עצמו, אלא להאיר מתוך הפתח אל רשות הרבים.

אכן לפי מה שנתבאר עד כה, בביאור עניין הארת האמת בהדיבור, שהוא לגלות את האמת שעומד מאחורי הנהגת העולם, שנראה שהעולם מתנהג ומתנהל בפעולות משתנות, ובני האדם הם השולטים בו, ובאמת זה מתנהג רק על ידי יחידו של עולם שהוא אחדות פשוט, ממילא מובן שהארת האמת בהדיבור, הוא הארת רשות היחיד אל תוך רשות הרבים, והארת אחדות פשוט בתוך פעולות משתנות, וזה גופא הארת האמת בדיבור.

ואכן זה עניינו של נס חנוכה, כי בני יוון כופרים במה שאינם רואים ומשיגים בחכמתם (עי' רמב"ן ויקרא טז ח), והם אלה שנותנים קביעות לפעולות המשתנות ורשות הרבים, שהיא ההנהגה הנגלית לעין והמוכנת בשכל והמורגשת בחושים, אבל

עדיין שם כלי עליו וטמא, כי אף שחתוך לחלקים, הוא עדיין דבר אחד, ולדעת ר"א אינו כלי, כי הוא מחולק לחלקים, וטהור, ונראה שזה רומז על כל הבריאה כולה, שהיא באמת דבר אחד ואחדות פשוט, אבל הוא מחולק לחלקים ופעולות משתנות, ובין כל חלק יש 'חול' דהיינו בחינת 'ימות החול' שבהם עוסקים בפעולות המשתנות כמו שנתבאר מדברי רביז"ל, ואילו חכמים שגילו את האחדות הפשוט שבתוך הפעולות משתנות, כי יחיד ורבים הלכה כרבים, הם סברו שהכלי שמחולק לחלקים הוא עדיין דבר אחד.

כמים לים מכסים

זמה שביארנו שה'חול' שמפריד בתנור, רומז לימות ה'חול', אין זה רמז בעלמא מצד השוואת האותיות והתיבה, אלא כי באמת החול אשר על שפת הים, רומז לפעולות המשתנות שמתגלה בימות החול, כי הנה מבואר בתחילת המאמר שלעת"ל יתגלה שעשוע עזה"ב ויתקיים מ"ש 'כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', הרי לנו שמי הים רומזים אל הדעת של עזה"ב שבו מתגלה האחדות והטוב שבכל דבר, וממילא מובן שהחול אשר על שפת הים, שהוא המצמצם את הים לבל יתפשט, ככתוב (ירמיה ה כב) אשר שמתי חול גבול לים, הוא הבחינה שמסירה ומכסה על האחדות הפשוטה, וע"כ באמת החול שבשפת הים, הוא הדבר שיש ממנו בבריאה, יותר מכל דבר אחר (ועי' רש"י בראשית לב יג, שכמות החול הוא יותר מכמות העפר), והוא הדבר שנפרד לפירושים ופרטים רבים, יותר מכל דבר אחר בבריאה, כי חלקי החול הם חלקים דקים וקטנים

'תנור של חכנאי' ולא 'של עכנאי', וכן הוא בירושלמי (מ"ק פ"ג ה"א), והנה אותיות בולטות ומצטרפות, כי תנור"ר ש"ל חכנא"י כמניין נר"ת ש"ל חנוכ"ה [וגם האותיות שוות זולת ו-ה של חנוכה שנתחבר לאותיות י-א], כי אכן עניינם שווה, לגלות את האחדות שבתוך פעולות המשתנות.

כאשר נצחו בני ציון את בני יוון, האירו אור רשות היחיד ואחדות פשוט אל תוך רשות הרבים והפעולות המשתנות, וע"כ אנו מדליקים נר בפתח להאיר את רשות הרבים תוך רשות היחיד.

והנה בתוס' (ב"מ נט:) כתבו שיש גורסים

הרה"ח ר' יהודה צבי צוקר שליט"א

היכן נקראת התודה בשם הלכה?

ב. ובכן נבוא בס"ד לפירוט הדברים: המשנה והגמ' שם בשבועות מבארת דין [הנלמד מספר נחמיה פרק י"ב] שבכדי להוסיף ולהרחיב את שטח קדושת ירושלים צריך כמה וכמה ענינים; הסכמת מלך ונביא ואורים ותומים וסנהדרין של שבעים, ושתי תודות ובשיר. והעיקר לענינינו שהיו עושים תהלוכה שבראשה הוליכו שתי לחמי תודה גדולים מחמץ, ואחריהם הלכו בית דין וכו', ואותם תודות נקראות בגמ' "תודות מהלכות". והנה כאן מצינו שהתודה מכונה בשם הליכה - הלכה, ובפרט לפי המבואר על תורה זו בדברי קדשו של מוהרנ"ת (הלכות פריקה וטעינה ד') שעיקר שלימות ההלכה שיוכה על ידה להלך בה להתקרב להש"י בבחינת 'הליכות עולם לו', (עיי"ש נפלאות בסעיפים י"ב, כ"ט). נמצא לפי"ז יפה נדרשת לשון הליכה לענין ההלכה. ועיינן עוד שם בגמ' הכי קאמר בי"ד מהלכין (א"ה: בהלכה) ושתי תודות מהלכות וכל ישראל אחריהן (ה"ג הגר"א) כיצד 'מהלכות' זו כנגד זו, או זו אחר זו.

[וראה שם בתוד"ה דקדשה, רמז נפלא בלשונם הק' שכתבו: וי"ל דמכיון שהלכה התודה כל שהוא הויה לה יוצא במקום שמהלכת].

ג. ובהתבוננות בפנים בספר נחמיה, ובילקוט שמעוני שם, ובגמ' שבועות שם,

א. בסעיף ב' איתא: ובשביל זה מכונה התודה בשם הלכה, והנה, מלשון רביה"ק מובן שכוונתו הק' היא, שכבר מצינו מקדמת דנא [בפסוקים או בחז"ל] שקרבן התודה מכונה בשם הלכה. ובהעתקת מוהרנ"ת את הדברים בכמה מקומות בליקו"ה איתא: "נקראת" התודה בשם הלכה, (ראה בתחילת הל' פסח ד' לפני סעיף א', פריקה וטעינה ד' ס"י, ועוד מקומות).

ושמעתי מכבר מחברים מאנ"ש, שחיפשו המקור לכך ובינתיים לא נמצא.

אך שמעתי מהרה"ח ר' נתן דוד שפירא שליט"א שאולי כוונת רביה"ק על דברי הגמ' (בשבועות ט"ו ע"ב) בענין המשנה "אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא וכו' ובשתי תודות ובשיר", ובלשון הגמ' "שתי תודות מהלכות" עיי"ש.

ואכן אחרי העיון שם, נמצאו כמה וכמה סימוכין שזה המקור לדברי רביה"ק, וכבר הרציתי הדברים לפני מרא דתרי תלמודי ומפרשיהם ה"ה הגאון הגדול ר' יהושע הכהן שליט"א והסכים שאין מקור קרוב יותר לכך בכל הש"ס מהגמ' הנ"ל - לכנות קרבן התודה בשם הלכה, ושאכן כוונת רבינו סובבת על לשון הגמ' הנ"ל.

ירושלים [והיכן מצינו עוד חנוכה הא למדנו ששבע חנוכות הם; חנוכת ברייתו של עולם דכתיב 'ויכולו השמים' ואין ויכולו אלא לשון חנוכה דכתיב 'ותכל כל עבודת'. משה דכתיב 'ויהי ביום כלות משה להקים'. וחנוכת הבית דכתיב 'מזמור שיר חנוכת הבית לדוד'. וחנוכת בית שני שנאמר 'והקריבו לחנוכת בית אלקא וגו'. וחנוכת החומה שנאמר 'ובחנוכת חומת ירושלים'. וזו של עכשיו [בחנוכה] של בית חשמונאי. וחנוכת העולם הבא שאף היא יש בה נרות כדכתיב 'והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתיים וגו' עכ"ל. (ושם בהמשך באוצר המדרשים מובא מיד בסמוך המדרש דלהלן על כל הקרבנות בטלין חוץ מקרבן תודה עיי"ש).

ואידי דאייתנין לחפש מצאתי עוד סימוכין לעניינינו, בענין לשון רבינו שכתב כמה פעמים "תהלוכות" הדמים, וראיתי שגם תיבת "תהלוכות" נמצאת בכל התנ"ך פעם אחת ויחידה - והיא שם בנחמיה בפסוק הנ"ל "שתי תודות גדולות ותהלוכות לימין".

ובהמשך שם בפסוק מ' נאמר שבסיום התהלוכה עם התודות המהלכות הגיעו לביהמ"ק ואז "ותעמודנה שתי התודות" ועל כך מביא בילקו"ש (שם בנחמיה) את המאחז"ל (המובא בדברי רבינו בסעיף א', בשם ויקרא רבה בשתי מקומות, אמנם המקור לילקו"ש הוא מדרש שוחר טוב תהלים פרק נ"ו): "ותעמודנה שתי התודות וכו' תודת התפלה ותודת הקרבן, א"ר פנחס בשם ר' לוי כל התפלות בטלות לעתיד לבא והתודה אינה בטילה, וכל הקרבנות בטילות לעתיד לבא והתודה אינה בטילה, שנאמר אשלים תודות לך". (א"ה, עין פרפראות על תורה זו סק"ה). והנה הילקו"ש הביא זאת לאחר שהעתיק לפני כן בסמוך ממש

נמצא עוד כמה וכמה סימוכין הקשורים לענייני התורה דילן - ימי חנוכה. דהנה בנחמיה י"ב מתחיל הענין בפסוק כ"ז: "ובחנוכת חומת ירושלים בקשו וגו', לעשות חנוכה ושמחה ובתודות ובשיר" וגו'. [א"ה דו"ק בכל תיבה לענייני התורה הזאת] ובהמשך בפסוק ל"א: "ואעמידה שתי תודות גדולות ותהלוכות לימין" וגו'. ואיתא על כך בירושלמי סנהדרין פ"א ה"ג: "ואעמידה שתי תודות וכו', ותהלוכות א"ר שמואל בר יודן מה כתיב 'מהלכות' ולא תהלוכות, ופירש בפני משה כלומר דמה היה לו לכתוב מהלכות ולא תהלוכות כדכתיב" וכו' עיי"ש, ודו"ק בדברי חכמים וחידותם.

ובהמשך בנחמיה שם בפסוק ל"ח: "והתודה השנית ההולכת" [א"ה דו"ק בלשון זה, כי הלא לא מדובר בבהמה היכולה להלך אלא מדובר בלחמי תודה הנישאים בידי המוליכים אותן, ובכל זאת בלשון הכתוב והגמ' נקראים הם בעצמן בשם הולכים - וכקושיית הירושלמי הנ"ל].

ד. ופלא הדבר שבכל התנ"ך כולו לא נמצאת תיבת "חנוכה" אלא רק כאן בפסוק הנ"ל, עד שבאמת אמרו על כך חז"ל בפסיקתא רבתי (פיסקא ב') [הובאה שם בנחמיה ב"אוצר המדרשים"], שמרמוז הכתוב כאן על חג החנוכה של חנוכת בית חשמונאי.

וכדאי להעתיק את כל הפסיקתא ולראות שיש בדבריה עוד כו"כ סימוכין ושייכויות לענייני התורה דילן - ימי חנוכה. [א"ה: הסוגריים המרובעות דלהלן הינם ביאורים קצרים של בעל המלקט את "אוצר המדרשים" - בדברי הפסיקתא] וזה לשון חז"ל הקדושים שם: "ובחנוכת חומת

(לשון "מכתבי שמואל" לר' שמואל הורביץ זצ"ל מכתב ס"ח - הובא בספר "תורה" לידידינו עוז ר' יוסף הכהן סוקר הי"ו) ולראות נפלאות בענין שהבאנו לעיל בסעיף ב', מהגמ' שהתורה המהלכת היתה לחמי חמץ של קרבן התורה - שמבואר נפלאות בליקו"ה שם בסעיפים ד' ו"ג שלחמי חמץ שבתורה "זהו נפלאות נוראות הקרבן תודה שהיא משונה מכל הקרבנות שאסור בהם חמץ", ועניינם הוא תכלית שלימות התורה וההודאה על העוונות שיתהפכו לעתיד לזכויות, ושלכן כל הקרבנות בטלין לעתיד חוץ מקרבן תודה שנפלאותיו הם הלחמי חמץ, המרמז על "ביום ההוא יבוקש עון ישראל ואיננו" כי הכל יתהפך לטובה. [ועיין שם היטב מסעיף ד' עד י"ג ותראה שמוהרנ"ת מבאר באריכות את ענין מזמור ק"ז, וגם שולח שם כו"כ פעמים לעיין בתורה ב' "ימי חנוכה", ובהלכותיה כלאי בהמה ד', פריקה וטעינה ד', ואחר העיון שם תחזור ותעיין על התורה דילן בהלכות שותפים בקרקע ב' ס"ה בענין לחמי תודה מחמץ ומצה, ובסוף הל' בציעת הפת כ' בענין לחמי התודה, והבן היטב].

את כל הגמ' הנ"ל בשבועות, אודות התודות המהלכות. סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר - ודו"ק.

ה. ולסיום ענין זה - (למצוא המקור לכך שהתורה מכונה בשם הלכה, הקשור לכלליות דברי רבינו בתורה זו): מעניין להתבונן שם בשבועות בסוגיא בלשון חז"ל הקדושים: "ת"ר שיר של תודה בכנורות ונבלים" וכו', ופרש"י: "ומהו שיר של תודה מזמור לתודה" עכ"ל, וסוד מזמור זה [בתוכנו וצירופיו ומספר תיבותיו ואותיותיו] מבואר כמה פעמים בתורה זו. ובהמשך הגמ' מובא שהיו אומרים בתהלוכה הנ"ל גם "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו ה' מה רבו צרי" וכו'. והבן היטב לקשר הענין לליקו"ה כלאי בהמה ד' סעיף ו' בענין מזמור זה, המלמדנו עצות נוראות ונפלאות ע"פ התורה הזאת, וע"פ התורה "בצר הרחבת ליי".

אך עוד רגע קט ניקח להיכנס אל בית היין ולטעום "מיין המשמח יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית ה"ה הלכות הודאה ו' שהיא ממש טעם הגן עדן העליון"

הרה"ח ר' מאיר משמרת שליט"א

השמן, הנר, הפתילה והשלהבת!

הדלקת הנר

מעצמו ולהשליכם מעליו, ועל פן הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה, וא"כ לאור זה יש להבין מה היא עניין הריאה ולמה היא משולה

וכמו כן צריך להבין מה היא עניין הלחלוחית שממשכת הריאה לגוף ומה ענינה ומה הוא יבוש הריאה והתיבשות הגוף ח"ו בנמשל ויש להתפלא איך לא ביאר רבינו כל זאת אלא השאיר ענינים אלו במשל הגוף בלבד ובוודאי שגם הם תופסים מקום בנמשל אודות הצרה והחכם שהוא הלב

ולא זו בלבד אלא שכאשר ביאר רבינו אופן רפואתה שהשמן הוא רפואה לריאה אי עבר מהחולי שפרט במשל לרפואה אותה מבאר בנמשל שכן כתב היינו בְּחֵינֵת הַשָּׁמֶן הַנֵּזֶל, שְׁהוּא בְּחֵינֵת תְּקוּן הַצָּרָה פְּנִי"ל וכוונתו מבוארת שהרפואה לריאה נעשית על ידי השמן דבחינת אור האמת שהם ג' קוי האמת המאירים בהדיבור וכפי שביאר קודם לכן עניין השמן של נר חנוכה וזהו בְּחֵינֵת הַשָּׁמֶן שֶׁל נֵר חֲנֻכָּה, בְּבִחֵינֵת (דְּבָרִים ל"א): "תְּמִיד וְאוֹרֵיךְ לְאִישׁ חֲסִידְךָ"; שְׁעַל יְדֵי חֲסִידִים, דְּהֵינּוּ בְּחֵינֵת הַלְכוּת, נִתְגַּלָּה אֹרֶךְ הָאֱמֶת, בְּחֵינֵת: "תְּמִיד וְאוֹרֵיךְ" וְזוֹ בְּחֵינֵת הַשָּׁמֶן, שְׁהוּא בְּחֵינֵת אֹרֶךְ הָאֱמֶת, בְּחֵינֵת (תְּהִלִּים מ"ג): "שִׁלַּח אֹרֶךְ וְאֱמַתְךָ" וְצָרִיךְ לְתַנּוּ סְמוּךְ לְפִתַּח (שְׁבַת כ"א), בְּחֵינֵת:

רביה"ק אומר בסוף התורה: ובשעה שיהלב בצרה גם הראה בצרה פי הראה היא קיום הגוף, פי הראה מקימת הלחה לבנה וממשיכת הלחלוחית להגוף, פי הגוף יש לו תנועות שהם מבישין הגוף, פי התנועות מבישין, ועל פן עקר הקיים-על-ידי הראה, שממשיכת לחלוחית וכשהלב בצרה, שאז הדמים עולין ושופטין על הלב, ואזי הלב דופק בדפיקות גדולות, אזי הראה מנשבת נשיבות גדולות, ואזי נתיבש הראה, ועל-ידי-זה נתיבש הגוף, חס ושלום ושמן הוא רפואה להראה, כמו שאמרין העולם, פי השמן מלחלח, הינו בחינת השמן הנזל, שהוא בחינת תקון הצרה פנ"ל

והנה צריך להתבונן הלא רבינו ביאר בתחילת התורה שהלב משול לחכם אליו הדמים נוהרים בכדי לקבל עצה ואזי הם עולים ושופטים עליו וכלשון רבינו: כמו כשיש צרה באיזהו מקום, חס ושלום, אזי מתפנסים כלם אל החכם שיש שם, לקבל ממנו עצה כמו-כן נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב, לבקש עצה ותחבולה כנגד הצרה ואזי הם שופטים על הלב, ואז הלב בצרה ודחוק גדול, פי לא די שהלב דואג בעצמו, פי הוא מרגיש הצרה יותר מכלם, אף גם הדמים שופטין עליו ומצריין לו מאד ועל פן כשיש, חס ושלום, צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, פי הוא מבקש לנענע

דרך הקנה לפה וחוצה וכאשר האויר יוצא באופן מסויים דרך טבעות הקנה אזי הוא יוצר קול ועדיין יתכן שהקול יהיה ללא דיבור וגם כאשר ישנו דיבור יתכן שהדיבור לא יהיה שלם אמנם שלמות כל זה הוא שלימות הדיבור וכפי שבאר רבינו שזה נעשה על ידי שמאירים ג' קוי האמת בד' חלקי הדיבור וכנ"ל ונמצינו למידים שהריאה היא הפועלת והמיצרת את ההבל שהוא שורש הדיבור

והיוצא מכך שישנם שלשה הדרגות:

1. החסרון במה שהדיבור איננו בשלימות מתיחס הוא לפה בלבד שהפה אינו מדבר בשלימות וכפי שאכן אחר שמשו רבינו ע"ה אמר לא איש דברים אנוכי אמר לו הקב"ה מי שם פה לאדם וכפי שנאמר למשה בסוף הוא יהיה לך לפה

2. והחסרון היותר חמור כאשר אף הקול נפגע והוא חסרון בקנה שאין הקול יוצא משית עזקאין דקנה כראוי

3. והחסרון החמור ביותר הוא שאף הריאה שמוציאה ההבל לקנה מתייבשת וחסר בה לחלוחית ואזי אף ההבל היוצא מהריאה אינו יוצא חלק אלא נתקל ביובש ונוצר שיעול (וכאן רמז רבינו על חולי ההוסט שהיה לו ז"ל כידוע)

ובשמן של הנר גם כן קיימים ג' מצבים

1. המצאות השמן בכלי הנר וכל זמן שקיים לחלוחית שמן יש אפשרות להדליק ולהאיר על ידה

2. המשכות השמן בפתילה

3. הארת השלהבת בקצה הפתילה

"פְתַחֵי פִיךָ" (מִיכָה ז'), הִנְנוּ הַדְּבֹר, כִּי הָאֲמֶת מְאִיר בְּהַדְּבֹר כְּנֶ"ל, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים קי"ט): "פְתַח דְּבָרֶיךָ יְאִיר" וְאִזִּי נִמְשָׁךְ הַשְׁמָחָה שֶׁל שֵׁבֶת לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֵל עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הַקֶּדֶשׁ, שֶׁהוּא שְׁלֵמוֹת הַדְּבֹר

עוד צריך להבין מה הוא מקום השמן שכפי המבואר בסוף התורה יש לתנו במקום הריאה והלא להמבואר קודם לכן מקום השמן הנ"ל שהוא אור האמת הינו סמוך לפתח דהיינו בפתח הפה בבחינת פתח דבריך יאיר שיאיר האמת בהדיבור

ואם נבא לדקדק יותר הלא שמן יש בו ב' פעולות האחת אור השמן שהשמן יאיר ופעולה ב' היא לחלוח השמן ויש לתת את הדעת מפני מה כלפי הפה הזכיר רבינו את השמן לאורו ואילו בריאה הזכיר רבינו את השמן אודות הלחלוחית שבו והלא דבר הוא

גם בתועלת שנפעל מהשמן כלפי צרת הריאה יש לדקדק במה שכתב רבינו שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַצָּרָה שֶׁמִּשְׁמַעוּתָהּ הוּא תִּיקוּן הַמִּצַּב שֶׁל הַצָּרָה וְלֹא יִצִּיאה מוּחַלְטֵת מִמֶּנָּה וְאִילוּ בְּכָל הַמְקוּמוֹת כֹּתֵב רְבִינּוּ יִצִּיאה מֵהַצָּרָה שֶׁמִּשְׁמַעָה יִצִּיאה מוּחַלְטֵת מֵהַצָּרָה

ביאור ויישוב התמיהות

ובכדי להבין יש להתבונן בקשרי התורה וכפי מה שהביא רביה"ק בעניין בת קול בת קול-זוה בְּחִינַת מְלֻכּוֹת, כִּי הַקּוֹל יוֹצֵא מִשֵׁת עֲזָקָאִין דְּקִנְיָה, בְּחִינַת מְלֻכּוֹת, בְּחִינַת (מְלָכִים א י'): "שֵׁשׁ מַעְלוֹת לְכֶסֶף" (וְהֵר נִשָּׂא כ"א: פְּנִיחַס רַל"ה וּבְתִיקוּן כ"ב)

ומבואר שהקול יוצא משית עזקאין דקנה היינו שש טבעות של הקנה וכידוע הקנה מחובר לריאה שממנה נשימת ונשיפת האויר

ביאור הנ"ל לעובדא ולמעשה

וביאור כל הנ"ל למעשה (כאן הובא בקוצר

אמרים ובהשמטת פרטים רבים והוכחות מקשרי ודיוקי התורה בכדי שלא להאריך ובשיעורים מבואר בהרחבה)

דהנה האמת והשקר הנזכרים כאן בתורה הם מציאות ההסתכלות על הבריאה ועל הצרות הקיימים בה שכפי האמת וכפי שיתגלה לעתיד לבא בב"א שהכל ממנו יתברך וכל הפעולות המשתנות ואף שנראות לרעה הכל הם מאחדות הפשוט בבחי' "אתה א' ושמןך א' וגו'" שכפי מה שדרשו רבותינו וכי האידנא לאו א' הוא אלא האידנא מברכין על הצרה דין האמת ולעת"ל יברכו על הכל הטוב והמטיב שהוא מורה שכל הפעולות משתנות באים מאחדות הפשוט והוא האמת שסמוכין וקרובים לה' יתברך ואילו השקר שבבריאה היא ההסתכלות שכביכול רחוקים ממנו יתברך ואין סמוכין וקרובים אליו ואז חווים את הצרה כרע ח"ו שזו המציאות בעוה"ז

והנה התם שהוא השלם המוזכר בתורה שאינו חריף לרמות והוא איש האמת יעקב איש תם וגם כאשר אין מאירים אצלו ג' קרי האמת ב' ד' חלקי הדיבור מ"מ הוא מאמין בכך שהמציאות האמיתית היא שסמוכין וקרובין אצלו יתברך וזו מציאות לחלוחית האמת הנמשכת מהריאה המצויה בגוף התם

אלא שאנשי דמים ישנאו תם ובשטיפת הדמים עליו להטותו מתומתו אזי מסתירין ממנו אות א' של א-מ-ת בכדי שיהא מ-ת ח"ו ולא ת-ם-ע"י שייבש הגוף ותכלה לחלוחית האמת מהראה ח"ו

והמה אלו כנגד אלו ששלימות ריבוע הדיבור הוא המצב בו נתגלה אור האמת מאיר והאיר בריבוע הדיבור ואזי כביכול השמן שהוא האמת 'תומך' 'אמתך' מאיר בקצה הפתילה דהיינו בפה פתח דבריך יאיר

ומציאות תיקון הקול הוא כנגד המשכות השמן בפתילה שזה יציאת הקול משית עזקאין דקנה כראוי

אמנם גם כאשר הבחינות הללו אינם מתוקנים כראוי משום שהדמים שוטפים על הלב ואזי אנשי דמים ישנאו תם ובשעה זו לא נתגלה אור האמת והאיר בדיבור מ"מ עדיין קיימת לחלוחית האמת בגוף (ולפיכך עדיין נקרא תם וכפי שפרש"י עה"ת על הפסוק ויעקב איש תם מי שאינו חריף לרמות נקרא תם דהיינו שהוא איש אמת אלא שלא האיר בו האמת) אלא שלא האירה בדיבור ולחלוחית אמת זו המצויה בגוף נמשכת על ידי הריאה שהיא שורש הדיבור שהוא ההבל היוצא ממנה ונמשך להיות דיבור

אולם במצב זה הריאה בצרה שכן עצם המציאות בו אנשי דמים ישנאו תם והלב עדיין בצרה ועדיין לא יצא ממנה מצב זה יכול להביא חלילה למציאות גרועה יותר בו הריאה והגוף כולו מתייבשים מכל לחלוחית אמת וכנגד מציאות זו בא השמן הנ"ל לתקן וללחלח את הגוף כאשר אין בגוף ליחה כזו מחמת עצמו וזקוק הוא לשמן הבא מבחורין וזה מכונה בשם תיקון הצרה ולא יציאה ממנה שכן עדיין לא האיר השמן באור האמת בדיבור

הקרובים למלכות ומלכות אשר בחשבון הם י"ב הארות
ג' כפול ד' וכאן חסר העניין כולו)

נס חנוכה על פי הנ"ל

וכל זה הוא הנס של חנוכה שכשנכנסו
יונים להיכל טמאו כל השמנים ולא מצאו
אלא פך א' של שמן חתום בחותם כה"ג
שכן היונים הם לשונות העכו"ם שהוא הפך
לשון הקודש הנז' בתורה והם אנשי דמים
ישנאו תם שבאו לעקור את ישראל מהתורה
ע"י גזרותיהם ולזה טמאו כל השמנים עד
שלא נשאר לחלוחית שמן כנזכר ומה
שמצאו פך א' חתום בחותם כה"ג שכן כה"ג
הוא מה שהזכיר רבינו על אהרן הוא יהיה
לך לפה שעל ידו הדיבור ועליו נאמר כה
תברכו שהוא שלימות לשון הקודש הנז'
בתורה והוא חתום בחותמו שהלא חותמו
של הקב"ה אמת וכל זה נס במציאת השמן
שהוא הלחלוחית וכן נעשה נס והאירו
הנרות פתח דבריך יאיר (וגם בזה יש רמזים
נפלאים שלא היה בו שמן אלא יום א' בלבד שזה מורה
על שבת דלעתיד לבא ונעשה נס שנמשך אף לששת ימי
החול ושבת שבעה"ז ואכמ"ל בכל קשרי התורה השייכים
לזה תן לחכם ויחכם עוד)

ובזמן הזה כבימים ההם נעשה ונפעל
כל זה על ידי אור הגדול של נר חנוכה
נמשך רפואה בעצם מציאות לחלוחית שמן
האמת לריאה ולגוף ועולה השמן בפתילה
ומאיר בפתח הדיבור כנ"ל ויה"ר שנוכה
לזה ונכלל ברביה"ק שזכה לכל זה בתכלית
השלימות אמן

והסתרה זו היא בזה שכל שקר שאין
אמת בתחילתו אינו מתקיים בסופו ותחילת
האמת היא אות א' שמטילין אותה בשקר
משום שבאמת אף הצרה נמשכת מאחדותו
הפשוט רק שא"א להבין זאת בשכל אנושי
ולכן אף כשהדמים שעולין מהרגלין ללב
בשעת הלידה שזו עיקר הצרה כלפי האמת
כל זה הוא תחילת הלידה וכפי שאומר רבינו
שעל-ידי-זה נעשה ההולדה, כי הדמים
עולין למעלה, ואזי נדחק המקום שם, ואזי
הם דוחים את הולד לחוץ, ובלא זה לא
תעשה הלידה ולכן יש קיום ומציאות לשקר
דהיינו לצרה לקנות שביתה בלב האדם
לחוש כביכול הצרה הוא דבר אמיתי וקיים
ואילו לא הייתה אמת בצרה שכל מה דעביד
רחמנא לטב עביד לא היה מציאות לצרה
להראות כמציאות אמיתית

אמנם כאשר זוכה לתודה הלכה ולאור
האמת המאיר בריבוע הדיבור שהוא
שלימות הדיבור לשון הקודש וכו' זוכה
שיאיר אצלו האמת ב ג' שמות אל אלוקים
ה' דבר דהיינו שלא די שירגיש סמוך לה'
יתברך ולידו אלא שכביכול ה' מדבר מתוך
גרונו שנעשה בחינת ויקרא לו אל וכו' וכן
והוא יהיה לך לאלוקים אם תוציא יקר
מזולל כפי תהיה דהיינו כפיו ממש עד שאל
אלוקים ה' דבר בעצמו וזו הסמיכות הגדולה
לה' יתברך שאינו נפרד כלל מאתו וזה
הארת ג' קוי האמת בריבוע הדיבור (וכפי
שהורחב בשיעורים מה המה ג' שמות אלו המאירים ב
ד' חלקי הדיבור שהם דיבור צדקה ותשובה ועשירים

הרה"ח ר' יהודה צבי שפירא שליט"א

פרפראות ומגדנות

על תורה ב' "ימי הנוכה"

וייסורים ויגונות ... ומעוצם הצרות והייסורים והמניעות שבזה העולם קשה וכבד על האדם להתקרב לעבודתו יתברך ואפילו להתפלל ולהתחנן ולפרש צערו לפני ה' יתברך גם כן קשה מאוד, מחמת ריבוי המניעות והייסורים שאוטמין את לבו עד שאינו יכול לפתוח את פיו ולא להתקרב לשום עבודה תמה, כאשר יודע כל אחד ואחד הכבודות שיש עליו בכל פעם ופעם בכל יום ויום וכו'. ועל-כן עצה גדולה לזה שבכל פעם יכיר את עצמו את כל הטובות האמתיות והנצחיות שעשה ה' יתברך עם אבותינו ועמנו עם כל אחד ואחד בפרטיות..."

ד. "כי ההלכות שזוכין ללמוד... זה בחינת שעשוע עולם הבא. בבחינת כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא".

הביא ראייה לדבריו מלימוד הלכה בכל יום, מה שנצרך גם בהודאה שאנו מודים בתפילתנו יום יום, וכמו שאנו אומרים בתפילה "על נסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים".

וזה אפשר לדייק גם בגודל אזהרתו ללמוד הלכה בכל יום ושלא יעבור יום ללא לימודה, דיוקו שבכל יום.

א. "ימי הנוכה הם ימי הודאה". אפ"ל דתיבת "הנוכה", עולה כמספר "ימי הודאה" (עם האותיות).

ב. "שעשוע עולם הבא" ר"ת "שעה", אפ"ל ע"פ מאמרם (אבות ד' י"ז): "הוא היה אומר: 'יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה", דהו להמשיך שעשוע עולם הבא כאן בזה העולם, ולעולם הבא.

ג. "כי שאר כל הדברים יתבטלו לעתיד כולם, בבחינת כל הקרבנות בטליו הויז מקרבן תודה שלא ישאר לעתיד רק בחינת תודה והודאה להודות ולהלל ולדעת אותו יתברך".

בדבריו על ענין ההודאה הוא מכליל בדבריו ג"כ את ענין ידיעתו יתברך, וכן לעיל בכתבו: להודות ולהלל לשמו הגדול יתברך, ולהכיר אותו יתברך.

ואפ"ל; שעצם ההודאה הוא ג"כ חלק בידיעתו יתברך והתקרבותו אליו, וכמובא בליקוטי הלכות (כלאי בהמה ד' ד' על תורה זו): "כי באמת זה הדרך של הודאה ותודה הוא דרך נפלא מאד להתקרב על ידו לה' יתברך מכל מקום שהוא, כי העולם הזה מלא צרות

וזאת גם אפשר לדייק בדבריו (לעיל סעיף ב): כי הלכות שזוכין ללמוד, תוך כדי שמדגיש ומוסיף בדבריו: "בפרט מי שזוכה לחדש בהם..." - ההחידושים הם בבחינת תולדה.

כן אפשר להסמיך זאת להא דמובא בשיחות הר"ן (רמ"ה): "סיפר עמי לענין חידושי תורה, מי שזוכה לחדש איזה דבר בתורה, אמר בלשון תמה וחידוש: מהיכן לוקחין החידוש? כי באמת ענין חידושין מי שזוכה לחדש הוא דבר נפלא ונעלם מאוד מאוד, כי מהיכן לוקחין זאת? והמובן מדבריו היה שבוה שזוכין לחדש, בזה רואין התגלות אלקותו יתברך שהוא יתברך מוציא מאין ליש...". דכל זה רומז גם על בחינת תולדה.

ח. "זוה בחינת מזמור לתורה... כי ההלכות בחינת תודה".

אפ"ל דלכך מזמור זה הוא בריש פסוקי דזימרא, בכדי להזכיר ולעורר את הלב בתחילת ההודאה והזימרה מעלת ההודאה שלא יתבטל לעתיד. וכדמצינו רעיון זה בדברי מוהרנ"ת כמה פעמים, על הקדמת אמירת "כל נדרי" כהקדמה לתפילת יום הכיפורים.

ט. "כי ההלכות הם בחינת תיקון וקיום הרגלין".

אפ"ל למעשה; שלימוד הלכה מורה לאדם את הדרך אשר ילך בה. וכדברי הכתוב (שמות יח ב): "והזהרת אתהם את החוקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה". וזהו ענין בחינת תיקון הרגלין.

י. "אסא חלה את רגליו על שעשה שימוש בתלמידי חכמים".

ה. "ובשביל זה מכונה הלכה בשם תודה".

אפ"ל "הודיה" יחד עם מספר עשרים ושש דהוה הודיה לפניו ית' גימטריא "הלכה" (עם הכולל).

ז. "עיקר הצרה הוא בלב כי הלב יודע ומרגיש הצער ביותר".

ואפ"ל, ע"פ הא דמובא (חיי מוהר"ן של"ט) דלעתיד יהיו כולם, "לב בשר" מהא דאיתא במדרש על הפסוק: "ונתתי לכם לב בשר" וכו'. והא דייקא מתוך הצרה מתגלה ההרחבה: "מתוך צרה המציאם פדות ורווחה", וכמובא בדבריו (ליקו"מ קצ"ה) עה"פ "בצר הרחבת לי", וזהו המובא כאן בדבריו: דהלב יודע ומרגיש הצער ביותר - שדייקא עי"כ יתגלה הלב בשר דלעתיד, וזהו דיוקן של "לב".

ואפשר להוסיף ברעיון שיחה זו מהמובא בדבריו בסוף התורה: "ובשעה שהלב בצרה, גם הריאה בצרה, כי הריאה היא קיום הגוף". דזה רומז עליו ז"ל בעצמו שהיה חולי ריאה, וזהו הקשר בין 'לב-בשר' להוא ז"ל מה שמובא בהמשך השיחה: דלעתיד כולם יהיו לב בשר ויתקרבו לאורו...

ז. "זוה בחינת אלה תולדות השמים והארץ בהבראם". מסמיך בדבריו פסוק זה ללימוד הלכה, שההולדה בחינת חסד, ואפשר להסמיכו לדבריו (ליקו"מ מ"א ב): "לפעמים השם יתברך עושה מופתים על ידי בעלי הפוסקים, בבחינת (דברי הימים א ט"ו): "מופתיו ומשפטי פיהו", שעל ידי 'משפטי פיהו', שפוסק שיהיה כך, נעשה מופת. כי מחמת שנתקבל לבעל פוסק". דזהו עניין: התולדה, בריאה חדשה - שינוי הטבע.

ל"א): "כי מדי דברי בו זכור אזכרנו", הינו כמו שאמרנו, שהדבור זוכרת אותו תמיד, והולכת עמו אפלו במקום הטינופת".

שם הוי"ה הוא ברחמים דזהו הדיבור של תפילה שצריכה להיות ברחמים ובתחנונים כמובא בדבריהם (ברכות ה).

ובדבריו במעלת שם ה' (ליקו"מ ק"ב) עה"פ ה' אורי וישעי "והוא בחינת ה' אורי". וכיון שה' אור לו, אין שום חושך שיחשיך אותו. ובוודאי יזכה לראות הפתחים לצאת מהחשך, בבחינת "פתח דבריך יאיר מבין פתיים".

יב. "והאמת מאיר בריבוע הדיבור, ע"י שלשה שמות הנ"ל שהם - א-ל אלוהים י-י שהם בחינת תורה ותפילה ושידוכים וזיווגים" ובהמשך דבריו: שע"י התפילה אנו מקבלים כוחותיו שלו יתברך כביכול לפעול בתפילתנו".

ואפשר לומר באותו רעיון דכוח זה של אלוקותו יתברך כביכול אנו מקבלים גם בתורה ושידוכים.

בתורה הוא מסמיך בדבריו את הפסוק (ירמיהו טו) "אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה", ורש"י בפירושו: אם תוציא אדם הגון מאדם רשע שתחזירהו למוטב, שאני גוזר גזירה ואתה מבטלו.

ובשידוכים וזיווגים כבר מובא באריכות ענין מעלתם דנעשים כביכול שותף במעשה בראשית, ד"לא לתוהו בראה לשבת יצרה" (ישעיהו מח). וכידוע מאמרם בהקשר לכך (נידה לא:). ששלושה שותפים באדם, הקב"ה אביו ואמו. וראה בלשון בעל ה"דגל מחנה אפרים" - "צאינה וראינה במלך שלמה, היינו חתן שדומה למלך... היינו שהחתן נעשה בחינת

הביא ראייה לדבריו ממאמר חז"ל זה שעשה שימוש בתלמידי חכמים, דזהו היפך לימוד הלכות, שיש לשמש את התלמידי חכמים, וכמובא (ברכות ז:) שגדול שימושה יותר מלימודה. דזהו נצרך יותר לגבי סמיכה ולהורות הלכה.

ובדבריו (ליקו"מ סו), מביא את מאמרם (כתובות צ"ו:): "כל המונע תלמידו מלשמשו כאלו מונע ממנו חסד. ושימוש חכמים זה בחינת הלכות שהתלמיד מקבל מהרב".

ואפשר גם להוסיף שמונע ממנו חסד היפך ענינו של אברהם שמביא לעיל בדבריו שזה בחינת תודה הלכה.

יא. "א-ל א-להים י-י דיבר, כי אלו שלושה שמות הם מקור האמת ועל ידם מאיר האמת בדיבור". ואפשר לומר בדבריו דכל אלו הג' שמות רומזים על דיבור.

יעויין בפרי עץ חיים (שער הסליחות פ"ו) "מידת א"ל מ"ג מידות תיקנא קדישא הוא בחינת מלכות". והא מלכות - פה הוא כמובא בפתח אליהו.

א-להים ענין גבורות דינים, דזהו ענין דיבור דין קשה, וכמובא בדבריו (ליקו"מ עח) שכל הדיבורים הם בחינת גבורות וצריך להמתקם. וזהו המובא (פע"ח שער המצות) שא-לוקים הוא בחינת דין ובהתחלפו הוא נהפך לרחמים. גם אפ"ל מהא המובא בזוהר (בראשית כב) אמא עלאה נקראת אלקים, והא הדיבור נקראת אם הבנים, וכמובא בדבריו (שם) והוא בחינת (תהלים קיג): "אם הבנים". הינו, כמו שהאם הולכת תמיד עם בניה, ואינה שוכחת אותם. כן הדבור, שהוא בחינת שכינה, הולכת עם האדם תמיד. וזהו (ירמיה

יחיד ורבים הלכה כרבים... וגם כדי שלא להרבות מחלוקת בישראל... שאין זה רצונו יתברך, כי רצונו רק בבחינת אחדות הפשוט".

לכאורה קשה; למה נצרך להביא ב' ראיות למעלת האחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות.

ויש לדייק בדבריו, דבראיה הראשונה של יחיד ורבים הלכה כרבים - סובב והולך יותר על כלל הבריאה, וכמו שהדגיש שזאת הבחינה יקר מאוד בעיניו יתברך.

ובראיה הב'; ככדי שלא להרבות מחלוקת בישראל, מדבר ביותר על עולמו אנו, ולכך סיים בדבריו שאין זה רצונו יתברך, דזה העולם נברא בגין לישתמודעין ליה, היינו לגלות רצונו יתברך בזה העולם. עניין רצון. ויעויין בליקוטי הלכות (גבית חוב מיתומים ד א): "וזה בחינת הנוכה שמצוותו בשמן... כי הדלקת נר מצוה זה בחינת המשכת אור האין סוף שיאיר להדעת, לידע כי ה' הוא האלקים שזה עקר התכלית, שבשביל זה נברא האדם כדי לדעת אותו יתברך, כמו שאיתא בזוהר הקדוש, בגין דישתמודעין ליה... וזה בחינת נרות המנורה שנאמר בהם, באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן וכו'. כי עיקר הדלקת נרות המנורה הוא באוהל מועד סמוך לארון העדות שהיה בבית קדש קדשים ששם עקר הביטול אל האין סוף לבחינת רעוא דרעוין, שזהו בחינת קודש קדשים דכל רעותין תקיעין תמן בחינת רעוא דרעוין שמשם עיקר התגלות אלוקותו יתברך..."

אימא עילאה, שמוחלין לו כל עוונותיו, ולכל הגלויים אליו". דזהו השפעת כוח השידוכים והזיווגים, שמקבלים כוחו יתברך כביכול.

יג. "ושלימות הדיבור הוא בחינת לשון הקודש".

ע"פ המובא (ליקו"מ יט) על גודל יקר הערך של לשון הקודש שכל לשונות העמים והרע שלהם נופלים ע"י לשון הקודש, וזהו המובא בכאן בהמשך דבריו: ששבת מקושר ללשון הקודש. והוא המובא בלשון הזוהר (ח"ב קלה) מה שאנו אומרים בכניסת השבת: "כד עייל שבתא איהי אתיחדת ואתפרשת מסטרא אחרא, וכל דינין מתעברין מינה, ואיהי אשתארת ביחודא דנהירו קדישא, ואתעטרת בכמה עטרין לגבי מלכא קדישא, וכל שולטני רוגזין ומארי דינא כלהו ערקין ואתעברו מינה, ולית שולטנו אחרא ככלהו עלמין" שהרע נכנע מגודל מעלת קדושת השבת קודש, בבחינת לשון הקודש.

ובהמשך דבריו; דע"י שממשיכים קדושת שבת מתגלה האחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות, דזהו בריאת העולם. ומשתווים הם עם דבריו שם ע"פ דבריהם (בתורה י"ט) על מעלת לשון הקודש שבו נברא העולם. דזהו בעצם בריאת העולם וכדבריו: "שאנו מאמנים שכל הפעולות משתנות נמשכין מאחד הפשוט יתברך, שברא כולם בששת ימי החול ושבת בשבת".

יד. "והתגלות אחדות הפשוט זאת הבחינה יקרה מאוד אפילו אצלו יתברך, כמו שמצינו

הר"ר אלעזר אנגל שליט"א

קשרים וביאורים בדרך אפשר

את הדרך הטוענת שהעיקר זה הידיעה [-מנוחת שבת לכד המבטלת את ימי החול], וגם את הדרך הטוענת שהעיקר הוא הבחירה [-עבודת ימי החול ההפוכים משבת], וכן רביה"ק שולל את הפתרון של רוב הצדיקים המערבבים ביניהם [ומקטינים את אחד מהם] אלא רביה"ק סבר שהידיעה היא עד הסוף והבחירה היא עד הסוף וזה ישאר סתירה מוחלטת "כנגד השכל האנושי" (סעיף ו), אלא שיוצא מזה יסודות גדולים בעבודת ה' ובהתחזקות אחרי שאדם בוחר עד מקום שידו מגעת וזוכר האמת ועושה כל שביכולתו וכוסף ומתפלל לעולם, ומזה גופא מתגלה לו לפי שעה הידיעה עד הסוף. וזה הכוונה יש ענין שיתהפך הכל לטובה [ידיעה] ובלבד של יתיאש מן הצעקה לעולם [בחירה עד מקום שידו מגעת]. וזה חנוכה ימי החול ובחירה לגמרי, ושבת וידיעה לגמרי. ואף שזה ישאר סתירה מ"מ יצא מזה דרך מיוחדת שהיא מבוארת בתורה זו.

ומכאן היסוד להבין מה הכוונה להמשיך את השבת לימי החול, ואחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות, שלא הכוונה כמו מי שמפרש שמבטלים קצת מהצרה, ומקטינים את הבחירה ואת ימי החול, אלא הצרה - הבחירה - העצבות ישארו לגמרי, אלא שמהם דווקא יוצר משהו חדש "לשון חול המקושר לשבת", "יום חול עם קדושת שבת", פעולות משתנות המביאות לאחד הפשוט.

1. בסוף התורה מבואר שחנוכה הוא גם מלשון "מנוחה" של שבת, וגם מלשון "חנוך" שזה ימי החול. ולכאורה זה תרתי דסתרי, ואין ליישב שממשיך הארה משבת לחול כי א"כ זה עדיין לא מנוחה אלא ימי חול. אלא רואים מכאן יסוד גדול שחנוכה זה לא ימי חול ולא שבת אלא משהו שלישי - חדש - שהוא תכלית ועיקר יסוד כל התורה הזו שהוא נוצר משבת וימי החול ביחד! בלי לבטל את השבת ובלי לבטל את החול. והכוונה בזה תבואר מיד.

ועוד ראה ניצחת לדבר, שהרי שטיפת הדמים לפני הלידה זה עצמו הצרה ושטיפת הדמים על הלב, ודווקא מהצרה עצמה מגיעה הלידה, ואם היה שבת לבד לא היה לידה [אמנם בבחינת שבת וכמו קודם החטא הלידה הייתה ללא צרה, אך כעת בעוה"ז מוכרחים הצרה]. ואם ישאר הצרה לבד ינזק הלב והריאה. ורואים שצריך גם צרה וגם עצה למרות שנשארת הצרה, וזה נחמה.

2. הכוונה בזה היא, ששבת זה הידיעה שאין בכלל רע והכל טוב אבל אי אפשר בעוה"ז להתנהג לפי הידיעה, ובהכרח שגם ענין ההודאה אינו להודות על הרע כמו לעתיד לבוא, כי רק בשבת מתגלה הידיעה, ואילו תכלית התורה והדרך החדשה שרביה"ק מגלה היא חנוכה הכולל בתוכה לגמרי את ימי החול שהם ו' קצוות הבחירה. ובשאר מקומות ראינו שרביה"ק שולל גם

עליו). כי בהכרח שיש קוים חלוקים החסד והגבורה, והאדם יכול רק לאזן אותם בקו האמצע אבל הסתירה ביניהם נשאת.

וזה כנגד פעולות משתנות [ג' קוים שונים שהם שורש כל המשתנים], וכנגד הרבים.

ואח"כ יש ז' שהוא השבת שהוא המלכות שהוא ההפך הגמור כי בו מתבטל כל הדין ואפי' האמצע והכל נהיה חסד פשוט. וזה שמחה-ומנוחה גמורה כי התבטל כל האחריות.

ואח"כ יש חנוכה שבו יש משהו שלישי הכולל גם אחריות עד הסוף-ימי חול-עבד-עצבון = בחירה מלאה. וגם "כל מלאכתך עשויה-גם ברוחניות"-שבת-שמחה = ידיעה עד הסוף. בלי שאחד מהם מבטל את השני^א.

ולפי"ז מובן למה במציאות חנוכה זה ח' ימים כדי שיהיה בו את כל הימי חול ואת השבת בלי שיתערבבו יחד, ומתורצת השאלה הידועה למה חנוכה הוא ח' ימים כי צריך את כל ימי החול ואת השבת וזה לכה"פ ח' ימים. כי ימי החול הם 6 ושבת זה 7 וחנוכה זה משהו שלישי [שעיקרו זאת חנוכה-הבינה^ב] וביחד זה ח', וזה רק לפי המהלך הזה שהחול נשאר חול

והדבר השלישי הזה רק הוא הודאה/תולדה/הלל/ששוע עוה"ב (שזה ענין אחר מעוה"ב של שבת), ועליו צריך לפרש את ההלכות/חידושי תורה כפי שנבאר.

3. ומבואר בליקו"ה שכל התורה כאן נחלקת למספרים ולספירות, בתחילה יש ג' שמות אמת שהם חסד [אל] גבורה [אלקים] תפארת [הוי"ה], והם מאירים לריבוע הדיבור שהוא נצח [צדקה] הוד [תשובה] יסוד [עשירות] ומלכות [דיבור של מלכות] של ימי החול [כי ביום שישי ירד גם שפע השבת, ובמפורש כתב שאין הכוונה לשבת עצמה ולמלכות השלימה עצמה אלא להארת שבת שביום ו', ואולי הכוונה למלכות דיסוד כמבואר בכוונת לולב שהאתרוג הוא המלכות דיסוד דז"א והרשימו הנשאת בו אחרי היחוד בסוד העט', אבל אין זה המלכות הנוק' ממש]. וא"כ שלושה אמת וריבוע הדיבור עדיין הם בגדר ששת ימי החול'.

וא"כ כל הדיבורים הללו הם עדיין לשון עילגים-"מעשינו ועצבון ידינו"-עבד [והכוונה שהעושה את כל המצוות והעבודות הכלולות בו' ספירות מתוך השקפה הבחירה לבד וממילא הוא עבד שעליו מוטל כל האחריות ובוודאי יהיה לו עצבות ממעשי ידיו (הלשון מעיד שהכל מוטל

י וא"כ לפי"ז יוצא שדיבור של מלכות הוא עדיין לא מלכות של שבת. כי הוא עדיין לשון עילגים כלפי שבת. והוא לא תופס יום כי הוא חלק מז"א.

יא וכמבואר בחי"מ שדעת רביה"ק בענין הידיעה והבחירה היא ששניהם שלמים עד הסוף, ודלא כמו אלו שהקטינו את אחד הצדדים, ואי אפשר להבין זאת בשכל, ואעפ"כ בדרך עבודה רביה"ק קבע לנו כללים ברורים לבחור עד מקום שידו מגעת ע"י אמת, מעשה, צעקה-תפילה-רצון, ואז תתגלה הידיעה לפי שעה שהכל יתהפך לטובה [וסימנך אמצ"א]. וא"כ בדרך עבודה כל מי שנוטה לאחד הצדדים לבד נוטה מדעת רביה"ק.

יב תורה מ"ט עה"פ מי זאת עולה.

יומא שהצליח רק יום אחד ללמוד, אך דווקא זה מביא לאור הלבנה [שנשאר לבנה] המתמלא כאור החמה, ומלאה הארץ דעת את ה' כמים לים מכסים-ועדיין יש עומקים בתחתית הים.

5. ונרחיב לבאר מהו הענין השלישי הזה-חנוכה.

דהנה בלי הצרה לא יהיה לידה. ולפני החטא ולעתיד ילדו בלא צער, שזה בחינת שבת, ורביה"ק לא מדבר על בחינה זו אלא דווקא על בחינת הצער הקיימת היום, כי זה כל מהות העניין השלישי, לא לבטל את הצרה והצער והדוחק, אלא ללמד למה יש צרה וצער ודוחק-כדי שיהיה לידה.

וכמו שרואים מפורש בכל ספרי רביה"ק שרביה"ק לא לימד אותנו איך להתפטר מהצרות אלא מלמד דעת מדוע דווקא הצרות מבטלות את החומר ומגבירות הצורה והם לטובה להביא לביטול עונה סבלנות והמתנה. ובעלים לתרופה רנ"ת מאריך שהיסורים ממתקין הברש, ובחיי"מ יש הרבה שיחות שרביה"ק אמר לבעלי יסורים שאין פתרון והיקר שיעסקו בעבודת ה' מתוך הקושי, ושיחות הר"ן מבואר שהעוה"ז מלא יסורים וכנראה כאן הוא הגיהנום אלא

והשבת נשארת שבת כי לפי מי שלומד שהחל והשבת מתערבבים א"כ יש מקסימום 7 ולא 8.

4. ולפי"ז יוצא שיש 3 סוגי הודאות.

הסוג הראשון הודאה של ימי חול, ששם יש ג' קוים, ולכן מודה על קו הגבורה כי יודע שזה מכפר לו עוונות, ומודה על קו החסד שיש גם דברים טובים, ומודה על קו התפארת שגם הגבורות ממותקות. וזה הודאה של כל הצדיקים ורביה"ק לא חידש בה כלום.

הסוג השני הוא הודאה של שבת, ששם מודים גם על הצרות כמו לעת"ל שיברכו הטוב והמטיב על הצרות, וזה לא ההודאה של תורה זו, וגם לא ההודאה של דרך רביה"ק³, כמבואר היטב בתורה זו שאין כוונתו להעבירנו אל שבת-אחדות פשוט.

והסוג השלישי הוא הודאה של חנוכה, שיודע שהצרה היא צרה, אך מבין שהצרה מביאה להולדה חדשה, לחידוש חדש, לסוד החדש שמתגלה בתורה זו. "וא"כ הצרה היא צרה-ימי חול-שטיפת הדמים הגורמת לדוחק ללב ולראות, והיא החסרון של התמיכי אורייתא והיא הסבל של הבר בי רב דחד

יג. ויש הטועים לפרש שזה כוונת רביה"ק שהרי מזכיר ענין שעשוע עוה"ב, אך לפי המבואר היטב לעיל ולקמן רביה"ק בכלל לא מדבר על העוה"ב=שבת=ידיעה שהרי אין דרכו לנטות לידיעה כנ"ל מחיי"מ, אלא כוונתו לחנוכה=משהו שלישי=שעשוע עוה"ב שבו יש גם בחירה עד הסוף.

וראיה ניצחת לדבר שלא מצאנו בכלל בכל ספרי רנ"ת שענין רביה"ק היה להודות על הצרות. ולחיות בצורה "עתידי לבוא" שאין שום צרה. וגם בתורות שרביה"ק הזכיר את מאחז"ל של לעתיד יברכו הטוב והמטיב, הוא הזכיר זאת רק על שעת הביטול ותמיד כתב שזה רק לפי שעה וחוזרים מהביטול. ראה תורה ד' קמא, ותורה ס"ה קמא. וכן בתורה כ"א שהזכיר זאת כתב שאחרי שבחור בכל כוחו וצועק נכנס לו מקיף לפי שעה כי מיד יש מקיף חדש שגם אליו צריך לחזור ולבחור בכל כוחו בקידוש ז' נקביו וצעקה.

יד. את כל החלק המודגש הזה נלך ונבאר באותיות הבאות.

זוה ששוע שיסודו הוא שיש נקודה מפתיעה וחידוש כי נהיה ששוע כשמבין שסתם חשב שהצרה היא דבר רע, אלא באמת הצרה וההתרחקות הם הקורבן-התקרבות.

זוה נחמה לשון חרטה כי הנחמה האמתית היא כשמבין שהצרה היא הזדמנות להתקרבות טובה ואז הוא מתנחם וכן מתחרט מהבנתו הראשונה ואז שמח למרות הקושי.

6. זוה הלכות-חידושי תורה-שימוש תלמידי חכמים-ומעשה דריו"ח-ותמכי אורייתא. כי הבר בי דרב דחד יומא "הצטער" והיה לו דוחק וצרה שלא יכל ללמוד רק יום אחד, ובא לריו"ח [הצדיק המושלם שלא טעם טעם חטא-בלא חיזו דהאי עלמא-שחי לפי הדין כר"ע וחבריו המבוארים בהל' תפילין ה"ה, שאין בידו לעשות רע כי כפה יצרו לגמרי שלכן אמר על היצר שהוא כברו לבן ולא ירא לומר חץ בעיניו ולכן אמר שצדיק עדיף על בעל תשובה] זוה עושה דוחק אליו כי הוא הבחירה המושלמת ואיך יעזור לבעל בחירה המעורבב בבחירתו, אך חידש לו עצה שבאמת תשאר צרתו וימשיך להיות רק "חד יומא" ואעפ"כ היום הזה חשוב שנה, כי ההתקרבות והקורבן כפי כוחו בבחירתו זה עצמו תכלית צרתו. וזה גופא החידושי תורה של רביה"ק לספר את גדולת הקשיים העוברים על האדם.

והלכות זה ע"ש תהלוכות הדמים-ב' תהלוכות-גם בשטיפה על הלב והצרה וגם כשחוזרים ללכת כסדר. כי בכל הלכה וחידוש בתחילה יש צרה וקושיא ודווקא

שהעיקר לדאוג לעולם הנצחי. ובליקו"ה מבואר שהעיקר הוא שמכל מצב בעולם יחפש את ה'. והיו צדיקים שעשו מופתים לפתור בעיות אך דרך רביה"ק היה אסור במופתים ועניינו היה לתת דעת להתקרב מתוך הקשיים שתמיד יהיו וכהסיפור על ב' השכנים העניים.

ובזה מיושב כמה תמיהות בעניין הלב והחכם, שלכאורה המשל לא מובן כי אם מגיעים לחכם לבקש עצה מדוע הוא משליך את הבאים להתייעץ. וכי באו בשביל שיגרשם. וכן לא מובא מהי העצה שנתן. ולפי המשך התורה יוצא שברגע שגירש אותם הדמים חוזרים ללכת כסדרם ויוצאים מהצרה, והרי לא קרה כלום אז איך יצאו מהצרה. ומדוע נקרא בתואר "חכם". וכעת מובן שבאים לחכם עם הצרות והחכם נותן עצה ודעת שהצרות בעצמם הם דבר טוב ומתנה גדולה וממילא כשקיבלו החכמה הזו זה העצה הטובה ביותר ואז נגמרה הצרה והם מתנחמים ושמחים ביסורים והולכים.

זוה הכוונה "להודות ולהלל", זוה הכוונה "להכיר", זוה הכוונה "ששוע". זוה הכוונה "נחמה". זוה הכוונה בשלושת הדברים "יודע-מכיר-סמוך".

כי להודות זה להכיר באמת, וכשיש צרה אדם חושב שזה צרה גדולה, והוא צודק, אבל כשיש לו דעת הצרה עצמה נהפכת להתקרבות. ואז מכיר באמת את ה' כי לפני"ז טעה וחשב שצרה זה רע, וכעת מכיר באמת שצרה זה טוב. ואז הוא יכול להלל. וככל שיש לו דעת יותר כך מכיר יותר וככל שמכיר יותר הוא סמוך לה' כי בצרה בעצמה הוא סמוך לה'.

הצרה ושטיפת הדמים על החכם והלב של העולם, וזה עצמו יוצר החידושים שבאמת בעולם הבא הבת קול [המלכות דלעתיד] אומרת שהלכה כמותו. כי דווקא מכך שמציעים אותו מאוד נעשים החידושים. ולכן מסקנת רביה"ק שכן הלכה כמותו.

[ולכן ר"א סבר שאף שהחול -ימי החול] מפריד החוליות [רמב"ם] אעפ"כ אפשר לחברם לחיבור אחר שאינו של חרס [ימי החול] אלא לחיבור של בנין [שנבנה משהו חדש ושלישין] למרות שיש פירוד של "חול" [-ימי החול] ביניהם. אך רבנן סברו שבימי החול מפרידם ואזלינן בתר החרס [רש"י] ומתחבר לכלי חרס [רמב"ם] דהיינו חיבור של חרס-של ימי החול של של אחדות בימי החול. וא"ש לחבר הרמב"ם ורש"י וזה גופא המחלוקת שביארנו במהלך התורה].

כי ר' אליעזר שגבה מעלתו [ר'] אליעזר הגדול, ושם האחד אליעזר, דרי מעלה עין לא ראתה כמבואר בתורה ז' תנינא, ומפורש בגמ' שאילולי הבעיה של "להרבות מח' בישראל" לא היה אפשר לעשות לו כלום, ובהתגלות החנוכה לא ירבו מחלוקות אלא כל המחלוקות יהיו חלקים מהשלמות השלמה].

וכן בכל החדושים וההלכות אף סברות הפוכות וחלוקות כולם נצרכים ואף שיש כללי הפסיקה ללמעשה בגלל ימות החול אעפ"כ לעת"ל יתגלה שהכל אמת ונצרך, ואף שלא פסקו כמותו אם ממשיך לחדש לעולם בזה עצמו הלכה כמותו ועצם ימות החול עושים שלא יפסק כמותו כדי שיהיה צער וצרה ואם יזכה יבין מזה בעצמו לחדש יותר.

הקשיא מובילה את התירוץ והחידוש, ועיקר התירוץ הוא שהשאלה עצמה היא התירוץ והחידוש.

ולכן צריך לשמש ת"ח, וכן הנותן להם צדקה צריך להחסיר ממונו לפני, כי רק כשנחסר וטורה יכול החכם לחדש לו שהטרחות עצמם הם ההלכות - חידושים - מילוי.

7. וזה מעשה דר' אליעזר שלכאורה קשה הרי סוף סוף אין הלכה כמותו ומדוע רביה"ק אומר שהלכה כמותו שהרי זה דברי הבת קול אך סו"ס לא פסקו כמותה. ועוד סו"ס מה יצא לו משלימות דיבורו הרי בסוף ה' מעדיף את הרבים שהסכימו ליחיד. וכן מדוע הוא לא הסכים לרבים. וכן מה הכוונה לחדש הלכות הרי כל ההלכות כבר נקבעו. וכן הרי אין הלכה ברורה כלל כי רבו המחלוקות גם בהלכה וא"כ גם הלכה אינה אמת מוחלטת כי יש שיטות אחרות.

כי יש ב' סוגים שהרבים מסכימים לדעת אחת, האופן הפשוט שמקבלים כולם את הדעה היחידה. וזה השלמת הקוים של ימי החול שהתפארת כוללת ב' הקוים ועושה שלום ביניהם עד שנהיה קו אחד ממוזג.

אבל יש בחי' יותר גבוהה שכל יחיד נשאר לו המהות והדרך המיוחדת שלו, ואעפ"כ מבינים שצריכים את כולם, והכל ניתן למשה בסיני ואלו דא"ח, ומ"מ יש אחד המיוחד המחפש חידושים נוראים שהלכה כמותו, אף שכאן בימות החול והעוה"ז לא מבינים אותו כלל.

ולכן בעוה"ז שזה ימי החול ברגע שהסכימו הרבים לדבר אחד שזה מיזוג הקוים של ימי החול הלכה כמותם וזה עצמו

סוגי הדיבורים בעצה מיוחדת הנובעת מהעצה הכללית. ולא עצות העולם הפרטיות שאינם נובעים מהעצה הכללית [ואיכמ"ל].

9. לסבר האוזן להבין ענין הלב - תהלוכות הדמים - הריאה - צרת הלב - עצת הלב - הרגשת הלב, לפי המהלך המבואר ולפי הידוע בחכמת גוף ובריאות האדם.

כל צרה בגוף [המגיעה ממזיק חיצוני חיידק/וירוס/פטרייה/תולעת/קרינה/מכה. או ממזיק פנימי פסולת מאוכל או חומרים חריפים מסוכנים המוכנסים באוכל/כלים/שקיות נילון וכלי פלסטיק ואלומיניום, או בתרופות וכד'] גורמת לנזק, הגוף מרפא את הנזק ע"י מערכת החיסון ואלפי כוחותיה הנמצאת כולה! בדם. כפי שיהיה יותר דם [איכותי ובריא עם חומרם שהגוף צריך] הריפוי יהיה מהיר יותר, (לכן סביב מקומות פגועים נהיה נפוח ואדום-מריכוז דם). הלב קובע את קצב הגעת הדם לכל מקום ע"י סך הדפיקות, ולכן בזמן חולי עולה הדופק [וממילא עולה החום, כי הדם חם וכשהוא נוסע מהר הוא מגביר החום, והחום הוא נצרך מאוד למערכת החיסון, והשומר על התנאים הנכונים חומו לעולם לא יהיה מסוכן ואיכמ"ל]. ואז מתחיל הריפוי.

ואיך הלב יודע להתחיל לדפוק. זה גם ע"י הדם כי בתוך הדם יש חומרים שאומרים לו לדפק חזק.

ותמיד בדם חייב שיהיה חמצן וסוכר, כי זה החיות של כל תאי הגוף, ולסוכר יש מאגרים גם לחודשים שלמים! ולחמצן לא. והחמצן נכנס לדם ב"ריאות". ולכן ככל שעולה הדופק צריך יותר חמצן

8. ג' קוי אמת וריבוע הדיבור הם פעמיים, פעם ראשונה בהגדרתם בחול [כשנמצאים בצרה והדיבור לא שלם, כמו במצרים שמושה אמר "לא איש דברים", ופעם שניה לגבי ר' אליעזר הם מתבארים באופן אחר לעניין חנוכה-השלישי. [והם לא שייכים בהגדרת שבת].

כי מתחילה גם צריך להמתיק קו הגבורה בחסדים, ובעוה"ב הכל רק חסד אבל יש חסד שלישי "חסדי דוד". שזה חנוכה והחסד של ההלכות. "ויתבוננו [-בינה] חסדי ה'". ואצל דוד ההלכה כמותו לא תמיד הייתה בנגלה, ואעפ"כ ידע שהצרות נועדו לחדשו ולכן סו"ס ה' עימו ולא עזבו כלל אף בצרות, אף שזה התגלה כלפי ההלכה רק אח"כ.

כי בהודו לה' יש ד' צריכים להודות שזה התודה הרגילה [-של ימי החול] של יציאה מהצרה [יודו לה' חסדו] שלא הביא זאת בתורה, אך "סיים בסופם" שה' מייבש המים ואח"כ הופך הארץ ציה למוצאי מים [מלאה הארץ דעה את ה' כמים] שהמדבר והצער נהפך לדעת. ע"י ההתבוננות והבינה. וזה חסדי ה'. וזה ההודאה השלישית.

ואחרי התגלות הדעת - עצה - חכם - חנוכה - חידושי תורה - הלכות - הודאה השלישית, ממילא חוזרים לעבודת ימי החול עם דעת חדשה והעבודה בג' קוי אמת=תורה, תפילה, שידוכים=חג"ת. וריבוע הדיבור=נה"י, היא אחרת, לא ע"מ לסדר את כל הבעיות אלא על מנת לחדש ולהתקרב מתוך הקושי והצרה שבהם. ואזי מהעצה הכללית יוצאים עצות פרטיות מעשיות איך ללמוד ולהתפלל לשלום בית/וכל

הריאות בצרה-צורך להתמלאות מהר. וזה עצמו מרפא את הצרה הכללית. [וריבוי נשימה מיוחד מקל הצרה יותר עד להעברת הצרה כמבואר בתורה ח' קמא ואיכמ"ל].

ולכן גירוש הדם זה עצמו העצה והרפואה.

וגם בצרה שאינה גופנית, המהלך אותו דבר אלא ששם זה לא מערכת החיסון אלא חומרים אחרים המאפשרים להתמודד נכון עם הצרה.

וזה בדיוק תואם למה שביארנו בדרך העבודה].

למלאות יותר דם. [וגם הלב עצמו שעובד קשה צריך יותר חמצן, וגם החמצן עצמו עוזר בריפוי הצרה].

זכעת מובן שבזמן צרה הדמים שוטפים על הלב לבשר לו עם החומרים שבו על הצרה, והעצה שלו זה שהגוף מרפא את עצמו אלא שצריך יותר דם ולכן מגרש הדמים אל הריאות להתמלאות בחמצן ומשם מגרשם לכל הגוף. והם חוזרים אליו לומר לו שעדיין לא התרפא האדם וצריך עוד חמצן. וחוזר חלילה עד הריפוי.

ולכן כשעולה החום והדופק האדם נושם הרבה יותר [כמו בזמן ריצה או עליית החום] ולכן כשהלב בצרה-צורך לדפוק מהר, גם

הר"ר בנימין זאב חשין שליט"א

השור והחמור!

ההמתקה וההרחבה

עליהם, ועל ידי זה יתקרב לעבודתו ית', ויתחזק לבבו לבטוח בהשי"ת שישמע תפילתו, ויוכל לפרש שיחתו לפניו ית' כראוי ולהפיל תחינתו שיושיעו לגמרי מכל צרותיו.

ומוהרנ"ת מזהיר כי כאשר האדם אינו מתבונן למצוא את ההרחבות והישועות שבתוך הצרות והקשיים, יכולים הם 'להתערבב' בדעתו וכליבו לסבך אחד גדול ח"ו, כאשר הצרות והייסורים מתחברים והופכים ל'כלאיים' מסוכנים של תרי זיני בישא 'שור וחמור' – יחדיו [חיבור של קלי' עשו עם קלי' ישמעאל עיי"ש], אשר פגיעתם רעה ומסוכנת מאד לעקם את הלב ולאוטמו מכל צד, לבלי להשאיר לאדם שום אפשרות לפתוח את פיו לצעוק ולשווע לישועתו ית'.

ועל כן באה אזהרת התורה: "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", כי אם להתבונן היטב בחסדי ה' ולמצוא את ההרחבות והחסדים שבתוך הצרה ויודה עליהם להשי"ת, ואזי הרחבות וחסדים אלו מפרידות ומרוויחות בין צרה לחברתה לבל יתחברו ויסתככו יחדיו, בבחי': "ורווח תשימו בין עדר ובין עדר"^{טו}, ואזי יוכל לחזק לבבו באמונה

א.

ידועים דבריו הנפלאים של מוהרנ"ת בהל' כלאי בהמה ה"ד, בהם הוא סולל דרך נפלאה כיצד להתקרב להשי"ת בכל מצב, גם מתוך סבך של קשיים וצרות הסובבים את האדם מכל צד, על פי גילוייו של רבינו הק' בתורה 'מי חנוכה' על הדרך הנפלאה של 'תודה והודאה' - להודות ולהלל להשי"ת על רוב רחמיו וחסדיו שגומל עם כל אדם בכל עת.

כאשר מוהרנ"ת מעמיק ומוצא בדברי רבינו הק' כי עיקר עבודת ההודאה היא להתגבר ולהודות להשי"ת גם מתוך תוקף הצרה ח"ו עוד טרם תצמח הישועה השלימה, כי גם שם, בתוקף הצער ובתוככי המיצר בוודאי נמצאים הרחבות נפלאות לרוב וחסדי ה' וישועתו, כאשר יסדר רביה"ק ז"ל במאמר 'בצר הרחבת לי' (סי' קצה) – שאין לך צרה שלא תימצא בתוכה איזושהי הרחבה שהשי"ת מרחיב לאדם ומגדיל חסדו עמו, ומוטל על האדם לפקוח עיני לבו ודעתו ולהתבונן היטב ולמצוא את אותם הרחבות וישועות, ולהודות ולהלל להשי"ת

טו הנה האותיות האמצעיות של 'שור חמור' – הוא 'רוח', רמז אל הרווח וההרחבה שנמצא ביניהם, וכל האותיות יצטרפו: 'שמוך רוח', היינו לשמור על הרווח וההרחבה שלא יאבר ע"י הכלאיים.

ובטחון בהשי"ת ולצעוק אליו על צרותיו עד שיושיעו ישועה שלימה טו.

ב.

ויש לבאר בס"ד, כי ערוב וסחרחורת זו של: 'רק רע כל היום' ח"ו – כביכול הרע הוא

טז ענין זה מבאר באופן נפלא את דברי רבינו הק' בסעיף ב' וז"ל: 'כי כשנפלין לאיזהו צרה ח"ו, אזי עיקר הצרה בלב, כי הלב יודע ומרגיש הצרה ביותר, כמו שכתוב 'לב יודע מרת נפשו', כי 'הלב מבין', ועל כן הוא מרגיש הצרה ביותר. ואזי, בשעת הצרה, מתכנסים כל הדמים ועולים אל הלב, כמו כשיש צרה באיזהו מקום ח"ו, אזי מתכנסים כולם אל החכם שיש שם לקבל ממנו עצה. כמו כן נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב, לבקש עצה ותחבולה כנגד הצרה. ואזי הם שוטפים על הלב, ואז הלב בצרה ובדוחק גדול, כי לא די שהלב דואג בעצמו, כי הוא מרגיש הצרה יותר מכולם, אף גם הדמים שוטפין עליו ומצריין לו מאד. ועל כן כשיש ח"ו צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, כי הוא מבקש לנענע מעצמו ולהשליכם מעליו, ועל כן הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה ח"ו עכ"ל.

ולכאור' הדברים טעונים ביאור שהלא כפי שהמשיל רבינו הק' את עליית הדמים אל הלב, כעליית האנשים אל החכם לבקש עצה ותחבולה להינצל מהצרה, משמע שהוא תהליך רצוי וטוב, ואילו מהמשך לשונו משמע שהם רק גורמים ללב מיצר ודוחק גדול. וביותר צ"ב, שהלא אם אכן הלב הוא החכם אשר ממנו עצה ותושיה מדוע יבקש לנענעם ולהשליכם מעליו, ואיה אפוא עצתו להינצל מהצרה [עיין זוה"ק בלק (דף רב).] "כי תצור אל עיר וגו' לא תשחית את עצה" - דא תלמיד חכם דאיהו במתא, דאיהו אילנא דהיי... ההוא דיהיב עיטא למתא, לאשתזבא מן דינא, ואולף לון ארחא דיהכון בה' עיי"ש, ודוק לכאן, וכלל דברי זוה"ק אלו שייכים מאד לתורה דילן מכמה פנים ואכ"מ]. וכן צ"ב מה פשר הצרה הכפולה המתרגשת על הלב משטיפת הדמים. אך לאור דברי מוהרנ"ת בהלכה זו, הדברים מובנים היטב, כי הן אמת נכון הדבר לעלות אל הלב ולבקש עצה, [ועיקר עצתו היא הארת האמת בתפילה שתבטל לגמרי את הגזירות וכו' (כהמשך התורה)], אולם, אסור שזה יהיה באופן שהם 'מתקבצים ושוטפים' עליו מכל צד, כי אזי הם אוטמים את מפתחי הלב שלא יוכל להתפלל ולצעוק אל ה' אשר זהו עיקר המצר והדוחק של הלב, ועל כן הוא מנענעם ומשליכם מעליו, כמרמו להם עצה לעת עתה, שילכו תחילה להתבונן ולמצוא הרחבות בתוך הצרות, ואזי יתזרו ויעלו אליו באופן הראוי, ויוכל ליעץ להם עצת התפילה. [ראה רש"י (דברים א כב) על הפסוק: "ותקרבון אלי כולכם" - בערבוביא, ולהלן הוא אומר: 'ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו', אותה קריבה היתה הוגנת, ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם... אבל כאן 'ותקרבון אלי כולכם' - בערבוביא, ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים, עכ"ל]. (ודוק שהקריבה בערבוביא היתה בענין המרגלים המוזכרים בסעיף ד (בסוגריים) אודות פגם הדיבור אמת, שעיקר פגםם היה שלא התבוננו בחסדי ה', כהמשך הכתובים שם בתוכחת משה)]. ולהוסיף פרפרת נפלאה: הנה אמרו חז"ל עה"פ: "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי", שכאשר גזר פרעה 'כל הבן הילוד היאורה תשליכהו' עמד עמרם וגרש את אשתו, עד שאמר לו מרים: 'גזרתך קשה משל פרעה, פרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גם על הנקבות', הלך והחזירה וכו'. הבט וראה כי עצת מרים [לב יודע מרת] היתה להתבונן ולמצוא הרחבה בתוך עומק הצרה, ובכך הצילה את העם מהגזירה הקשה יותר [דגאורו, גם וגו' לא יהיה ח"ו], ובכך 'וילך ויקח את ב"ת לוי' - ס"ת: 'לא תחרוש ב'שור וב'חמור י'חדיו'. ובכך זכתה להיות ה'מילדת בנקל' של כל ילדי ישראל.

קדושת ה'אחדות הפשוט', להעלימו ולהסתירו ח"ו לבל יתגלה [ראה תהלים כב: 'הצילה.. מיד כלב - יחידתי' דייקא, הרי שה'כלב' הוא לעומת ה'יחידה'].

והנה, מבואר בסעיף ה (בתורה ב) שה'פעולות המשתנות' הם בחי' ה'עבדות' דימות החול, וה'אחדות הפשוט' מתגלה בסוד מנוחת שבת שהיא בחי' 'בן' [נייחא דעילאין ותתאין בחי' 'ויולד בן ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו' וגו' כמבואר שם]. ונפלא לפי"ז כי ה'שור והחמור' הם בסוד העבדות דימות החול שהרי זה תפקידם לעבוד ולחרוש 'כשור לעול וכחמור למשא', ובשבת קדש נצטוונו: 'למען ינוח שורך וחמורך' [כמבואר בליקו"ה שם], אבל הכלאיים יחידו שהוא ה'כלב' דעמלק הוא לעומת אחדות ה'בן' דשבת קדש, ועל כן חושבנא דדין [כלב'] כחושבנא דדין [בן'] זלעו"ז. ודוק.

והנה שרש תיבת 'כלאיים' הוא מלשון 'בית כלא' (מלכים ב יז ועוד) 'בתי כלאים' (ישעיה מב) [כמש"כ בליקו"ה ערלה ה] – והוא מתאים מאד לדברי מוהרנ"ת כאן, שחיבור וערבוב הצרות יוצרים 'בית כלא' הסוגר על הלב מכל צד עד שאין יכול למצוא פתח ומנוס לפנות אל השי"ת [ובדרך צחות: 'כלב' נוטריקון 'כלא לב' או: 'כלב' = בי"ת כלןא], בחסרון מציאת הרחבת האל"ף – אחדות הפשוט דאלופו של עולם].

והנה, מוהרנ"ת מרחיב שם שכל עניינו של הבית השני היה להוות 'הרחבה' ו'רווח' בין גלות בבל לגלות אדום שלא יתערבבו

ללא שום הפוגה ובלי שום הרחבה וישועה ח"ו".

וקלי' זו של עמלק (- כתור דסט"א) נוצרת מחיבור עשו וישמעאל - שור וחמור (- חו"ב / חו"ג דסט"א). כדאיתא מהמג"ע שמחיבור שור [עשו] וחמור [ישמעאל] נוצר קלי' 'כלב' [עמלק - ראה רש"י עה"פ 'ויבוא עמלק': 'חייכם שהכלב בא ונושך אתכם' עיי"ש], דהאות הפנימית של תיבת 'שור' הוא ו', והאותיות הפנימיות של תיבת 'חמור' הוא 'מו', ויחדין 'זמו' = כלב, שהוא קלי' עמלק דלית עניא מכלבא' (שבת קנה:). שכולו עוני ומחסור הצוות הב הב, ללא שום התבוננות בהרחבת וישועת ה'.

וביתר עומק, הנה, בתחילת ההלכה (כלאי בהמה ד סעיף א, ב) מבאר מוהרנ"ת כי קלי' ה'שור וחמור', משתלשלים מה'פעולות המשתנות' שנבראו בכל יום, אשר צריכים לחזור ולכוללם באחדות הפשוט. וכל זמן שכל מין עומד בפני עצמו עדיין אפשר לכוללו באחדות הפשוט, אולם כאשר מתחברים ה'שור וחמור יחידו' נעשה כלאיים וערבוביא ומשתנים סדרי בראשית עד שכבר אי אפשר לחזור ולכוללם באחדות הפשוט, עיי"ש היטב.

ומכלל הדברים מובן, כי קלי' ה'שור' וה'חמור' [עשו וישמעאל] כשלעצמם הוא בסוד הרע המשתלשל מה'פעולות המשתנות', בסוד ימין ושמאל דסט"א, אולם כח הרע הנוצר מהחיבור והכלאיים 'יחידו' [עמלק], הוא הוא שרש ה'רק רע' בסוד 'ראשית גויים עמלק', העומד כביכול לעומת

זי רמז: לעומת קלי': 'רק רע' (=570) כל היום', אזי תכף בהקיצו בתחילת היום יאמר: 'מודה אני לפניך מלך חי וקים' (=570).

תהום', שרצו להגביר החשך מאד להסמין הגלויות יחד שיחרב הבית מייד כדי שיתגבר ה'חשך על פני התהום' כדי שלא יוכלו ישראל לעלות ולצאת ח"ו. עכ"ל.

ולאור הדברים הנ"ל ירומז היטב כי 'חשך' ר"ת: 'כלאי שור חמור' [שור חמור כלב] – כאשר חיבורם יחדיו מחשיכה ומשכיחה ומכחישה את כל ריבוי חסדי ה' ונפלאותיו שבכל עת, ובכך לסגור ח"ו כל אפשרות לעלות מן התהום רח"ל" – לולי רחמיו וחסדיו ית' בהארט נס חנוכה "לפקוח עינים עוורות, להוציא ממסגר אסיר, מבית כלא ישבי חשך" (ישעיה מב) להתבונן גם שם בחסדי ה' ונפלאותיו, למצוא 'רווחים' ו'הרחבות', עד שיודה ויהלל לשמו הגדול ית' תמיד ט.

ג.

והנה, מהתבוננות בדבריו הק' של מוהרנ"ת יעלה בידינו דבר נפלא, כי הנה, כמו שבצד הס"ט א ח"ו 'אוולת אדם תסלף דרכו' להעלים עיניו לבלי לשים אל ליבו כל ההרחבות וחסדי ה' המרובים הסובבים אותו, וניתנה הבחירה בידו להימשך אחר

יחדיו, וזו היתה עומק מזימתה של קליפת יון להחריב את הבית המקדש השני, בכדי ליצור 'טיט היון' של ערבוב וחיבור כל הגלויות יחדיו עיי"ש.

ויש להסמין לזה דברי מוהרנ"ת בהל' מתנה ה', אודות דרשת חז"ל: 'חשך' - זו יון, ו'תהום' זו המלכות הרשעה [גלות אדום האחרונה], ומדייק מוהרנ"ת בלשון הכתוב: "וחשך על פני תהום", שעיקר קלי' יון אינו ה'חשך' כשלעצמו, אלא להחשיך את הנפילה אל התהום, ובכך לסתום את הגולל ולמנוע כל אפשרות לעלות ולצאת ממנו [בכחי' 'תהום אל תהום קורא' (תהלים מב) ופרש"י: 'צרה קוראה לחברתה', אך באמת: 'יומם יצוה ה' חסדו'... - עיין היטב הל' פריקה ה"ד אות יב].

וז"ל שם (סעיף נא): "נמצא שמלכות יון הרשעה שמשלה אז הם בחי' "וחשך על פני תהום" שהם ה'חשך' שמכסה 'על פני תהום' שהוא הגלות הזה שנמשל ל'תהום'. וכשנפלים באור יום לתהום גם כן מר מאד וקשה לעלות, מכ"ש כשמתגבר עוד ה'חשך' על פני ה'תהום', וזה הי' כוונת מלכות יון הרשעה אז שהם בחי': 'וחשך' ש'על פני

יה ויש לרמז בדברי חז"ל: 'שהיו אומרים כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל' ח"ו, היינו שנגיחת וצרת ה'שור' היא ללא כל הרחבה וחסד של אלקי ישראל, וממילא יתערבב עם צרת ה'חמור' ח"ו.

יש ראה לשון הרמב"ם (תנוכה פ"ג ה"א) שהדגיש את הענין ה'צ' והלחץ' שהיה לישראל ממלכות יון, וז"ל: בבית שני כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות... וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול, עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם עכ"ל. ולאור דברי מוהרנ"ת שעיקר סוד נס החנוכה הוא הכח למצוא ה'הרחבות', מאד ינעמו דבריו של הבעל הטורים (בראשית כו כב) כי הבאר השלישית שחפרו עבדי יצחק וקרא שמה 'רחובות' – 'כי עתה הרחיב ה' לנו', הוא כנגד גלות יון והנסים שנעשו אז. [ועיי"ש שכתב: 'ונעשה להם נס ונודמן להם מוקח לכל אחד ואחד' עכ"ל – ושמעתי מאמור"ר שליט"א שמכאן מקור טהור נפתח למנהג חסידים ואנשי מעשה לטבול במקוה קודם הדלקת נר חנוכה לזכר ולפרסומי האי ניסא, ודפח"ח].

אמנם כד דייקת שפיר, הנה באמת ב' עבודות קדושות שנו כאן, [ניתכן להגדירם באופן זה (ואינו מדוייק): א. 'המשכת קדושת ושמחת שבת אל ימות החול' [ממעלה למטה], ב. 'התגלות אחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות' [ממטה למעלה] - ולכל אחת יקר ומעלה המיוחדת לה, וכפי שיתבאר בס"ד.

כי הנה מחד גיסא, בימות החול בעיצומם של הפעולות המשתנות, אז ייקרת העבודה היא דווקא להתבונן היטב על כל נקודת הרחבה כשלעצמה, באופן פרטי דווקא, ולהעמיק מחשבתו בכל פרט ופרט של הטוב והחסד והרחמנות של השי"ת שנמצא בתוכה, ולהרחיב פיו בהודאה והלל להשי"ת על זה בפרטי פרטי פרטיות, ובזה מתגלה גילוי מיוחד של הכרת וידיעת אחדותו הפשוט דווקא 'מתוך' הפעולות המשתנות, כיצד השגחתו ית' ורחמיו וחסדיו המרובים משתלשלים באופן דק על דק עד אין נבדק בתוככי כל המון המאורעות וההתרחשויות העוברים וחולפים על האדם בכל יום ויום, אשר גילוי זה יקר מאד בעיניו יתברך [כלשון רבינו הק', וראה

הצער ובכך ח"ו למשוך הצער אחריו (כדברי מוהר"ת שם בסעיף ו, ח עיי"ש), היינו למשוך ולחבר ולערבב את 'צרות' השור והחמור יחדיו - על אף ה'רווח' העצום וה'הרחבה' הגדולה של חסד ה' החוצצת ומפרידה ביניהם, עד שכל חלקיקי הצער [שלאמיתו של דבר מפורדים ומרוחקים המה זה מזה מחמת ה'רווח' וה'הרחבות' הגדולות שבין עדר לעדר] יהפכו למקשה אחת של 'כלא' וחומת חשך אטומה סביב לכו ללא כל פתח ומוצא ח"ו.

הנה, מדה טובה מרובה כפולה ומכופלת, אשר ניתן ליהודים בהתבוננותם בחסדי ה', לאחד ולחבר ולערבב יחדיו את כל ה'רווחים' - החסדים וההרחבות הפזורים בתוככי ובינות לעדרי הצרות, לחברם ולצרפם יחדיו ל'כלאיים' דקדושה הבלולה מכל ה'רווחים' וה'הרחבות', עד אשר 'אתי אווירא והרווחה דהאי גיסא ואווירא והרווחה דהאי גיסא ומבטל ליה למחיצה' לגמרי, כאשר כל ניצוצות השגחתו וחסדיו ית' מתלקחים ומצטרפים יחדיו לאבוקה אחת של אור ושמחה הלל והודיה המבטלת כל צער וצוקה עד שרואה לפניו כל הגולה וצרותיה כמדורת אש².

כ וראה בליקוטי מוהר"ן תנינא (ס"ו ט) בענין ה'מרה שחורה' [=אתון: 'השור החמור'] המפרדת בין חלקי האש שבלב איש הישראלי לכל יתחברו לדלוק ולבעור להשי"ת, עיי"ש.

וראה עוד בענין זה בליקוטי מוהר"ן (ס"ו קעח) וז"ל: 'אך על ידי רבוי המצוות, כי אפלו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון', על ידי זה נתבטל הדאגה של החטא המונעת השמחה, כי רבוי אור השמחה של רבוי מצוות שלו נתלהב ומבטל המניעות של החטא' עכ"ל.

וראה עוד ליקוטי תנינא (ס"ו לג) וז"ל: 'על ידי הכלליות שנכלל שמחה בחברתה, נגדל ביותר אור השמחות. וכן כל מה שנכלל יתר רבוי השמחות זה בזה, נגדל ונתוסף אור השמחה ביותר ויותר, כי נגדל ונתוסף האור מאד, על ידי התנוצצות שמתנוצצו משמחה לחברתה. וכל מה שיש יותר שמחות שנכללן ביהד - נתוסף ביותר ויותר אור ההתנוצצות. ועל כן שנכלל השמחה של כל הטובות ביהד, אזי אור השמחה גדול מאד על ידי רבוי ההתנוצצות מזה לזה ומזה לזה, עכ"ל.

דברים יסודיים ונפלאים בענין זה ממוהרנ"ת (בהל' בציעת הפת ב) בהערה כ"א].

ומצד התבוננות פרטית זו, אכן כל נקודה ונקודה של חסד והרחבה זורחת ומאירה באור יקרות המיוחד לה, ומהווה רווח והצלה בין קושי הצרות לבל יכבידו ויתחברו יחדיו ח"ו, אך עדיין כל נקודת הרחבה עומדת במקומה נפרדת מההרחבות הנוספות, ובין הרחבה להרחבה ניצבים ועומדים עדיין מציאות הצרות והדחק ד'שור' לעצמו וד'חמור' לעצמו וכו'.

אולם כד עייל שבתא, כדין יתפרדו כל פועלי און, ירוחא חדא מענוגא דההוא עתיקא קדישא מתפשטא בכלהו עלמין, וסלקא ונחתא, ומתפשטא לכלהו בני

קדישין, לכלהו נטורי אורייתא, ונייחין בנייחא שלים, ומתנשי מכלהו, כל רוגזין, כל דינין, וכל פולחנין קשין, הדא הוא דכתיב: "ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגוזך ומן העבודה הקשה" (זוה"ק יתרו פט.), ואזי ינוחו ה'שור' וה'חמור' לגמרי ובטלים בעצם ממציאותם הרעה, כי נכללים ועולים כולם אל שרשם בהארט האחדות פשוט' למציאות אחת של מנוחה ונחמה ושמחה כ"ב.

ואמנם, גם בימות החול', אשר בהם חוזרת מציאות הצער והצרה ח"ו ואינם 'בטלים בעצם' כביום השבת, מ"מ עלינו 'לבטלם ברוב', [כדלהלן מדברי מוהרנ"ת], היינו שעלינו להמשיך על הפעולות המשתנות את הארע האחדות הפשוט' באופן שמלבד ההתבוננות ה'פרטית' בכל

כא וז"ל שם: יצתה נכון מאד מה שמצינו כמה ברכות פרטיות ומבוררות, והם חשובות יותר מברכות כלליות, כמבואר בשלחן ערוך. ולכאורה הדבר תמוה, מה חילוק יש אם אנו מברכין אותו בכלל או בפרט? אך על פי הנ"ל הדבר מבואר היטב, כי כל מה שמברכין אותו יתברך על דבר פרטי יותר נתגלה יותר אחדות הפשוט מפעולות משתנות ביותר. וכל מה שהפעולות משתנות ופרטיות ביותר, יקר וחשוב יותר כשנתגלה גם מהם אחדות הפשוט יתברך. נמצא, שכל מה שמברכין על כל דבר פרטי ומיוחד יותר - נתגלה ביותר אחדות הפשוט יתברך, כי נתגלה אחדותו יתברך מפעולות משתנות בפרטיות, כי עיקר השיבות התגלות אחדות הפשוט יתברך הוא דייקא כשנתגלה מפעולות משתנות כנ"ל. ועל כן כל מה שהפעולות משתנות ופרטיות ביותר, יקר וחשוב יותר כשנתגלה גם מהם אחדותו יתברך. ונמצא כשמברכין בכלל: 'שהכל נהיה בדברו', אין הברכה חשובה כל כך כמו הברכה שמברכין על דבר פרטי כגון: 'בורא פרי הגפן'. כי על ידי ברכת 'שהכל' אין נתגלה כל כך בפרוש בחינת אחדות הפשוט יתברך מפעולות משתנות, מאחר שמברכין על כל הבריאה בכלל. אבל כשמברכין על דבר פרטי נתגלה מפעולות משתנות ופרטיות אחדותו יתברך. עכ"ל. והבן מזה עד כמה חשובה ההתבוננות וההודאה בפרטי פרטיות על כל נקודת הרחבה.

כב ולכן בראש חדש אומרים [במזמור 'ברכי נפשי']: "מה רבו מעשיך ה'", ואילו במזמור שיר ליום השבת אומרים: "מה גדלו מעשיך ה'". כי ראש חדש הוא סוד הלבנה והפעולות המשתנות ששם המעלה הוא דווקא הריבוי העצום של פרטי הבריאה, אולם בשבת מתגלה סוד האחדות הפשוט, שמשם נתגלה כי מאד עמקו מחשבותיו לכלול ולחבר יחדיו כל המעשים כגדיל וקשר אחד [מלשון: 'גדילים תעשה לך', שנסמך לפסוקי איסור 'כלאיים' (דברים כב), ודוק] לתכלית הטוב, ועל כן אומרים אז: 'מה גדלו מעשיך' (שמעתי מאאמו"ר שליט"א). [ושייך מאד לדברי רבינו הק' ש'הלכה כרבים' ולא כ'רבי אליעזר הגדול', שהוא היה במדרגת שבת שהיא 'מתנה גדולה' [כלשון רבינו הק'], אך מעלת הרבים הוא כי אצלם נמשך האחדות של שבת אל תוך ריבוי הדעות דימות החול].

כלל, וכולו טוב וחסד ורחמים. ואולם מדריגת 'מות החול' כשלעצמם הנם תחת שליטת הפעולות המשתנות, וממילא יש בהם מציאות של צער וצרה ח"ו.

אלא שצריכים להמשיך לשם קדושת ושמחת שבת בב' אופנים: א] [לרדת אל הפרטים והשינויים] - להתבונן ולמצוא את ההרחבות הפרטיות ולהודות להשי"ת עליהם [ובזה עדיין לא נתבטל הצער, אך עכ"פ ניצול מסכנת הכלאיים דסט"א, כי מצא רווח והרחבה בין עדר לעדר]. ב] [לעלות משם אל הכלליות וההתאחדות] -

חסד וחסד, מצוה עלינו להרבות כל כך לספר בחסדי ה' ונפלאותיו, עד אשר ריבוי החסדים יבטלו ברוב את כל הצער והדוחק [כדבריו הנפלאים של מוהרנ"ת (בהל' פריקה ד סעיף מא) בענין זה²³], כי יתחברו ויתערבבו וייבללו בדעתנו וליבנו להארה אחת 'כללית' ומקיפה על כל מציאות חיינו וכלל הנהגת השי"ת את עולמו ובריותיו כי כל כולה טוב וחסד ורחמים²⁴.

נמצינו למדים, כי עצם קדושת שבת היא במדריגת ה'אחדות הפשוט' אשר שם כל הרע והצער בטל במציאות ואינו קיים

כג' וז"ל: 'ולהמתיק יותר לבאר מאמר: 'כל המרבה לספר ביצי"מ' וכו'... שצריכין להתחזק להודות תמיד להשי"ת על כל החסדים והנפלאות וכו' אף אם הוא כמו שהוא, כי אעפ"כ כבר גמל עלינו נפלאות עצומות, אך הבעל דבר מתגבר בכל פעם להשכיח ולהסתיר ח"ו וכו', ע"כ צריך האדם להתגבר להרבות לספר ביצי"מ וכו', בבחי' הנ"ל. וזהו 'כל המרבה' - 'המרבה' דייקא, שצריך להרבות כ"כ עד שהוא ירבה הסיפור של יצי"מ על המונע, עד שירבה עליו ויבטלו, כעין שארז"ל לענין ביטול איסור: 'מרבה עליו ומבטלו', עכ"ל. ועיי"ש היטב.

כד' והתבונן היטב [בשימוש חכמים] במכתבו של מוהרנ"ת (וישב תקפ"ז) מדי דברו בשבח נוראות התגלות תורה דידן, ותראה נפלאות כיצד מחד גיסא התבונן מאד להודות ולהלל ולשבח על כל דיבור ודיבור בפרטי פרטיות, ומאידך הוא מתעלה מתוך כך לקשור יחדיו כולם כאחד לבנין נורא מאד, שאזי נגדלת ונכפלת השירה והשבחה בכפלי כפליים, וכן לגבי כל תורה ותורה בפרטיות ומשם לכלל ההתגלות של התורות והשיחות והמעשיות, וחזור חלילה.

וזה לשונו הק': 'ואם היינו רוצים להביא תורה על זאת התורה של תורה בעצמה, לא יספיקו פל ימינו להודות ולהלל ולשבח ולפאר ולרומם להדר ולנצח לברך ולעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו ולכל ישראל את כל הנסים האלו, שזכינו לשמע התגלות נסתרות פאלה, אשר אין לנו פה וכלים לספר שבח נוראות גדולות כל דבור מהתורה הזאת, מפל שפן וכל שפן קשר בנין הנורא הזה ביתד. אלמלא לא אהנין לעלמא אלא למשמע דא דינו. מפל שפן וכל שפן שזכינו גם זכינו לשמע עוד ועוד פמה וכמה תורות שיהות ומעשיות נוראות פמה וכהנה. פמה מעלות טובות למקום עלינו. אלו לא שמענו אלא דבור אחד מזאת התורה דינו. ואם נתחיל לומר אלו וכו' דינו דינו, לא יספיקו ימינו להודות להשם יתברך על אחת מני אלה אלה אלהים ורבי רבבות פעמים הטובות שעשה עם אבותינו ועמנו בימינו וכו' וכו', מה נדרב והוא אמר ועשה פחסדו פטובו פרחמיו פנפלאותיו, לא פחטאינו עשה לנו וכו'. פרחם אב על בני רחם ה' עלינו וכו' וכו'. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו וכו' וכו'. עכ"ל.

והכלאיים דקדושה' -] וה'נרו'ת הלל'ו קדש הם' להלל ולערבב בשיר ושבח והילול את כל הישועות וההרחבות של העבר וההווה והעתיד, כדברי חז"ל (פסחים ק"ח): 'מאי טעמא אמרין האי משום שיש בו ה' דברים הללו: יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה ותחיית המתים וחבלו של משיח... רב נחמן בר יצחק אמר מפני שיש בו מילוט נפשות של צדיקים מגיהנם... חזקיה אמר מפני שיש בו ירידתן של צדיקים לכבשן האש ועלייתן ממנו... [הגם שבין הרחבת יציאת מצרים להרחבת תחיית המתים עברו צרות וגלויות קשות, וכן בין שאר ההרחבות וכו', הרי אנו מצרפים הכל להיות מכולם יחדיו - 'הלל הגדול', וממילא 'מה תתהלל ברעה הגיבור' (תהלים נב) - 'להלל' ולערבב ה'רעה' והצרות ח"ו, כאילו 'רק רע כל היום', אדרבה: 'חסד אל כל היום!' (שם, סיפא דקרא) בהילול והודאה דקדושה, ודוק]".

וחזור חלילה, כאשר שוב תשקע החמה וחסך יכסה ארץ, עלייך יזרח ה' בהרחבות וישועות מוסיפות והולכות, אשר שוב נעלה את שלהבת אורם בפרטי פרטיות, ובהם נתבונן ונודה ונשבח, עד אשר גם הם יעלו ויתכללו באור חסד הבקר להגידם בתהיל'ת וערבוב אור אחדות הישועות, וחזור חלילה, 'עד אשר יפוח היום ונסו הצללים', ו'נגלה כבוד ה'' ו'תהילתו מלאה הארץ' במהרה בימינו, אמנן".

להרבות כל כך בסיפור חסדיו ית' עד שיתחברו כל ההרחבות והחסדים ויבטלו ברוב את כל הצער והצרות ח"ו.

ולכשתמצי לומר, הרי אלו הם ב' המצוות הקדושות שקבעו לנו חז"ל בימי החנוכה: א. מצוות 'הדלקת נרות חנוכה'. ב. מצוות 'אמירת הלל'.

כי הנה, מצוות 'הדלקת הנרות' בחשכת הלילה לעת צאת הכוכבים, עניינה וסודה הוא להתגבר ולמצוא בתוקף החשך והצרה דייקא הרחבות וישועות ונקודות חסד - להדליקם ולהעלות אורם. ועל כן באה האזהרה החמורה (ש"ע תרע"א ס"ד) שלא לחבר הנרות יחדיו [שאזי הם כמדורה ואינו עולה לו אפי' לנר אחד], כי ב'אמונתנו בלילות' עלינו להסתכל ולהתבונן היטב היטב בכל ישועה והרחבה בפני עצמה דייקא, עד שתהא שלהבת ההודאה עולה ממנה באופן פרטי ומיוחד.

אולם כאשר יפציע השחר ויאיר היום להגיד חסדיו ית', אזי 'ברן יחד כוכבי בקר' יתחברו ויתאחדו ויתערבבו כל נרות הישועות וההרחבות יחדיו - להיות אבוקה אחת של 'הלל' [שלמרבח הפלא הוא מלשון 'ערבוב' - כמו: 'במלאכיו ישים תהלה', כדאיתא בתורה ל', (וראה רש"י קהלת ב) על הפסוק: 'לשחוק אמרתי מהולל') - סוד ה'ערבוב

כה ויתכן לפי"ז, כי עבודת ה'הודאה' שייכת להתבוננות הפרטית [בסוד: 'בינה עד הוד אתפשטת'], כידוע שמידת 'הוד' הוא במקום הרגלין והתחלקות הפרטים, ששם בחי' הפעולות המשתנות. ועבודת ה'הלל' שייכת להתכללות והערבוב דקדושה שבהארת ה'אחדות הפשוט', כפי שנתבאר.

כו הנה, דרשו חז"ל (ב"ק יז) על הפסוק: "משלחי רגל השור והחמור": 'זוכה לנחלת שני שבטים... זוכה לכלילה כיוסף דכתיב: 'בן פורת יוסף בנות צעדה עלי שור', וזוכה לנחלת יששכר דכתיב: 'יששכר חמור גרם'. אית דאמרי, אויבינו נופלין לפנינו כיוסף, דכתיב: [בכור שורו הדר לו וגו'] בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ'

וזוכה לבינה כיששכר, דכתיב: 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל', עכ"ל. ולענייננו יתכן לפרש בס"ד, כי עבודת ה'חמור' דקדושה, סוד 'יששכר יודעי בינה', הוא להתבונן על ההרחבות הפרטיות שבין צרה לחברתה, ועל כן הוא 'רובץ בין המשפתיים' – ליתן רווח להתבונן בחסדים וההרחבות שבין מיצרי הצרות לבל יתערבבו יחדיו ח"ו. ועבודת ה'שור' דקדושה 'הדר לו' בקרני תהילתו, ומפוח להבתו, בהם יתגבר לכלול כל ניצוצי החסדים וההרחבות בשיר והלל, עד אשר 'עמים ינגח יחדיו' וגו', להפיל כל אויביו לפניו, ולשרוף ולבטל לגמרי כל הצרות. ועתה כי הרחיב ה' לנו, אתהפכא חשוכא לנהורא, ויתפרש הפסוק לטובה ולברכה: "לא תחרוש" ולא תשקוט מלהודות ולהלל [כדברי רבינו הק' בשירו הנעים: 'אל תחריש ואל תשקוט, הרימה קולך הערב בשירות והודה'] – "בשור ובהמור" – בקדושת התבוננות יששכר דבין המשפתים ושיר והלל דיוסף - "יחדיו". אכ"ר.

